STRIPSCHRIFT

verschijnt maandelijks
nummer 138
prijs f 4,95

- De familiestrip:
Familie Snoek, Blondie, Familie Doorzon
- Jan, Jans en de kinderen
- Prins Valiant

Stripschrift

Vergis je niet

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs

Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

---

18 (*f* 2,25): Vijftig jaar Bruintje Beer met een herdruk van **Bruintje Beer verdwaald**, Walt Disney Studios (tekenfilm)...

19 (*f* 2,25): Kabouterstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14, John Bakker...

20 (*f* 2,25): **Prins Valiant** door Harold R. Foster met een herdruk van **Aanval op de Neveleilanden** (1960); Thé Tjong Khing.

36 **1/2** (*f* 1,50): **Mad** poster & gemengd nieuws.

47/48 (*f* 3,25): Peyo met herdruk van **De Groene Draak (Johan en Pirrewiet)** uit: **Sprint**; **De Blauwbloezen** van Salverius, Giles; herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer, 1956); tekenfilm en pornostrip...

55/56 (*f* 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fulco en de Miesmannetjes** (uit **'t Kapoentje**): Druillet mét adembenemende herdruk (1969); striptekenaars aller landen verenigt u...

57/58 (*f* 3,75): Erg veel over Marten Toonder met name zijn jeugdwerk **(Thijs IJs)**; **Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes **2 voor t)** Richard Corben met een gruwelijke herdruk...

59/60 (*f* 3,75): 50 jaar Disney-tekenfilms een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks mèt unieke **Donald Duck**-herdruk van Barks; **Donald Duck**-weekblad en een heel klein **Kuifje**...

65 plus (*f* 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill**; **Tina**; Jay Linch door Evert Geradts; **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44)...

66 (*f* 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibiografie én herdrukken **Guust Flater**, **The Spirit** van Will Eisner, Dick Matena (over de **Macaroni's**); **de Wonderen van Mu** (11/45-11/49).

67 (*f* 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...

68/69 (*f* 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635); alles over **Akim** en **Tarzan**-pulpuitgaven; **De Wonderen van Mu** (11-72-11-82).

70 (*f* 2,25): De Marten Toonder-story deel 2 (**Panda** , Toonder-studioos); Jan van Haasteren; **De Wonderen van Mu** (11-83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...

71 (*f* 2,25): **Koning Hollewijn**; Lambik Cauvin; **Tom Poes en de Schoonschijners** (1656-einde)...

72 (*f* 2,25): **Blake en Mortimer**; **Panda**; een persiflage op **Kuifje**; veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953...

74 (*f* 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van Uco Egmond, speciaal voor Stripschrift, Raymond Macherot (**Chlorophyl**, **Poezekat**); Domien ten Berge over Marten Toonder; **Professor Pi**...

75/76 (*f* 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise**; Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhove**-persiflage...

77 (*f* 2,95): Special Gerrit Stapel met de nergens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries**; Aart Clerkx tekent voor **Stripschrift**...

78 (*f* 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes in **Intercity Incident**; interview met 'Forest 'Bud' Sagendorf over **Popeye**; **Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...

79 (*f* 2,95): Jules Feiffer; **Moem**; Piet Wijn onder de loepe èn voor het voetlicht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar**; **Tintin et moi** (Kuifje dus)...

80 (*f* 2,95): De **Robbedoes**-verhalen van Fournier; **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**; Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet Wijn...

81/82 (*f* 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix**-herdruk...

83 (*f* 2,95): De stripbladen **Sjors** en **Pep** (nu **Eppo**); Loriot; begin unieke herdruk van de **Dick Bos** reclamestrip **Glashard**; de populariteit van stripfiguren...

85 (*f* 2,95): De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem**, **Barabas**, **Adhemar**, **Sickbock**, **Pirlwytskofsky**, **Kalker**, **Lupardi**); Harry Balm, **Kuifje**-wedstrijd; Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos**...

86 (*f* 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84; Eddy Paape, informatie over het SDCN...

87 (*f* 2,95): Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn Nitokris, kartoenrubriek Ong-Gezien over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman**, **Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke L.L.-persiflage.

88 (*f* 2,95): **Ridderspecial**: **Prins Valiant**, **De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer geknipt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persiflage van **Wood** en aandacht voor tekenfilm **Tarzoon**, de schande van de jungle.

89 (*f* 2,95): **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin**, **Jacques Tardi**, in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**-oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's** de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden **Craenhals Kresse**.

90/91 (*f* 4,60): Zéér uitvoerige **Disney**-special met Art Babbit, Floyd **Gottfredson**, **Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse – Donald Duck – strijden om de macht in een **Bill Elder**-persiflage, en als **extra** een kompleet nimmer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger**.

92 (*f* 2,95): **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant**, **Julie Wood**, herdruk. MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van strijd tot stip**, overpeinzingen bij de Nederlandse politieke plaat van Kartoenist/striptekenaar **Wim van Wieringen**.

93 (*f* 2,95): Start van **herdrukken** (vert. Dick Matena) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper Walt Kelly, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder. **Ongezien** een opzienbarende kartoen van Yrrah uit VN.

94/95 (*f* 3,60): Alles over **2000 nummers Robbedoes**-weekblad. De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens**, de geboorte van **Robbedoes** in herdruk... **Robbedoes index** t/m nr 2000; verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo.

96 (*f* 3,25): **Jijé-special interview** en een herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La France Oh la la**.

97 (*f* 3,25): De opkomst en ondergang van de keizerstrip **Trigië**, in een interview met tekenaar **Don Lawrence**, **Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** weduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette... herdrukken.

98 (*f* 3,25): Uniek **documentatienummer**: **Strips in de dertiger jaren** met Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen over **De relatie kinderpret-stripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van Tripje, Gerrit Theodoor **Rotman**, George van Raemdonck, **Bulletje en Boonestaak** Honderdduizenden **Soete suikerbollen van W. G. van de Hulst en Zn.**, **Thijs IJs**, Toonder's eerste beer... Barend Servet over zijn wederwaardigheden met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.

99 (*f* 4,95): SUPERDIK'**Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood**, stripmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood en als extra Wood-persiflage** op **Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigië**, politiek gewogen, een navrante beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulème**.

101 (*f* 3,95): **Een scenaristen special**, interviews met **Greg**, **Jacques Lob**, **Jean Michel Charlier**, **Pierre Dionnet**, aandacht voor **Blueberry**, een **Pogo-persiflage** door **Wallace Wood/Harvey Kurtzman** met kanttekeningen van Evert Geradts en het begin van de herdruk van het 66-ste en laatste Eric de Noorman-verhaal: **De eerloze krijg**.

102/103 (*f* 3,95): Extra dik (56 pag.), met aandacht voor de geschiedenis van Kuifje Weekblad, **interviews** o.a. met de schepper van Blake en Mortimer **E. P. Jacobs**, **Bob de Moor en Claude Auclair**, een tekenaar van de nieuwe generatie, de Lombard-uitgaven uitgepuzzeld, een artikel van **Henk J. Meier** over **Rik Ringers** en het vervolg van de Eric de Noorman herdruk: **De eerloze krijg**.

104 (*f* 3,95) Sublieme omslag van **Joost Swarte** en een gesprek met hem door **Herman Pieter de Boer**, een reaktie op het **Trigië**-artikel uit nummer 99, een verslag van de Kartoenale, deel 2 in de serie over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool**, een Pogo-herdruk en het vervolg van **De eerloze krijg**.

105 (*f* 3,95): Aandacht voor 'Duckman' **Carl Barks** d.m.v. een artikel en een **herdruk** van een van zijn eerste **Donald Duck**-verhalen, een lezing van **Daan Jippes** over het maken van strips, aandacht voor tien jaar **Het Stripschap**, **Tante Leny** plus de herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman**.

107/108 (*f* 4,95): Alles over **Kapitein Rob** en zijn schepper Pieter Kuhn, de volledige **Kapitein Robmusical** van Evert Werkman, herdrukken **Eric de Noorman** en Smurfen...

109/110 (*f* 4,95): **Eppo**-special met beschouwingen en interviews over en met Henk Kuijpers **(Franka)**, Bert Bus, René Follet, Peer en Uco, de VNU-story IV, kritiek op de vooroordelen tegen strips, een kartoenbijdrage van Ton Hoogendoorn, de boekenspecial met o.a. **Kuifje in Zwitserland**, herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman**...

111 (*f* 4,25): Stripproduktienummer over het ontstaan van strips, tekenwerk (door Matena), scenaria, lettering, inkten, inkleuring, merchandising en syndication. Nogmaals **Kapitein Rob**, herdrukken van **Pogo** en Eric de Noorman...

112/113/114 (*f* 5,95): Driedubbelnummer over detectivestrips met Eisner en zijn **Spirit**, **The Shadow**, **Schlomo Raven**, **Jack Palmer** (Pétillon), Loro, **Jess Long**, detectivefilms, 3 forse herdrukken plus **Eric de Noorman**, boekbesprekingen...

115 (*f* 4,25); Een tipje van de sluier opgelicht over Strips en politiek en verder Willem, Peter van Straaten, Behrendt, Crumb en de **Eric de Noorman**-herdruk...

116 (*f* 4,95): Centsprenten en strips, interviews met Ben van Voorn en Piet van Elk en beschouwingen over Alain Saint-Ogan, Toonder en Piëts **Bassie**, Chantal Montellier, Martin Lodewijk en de **Eric de Noorman**-herdruk...

117/118 . (*f* 6,50): Interview Blanc-Dumont met herdruk, Jijé-polemiek, inhoudsopgave **Stripschrift** nrs. 85-117/118, de redaktionele **Top 20** van 1978, een boekenspecial, herdruk **Pogo** en de afsluiting van de **Eric de Noorman**-herdruk...

119 (*f* 4,95): **Lucky Luke**, interviews met Morris en Goscinny, 2 unieke herdrukken, **De Ballade van de Daltons**, 50 jaar **Kuifje**, Marketing van Stripschriften op de Nederlandse markt...

120 (*f* 4,95): Science Fiction met Leloup, **Arman en Ilva**, Dick Matena en Enki Bilal met herdruk...

121 (*f* 4,95): Berni Wrightson, de horrorstrip op zijn best. De Striphandel. De Stripkatalogus.

122/123 (*f* 6,50): Willy Vandersteen, Jerom, De blauwe reeks, Suske en Wiske wegwijzer.

124 (*f* 4,95): Palacios, strips op z'n Spaans, Noel Sickles, stichter v.d. Caniff-school.

125 (*f* 4,95): Stripdag-nummer

126/127 (*f* 6,50): De strips van Claire Bretécher, Ralph Bakshi, de animatie man.

STRIP SCHRIFT

nr. 138, september 1980

Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Redaktie: Postbus 15268, 1001 MG Amsterdam

Uitgever: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496
Advertenties: Vonk/Uitgevers B.V., Postbus 420, Zeist, tel. 030-791496.

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Jac Drewes, Rob van Eijck

Vaste medewerkers: Eric Hoek, Henk J. Meier, Jean-Pierre Mercier (Frankrijk), Nico Noordermeer, Guus Ong, Ernst Pommerel, Albert Tol, Hans Frederiks, Bob J. Miller, Wim van Helden

Vormgeving en produktie: Loes Leeman

Stripschrift is verkrijgbaar:
a. Via een abonnement (jan. t/m dec.) à f 40,50
b. Via een lidmaatschap/abonnement à f 49,—
c. Via een CJP abonnement à f 36,—
d. In de losse verkoop à f 6,50

Betaling kan geschieden:
a + c: Postrekening nr. 209948 of bankrekening nr. 64.48.33.416, beide t.n.v. Stripschrift, Zeist.
b: Postrekening nr. 1513000 of bankrekening nr. 42.11.38.114, beide t.n.v. Het Stripschap, Amsterdam.

Houders van een CJP-paspoort dienen zich via hun CJP-buro op te geven.

Lopende (bestaande) abonnementen kunnen eerst worden omgezet in het komende kalenderjaar.

Abonnementen op Stripschrift, opgegeven in de loop van een kalenderjaar, omvatten alle in de desbetreffende jaargang te verschijnen nummers.

Stripschrift is eveneens verkrijgbaar in veel boekhandels en kiosken.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

ISSN NR. 0165-845

Druk: Vonk Zeist

REDACTIONEEL

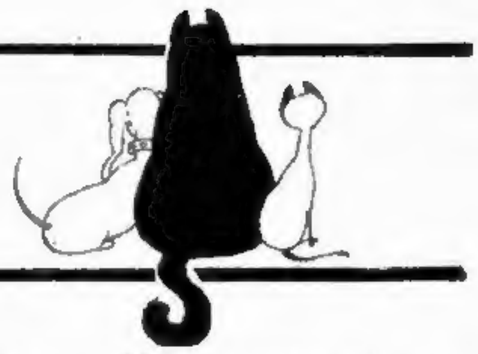

Er is vaak beweerd dat de stripheld geen familie behoort te hebben. Het toeziend oog van ouders of de verantwoordelijkheid voor vrouw en kinderen remmen hem alleen maar bij het beleven van avonturen.
Toch bestaan er vele stripfamilies, want bovenstaande stelling geldt in hoofdzaak slechts het genre van de avonturenstrip: daar wordt het avontuur gevormd door de dagelijkse beslommeringen van het gezinsleven en de eeuwige strijd tussen echtelieden.
De Europese familiestrip heeft geen lange traditie, i.t.t. de Amerikaanse, die via import ook in Nederland bekend is geworden. Toch bestaan er ook enkele stripfamilies van eigen bodem, met als bekendste **Jan, Jans en de kinderen**, *de min of meer autobiografische strip van Jan Kruis. Aan deze familie en aan vele andere is dit nummer van Stripschrift gewijd.*

(RvE)

INHOUD

Familiestrips, Amerika aan kop / pagina 4
Interview Jan Kruis / pagina 8
Strip: Jan, Jans en de kinderen / pagina 14
De familie Snoek / pagina 17
Strip: de familie Snoek / pagina 21
Prins Valiant - van heldendicht tot familienaam / pagina 22
Blondie: De overbodigheid van de Amerikaanse echtgenoot / pagina 24
De familie Doorzon / pagina 28
Strip: Romeo Brown / pagina 31
The Empire strikes back / pagina 36
Nieuws en boekbesprekingen / pagina 38
Het Stripschap / pagina 42

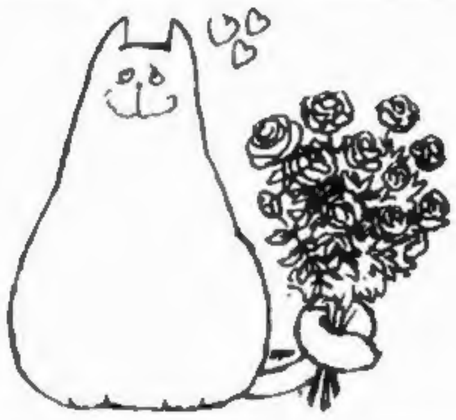

Sommaire
Ce numéro de Stripschrift a comme sujet principal la bande dessinée de famille, avec des articles sur la famille Snoek de Vandersteen, Prince Valiant, Blondie, la famille Doorzon, et un interview avec l'auteur de Jan, Jans en de kinderen. A part ça il y a un article sur Star Wars et les nouvelles, livres du mois, etcetera.

Summary
This issue of Stripschrift has as its main topic the family comic strip, with articles on the Snoek Family by Vandersteen, Prince Valiant, Blondie, the Doorzon family, and an interview with the artist of Jan, Jans en de kinderen. There also is an article on Star Wars and of course regular features as news, new books, etc.

Bringing up father, moeder en dochter

familie strips

door Rob van Eijck

Amerika aan kop

Dit laatste genre berust op de dagelijkse belevenissen van het gezin en aangezien het grootste deel van het lezerspubliek tot een gezin behoort, zal dat publiek in de dagelijkse beslommeringen van het stripgezin zijn eigen dagelijkse ups en downs onmiddellijk herkennen. De familiestrip houdt het publiek een spiegel voor en laat zien dat de problemen waarmee ieder gezin individueel te kampen heeft, niet uniek zijn. En gedeelde smart is nog altijd halve smart en gedeeld plezier dubbel plezier.
De familiestrip is een genre dat vooral bloeit in de Verenigde Staten en niet in Europa – dat verklaart het feit dat wij ook hier de term 'familiestrip' hanteren, terwijl 'gezinstrip' een betere vertaling zou zijn –.

The Katzenjammer Kids

De oorzaak daarvan is waarschijnlijk gelegen in het feit dat de Amerikaanse strips voor een zeer groot gedeelte krantenstrips zijn en zich zodoende tot het hele publiek richten, en op de eerste plaats tot een volwassen publiek. In de eerste dertig jaar van deze eeuw waren de belangrijkste ingrediënten waaruit de Amerikaanse strip was opgebouwd dan ook humor en belevenissen in de huiselijke sfeer. Dat waren kennelijk de zaken waar een volwassen publiek toen behoefte aan had.
In Europa daarentegen heeft men de strip heel lang als een medium beschouwd dat

Buster Brown

uitsluitend voor de jeugd geschikt was en zich dus ook uitsluitend tot de kinderen richtte. De stripvorm die dientengevolge in Europa bloeide, was die van de jeugdtijdschriften, met als belangrijkste genres humor en vooral avontuur. Aan de dagelijkse beslommeringen van een gezin, zeker gezien vanuit het standpunt van de ouders, heeft een kind geen behoefte: een kind wil spannende avonturen, al dan niet beleefd door kinderen zelf, en ook nog eventueel wel een vleugje humor daar door heen gemengd. En avonturen beleef je niet met een gezin, tenminste niet het soort avonturen dat een kind graag wil meebeleven. Daarom treedt in de Europese stripkultuur het verschijnsel op dat striphelden over het algemeen geen familie hebben, of alleen maar familieleden van wie ze weinig hinder hebben of die een beroep bekleden dat nuttig is bij het beleven van avonturen.

LOVEY-SMOCKUMS WON'T LET US GET ANYTHING OUT OF THAT GRIM
GEE! WHEN I WUZ A KID ME OLD MAN WOULDN'T STAND FER NOTHIN LIKE DAT
OH! HE WILL LET MAMA HAVE IT!
10

Een stripfiguur wordt pas populair als veel lezer(essen)s zich kunnen herkennen in hem/haar zelf of in de omgeving en de omstandigheden waarin hij/zij verkeert. Die herkenning is op twee manieren mogelijk: de lezer(es) herkent in de situatie en/of het karakter van de striphel(in) de eigen bestaande werkelijkheid,of een nagestreefde, gedroomde werkelijkheid. Op deze laatste kategorie berust het sukses van de avonturenstrip (in zijn meest brede zin), op de eerste berust het sukses van de familiestrip.

I DONT LIKE THAT WITCH I WISH SHE WOULD GO HOME
WELL GO TO THE ICE AND SNOW PALACE HE WILL FOLLOW
DO YOU KNOW, I THINK THAT BOY IS UP AGAIN? I BELIEVE I HEAR HIM. NEMO! GET BACK INTO BED!

Little Nemo

Brood op de plank

Wanneer striphelden uit het avontuurlijke genre deel zouden uitmaken van een hecht gezin, zouden zij het avontuur wel kunnen vergeten. Ouders die hun kinderen met zorg opvoeden, zullen nooit toestaan dat hun kroost de koffers pakt en zelfstandig naar verre oorden trekt om wilde avonturen te beleven. Dus mogen stripkinderen geen ouders hebben.

Volwassen striphelden die getrouwd zijn en een gezin te onderhouden hebben, kunnen niet zomaar drie maanden van huis wegblijven om onder levensgevaarlijke omstandigheden in jungle of woestijn naar schatten te zoeken of boeven te vangen. Als een striphelden de verantwoordelijkheid draagt voor een gezin, moet hij zorgen voor brood op de plank in plaats van zich naar hartelust in het avontuur te werpen. Dus mogen volwassen striphelden niet getrouwd zijn en kinderen hebben.

Ze mogen hoogstens een verloofde hebben, die op haar manier veel aan het avontuur kan bijdragen door zich voortdurend door de held te laten redden en beschermen.

Toch bestaan er ook in het avontuurlijke genre vanzelfsprekend vele uitzonderingen. Ook al worden *Kuifje*, *Heer Bommel* en *Tom Poes* inderdaad niet gehinderd door een gezin, *Eric de Noorman, Kapitein Rob* en *Kick Wilstra* zijn daarentegen wel degelijk getrouwd. Toch kun je niet zeggen dat hun gezin hen hindert: ze verwaarlozen hun gezin gewoon. Van *Kapitein Rob* merk je niet eens dat hij getrouwd is; bij *Erik de Noorman* geeft het gezin nog al eens aanleiding tot avontuur, omdat hetzij zijn vrouw verdwenen is, hetzij zijn zoon weer eens ergens moeilijkheden maakt; en *Kick Wilstra* neemt vrouw en kinderen mee bij zijn avonturen op en rond de sportvelden, of laat ze gewoon thuis als hij wat verder weg moet. Soms treden er schijngezinnen op in de strip, zoals bij *Suske en Wiske*: daar is vrijwel niemand familie van elkaar en van een

Winnie Winkle

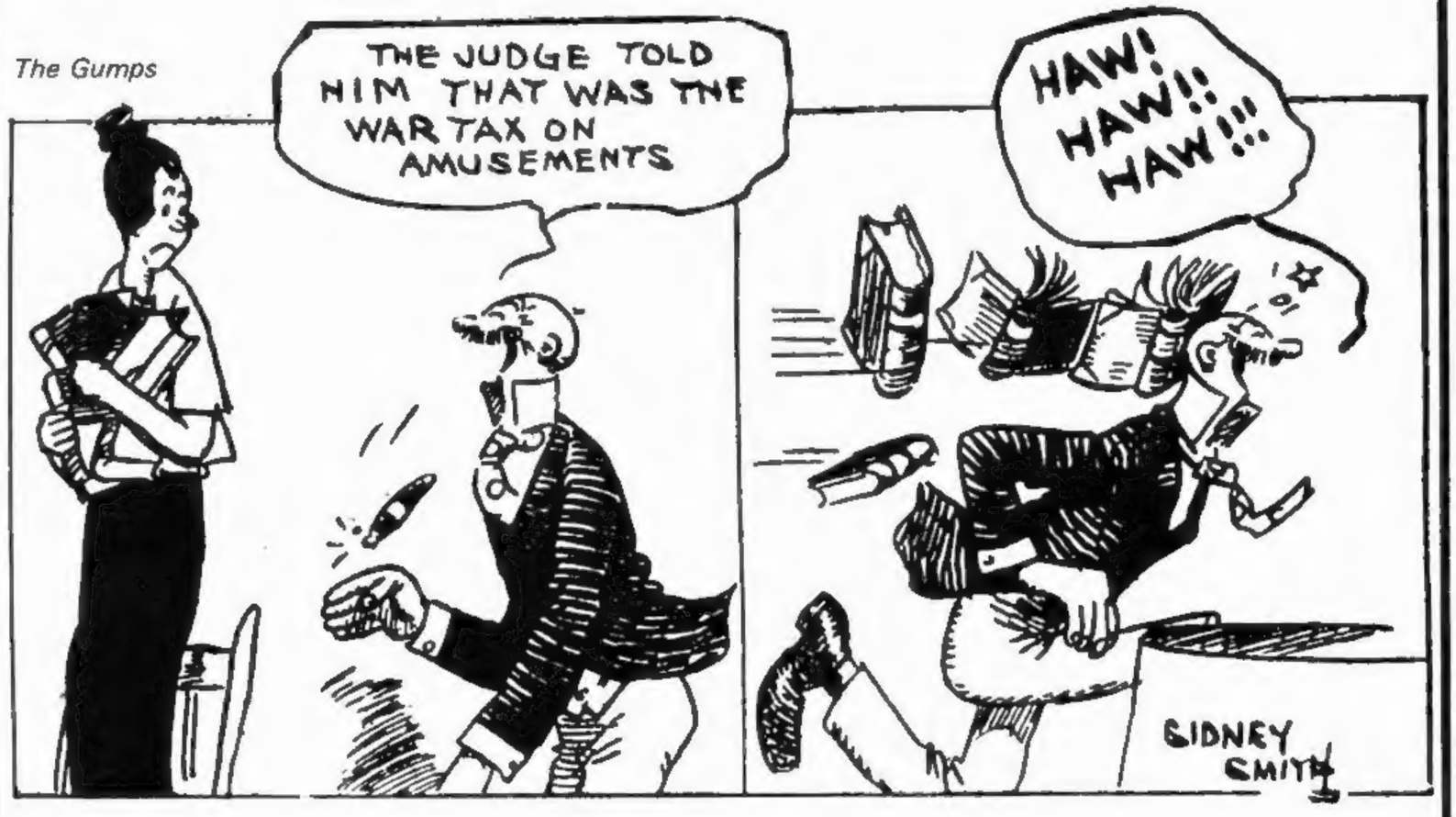

The Gumps

Polly and her Pals

CASPER! WHY DIDN'T YOU TELL ME YOU TOOK BUTTERCUP WITH YOU? I WAS FRANTIC WHEN I COULDN'T FIND HIM! I WAS JUST GOING TO PHONE THE POLICE!
WELL, TOOTS! I'M SURPRISED! YOU KNOW VERY WELL I NEVER TAKE MY EYES OFF OF BABY! NOTHING COULD HAPPEN TO HIM WHEN I'M AROUND!
JIMMY MURPHY

Toots and Casper

verantwoord gezinsleven is ook al geen sprake. Zo gauw de mogelijkheid zich voordoet, trekt de hele klub zonder veel verantwoordelijksgevoel eensgezind op avontuur. Het 'gezin' is daar eerder een stimulerende dan een remmende faktor bij het beleven van avonturen.

Amerika aan kop

Zoals gezegd is de familiestrip in de Verenigde Staten veel ruimer vertegenwoordigd dan in Europa. Soms is het moeilijk de grenzen te trekken tussen de familiestrip en andere genres. In het begin van deze eeuw bestonden er nogal wat strips waarin kinderen de hoofdrol vertolkten, maar zijn dit daarom familiestrips? *Little Nemo* leefde in een gezin, maar zijn nachtelijke uitstapjes hebben met dat gezin niets te maken: *Little Nemo* is eerder een avonturenstrip. *Buster Brown* beleefde zijn avonturen wel in de huiselijke sfeer, waarbij hij zoveel mogelijk chaos aanrichtte. Omdat in deze strip de verhoudingen tussen gezinsleden centraal staan, in casu die tussen kind en ouders (of andere volwassen familieleden) zou je bij *Buster Brown* wel van een familiestrip mo-

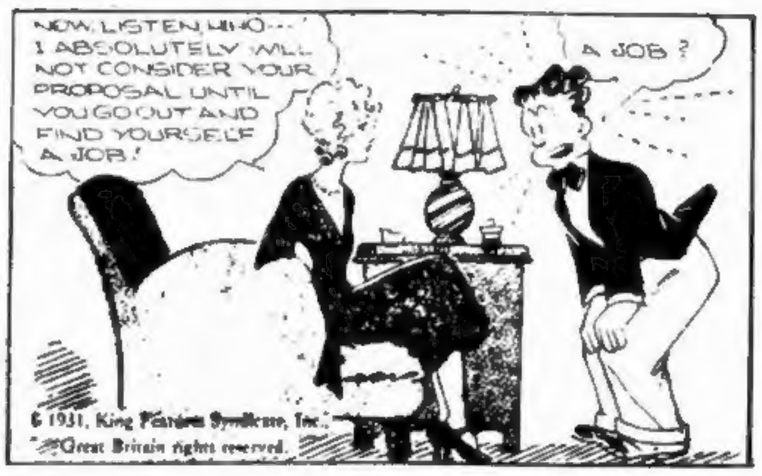
NOW, LISTEN, HIHO... I ABSOLUTELY WILL NOT CONSIDER YOUR PROPOSAL UNTIL YOU GO OUT AND FIND YOURSELF A JOB!
A JOB?
© 1931, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.
Great Britain rights reserved.

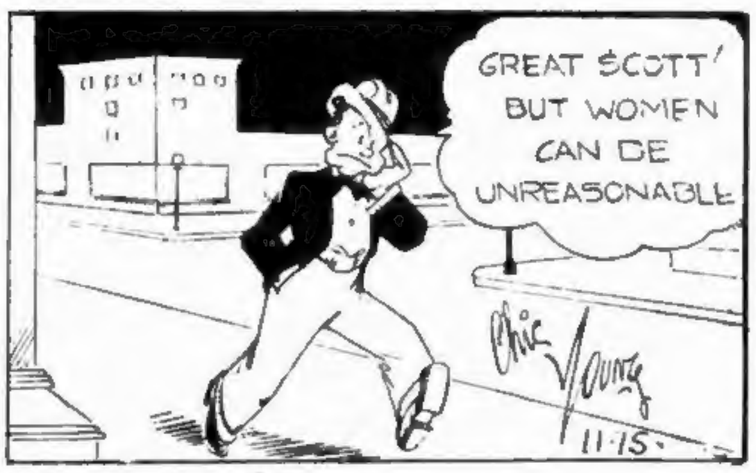

Blondie in de begintijd

Tillie the Toiler

gen spreken. En ook de *Katzenjammer Kids* zou je om dezelfde reden een familiestrip kunnen noemen, hoewel het in deze strip niet helemaal een echte familie betreft en de leefomstandigheden nogal bizar zijn. Maar de echte familiestrips, waarin de ouders en niet meer de kinderen de hoofdrol spelen, komen vooral op in het tweede decennium van deze eeuw, met een vroege voorloper als *The Newlyweds and their baby* (1904, Geo McManus). In dat tijdperk ontstaan strips als *Polly and her Pals* (1912, Cliff Sterrett), *The Gumps* (1917, Sidney Smith), *Gasoline Alley* (1919, Frank King), *The Bungles* (1918, H.J. Tuthill), *Winnie Winkle* (1920 Martin Branner) en misschien wel de bekendste uit die periode, *Bringing up father* van Geo McManus (1913).

Dit zijn de echte familiestrips omdat hierin het reilen en zeilen van de familieleden in hun onderlinge kontakt centraal staat. In deze strips trekt de familie niet op avontuur, maar blijft zij gewoon thuis, waarbij hun dagelijkse belevenissen in en om het huis het 'avontuur' vormen. Dat is de basis waarop deze familiestrips gebouwd zijn, evenals enkele bekende navolgers als *Tillie The Toiler* (1921, Russ Westover), *Moon*

Blondie in latere tijden

Mullins (1923, Frank Willard) en de meest suksesvolle van allemaal, *Blondie* (1930, Chic Young).

Hi and Lois

Het hoofdplot van de meeste familiestrips wordt gevormd door huwelijksproblemen. Niet van die hele ernstige die uitlopen op echtscheidingen, maar de kleine alledaagse probleempjes, die veroorzaakt worden door de botsing van de karakters die samen onder één dak zitten. Wie in huis de hoofdrol speelt, of liever: het laatste woord krijgt, hangt af van de sterkte van de individuele persoonlijkheden. In vele Amerikaanse familiestrips is het vrouw die de baas speelt (als uiting van het Amerikaanse matriarchaat), zodat de man òf zonder meer het onderspit delft (*Blondie*), òf zich met behulp van allerlei subtiele truuks toch op de been weet te houden (Jiggs in *Bringing up father*). Maar er zijn ook strips waar de man de leiding stevig in handen heeft (*The Nebbs,* 1923, S. 'Hess & W. Carlson) of zelfs de kinderen (*Dennis the Menace,* 1952, Frank Ketcham).

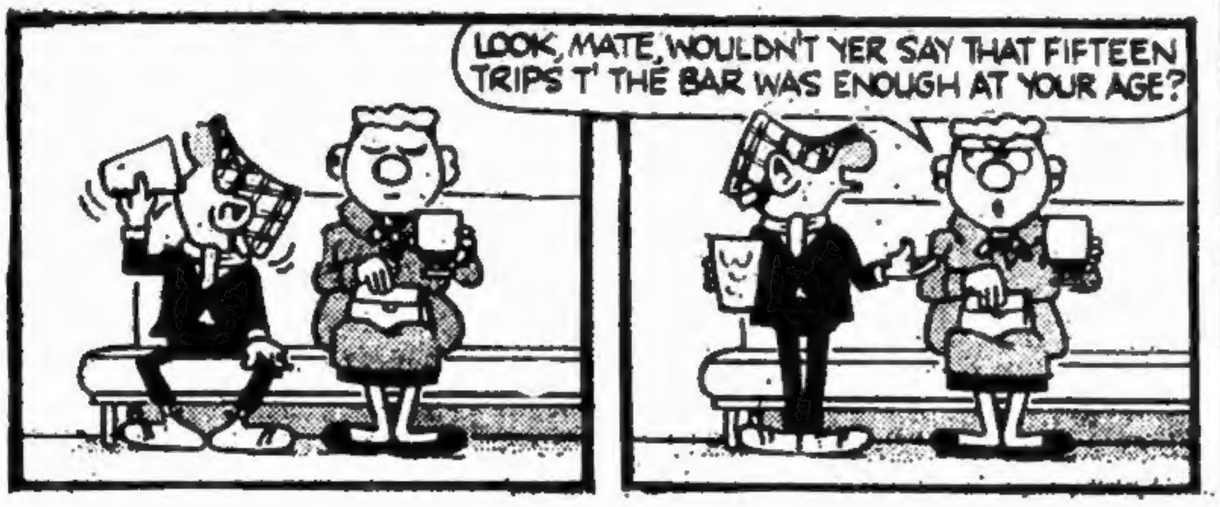

Andy Capp

Adembenemende Schoonheid
Aanvankelijk waren de stripvrouwen in familiestrip niet alleen bazig en naar van karakter, maar ook van uiterlijk. De eerste echt mooie stripvrouw was Toots, van *Toots and Casper* (1918, Jimmy Murphy).

Daarnaast, of misschien daarmee in samenhang, was dit echtpaar een van de eerste dat een gelukkig huwelijk had. Vóór die tijd kenmerkte de familiestrip zich door een eeuwig geruzie tussen man en vrouw. Na *Toots and Casper* kwamen er meer aantrekkelijke stripvrouwen (en mannen ook trouwens) en meer gelukkige huwelijken, met als hoogtepunt de – zeker in het begin – adembenemende schoonheid van *Blondie*

Moose

en haar gelukkige huwelijk met *Dagwood Bumstead*. Toch is Blondie thuis de baas en is Dagwood al snel tot een sufferd gedegradeerd. In de Amerikaanse familiestrips zitten nogal veel sukkels, die tot taak hebben de arme sufferds onder de lezers enige vertroosting te verschaffen. Deze lezer ziet dat hij niet de enige sukkel is die zich door zijn vrouw laat rondkommanderen, zodat hij

The Gambols

uit de lachspiegel van de familiestrip nog wat kracht kan putten.
Een aantal van deze familiestrips die in de tien - en twintiger jaren gestart zijn, loopt nog steeds, terwijl er weinig of niets aan hun grondformule is gewijzigd. Ook later gestarte strips als *Hi and Lois* (1954, Mort Walker) en *Moose Miller* (1964, Bob Weber) zijn geen nieuwe wegen ingeslagen. Alleen het uiterlijk van de figuren en hun omgeving is wat meer bij de tijd gebracht, maar de basisprincipes zijn dezelfde als die van de gouden oude familiestrips.

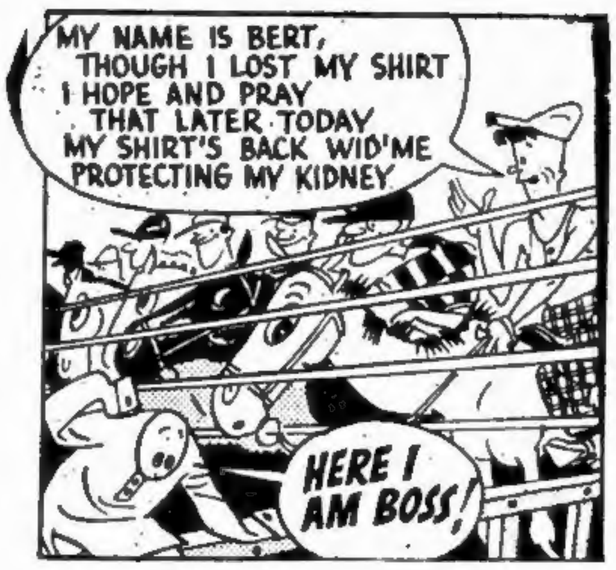
MY NAME IS BERT, THOUGH I LOST MY SHIRT I HOPE AND PRAY THAT LATER TODAY MY SHIRT'S BACK WID'ME PROTECTING MY KIDNEY
HERE I AM BOSS!

The Flutters

Schaars in Europa
In Europa is er nauwelijks sprake van een traditie op het gebied van de familiestrip. Het genre is hier zeker niet onbekend door de import van Amerikaanse strips in kranten en familiebladen, maar op het gebied van de eigen produktie kan Europa niet bij Amerika in de schaduw staan. Toch

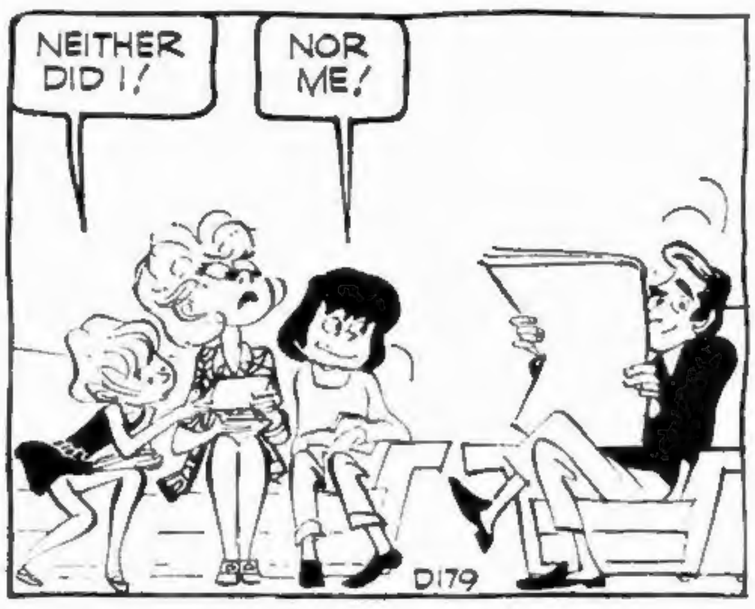

The Larks

bestaan er wel Europese strips die familiestrips genoemd kunnen worden, vooral in Engeland waar vrij veel krantenstrips van eigen bodem geproduceerd worden: *Andy Capp* (1957, Reg Smythe), *The Gambols* (1950, Dobs & Barry Appelby), *The Larks* (1957, Jack Dunkley) en *The Flutters* (1947, Len Gamblin & Ian Gammidge).
Maar op het vasteland zijn er niet veel echte familiestrips te vinden. Eventueel zou *Ton & Tinneke* (1956, André Franquin) in aanmerking kunnen komen, ware het niet dat de drie hoofdpersonen vrijgezel zijn... Men zou ook aan *Kwik & Flupke* (1930, Georges Rémi) kunnen denken, maar de surrealistische aard van hun belevenissen maakt deze strip tot een randgeval. Als echte familiestrips vinden we wel *De Familie Snoek* (1945, Willy Vandersteen) en *Bollie & Billie* (1960, Jean Roba). In deze laatste strip worden de belevenissen van het gezin bekeken vanuit het gezichtspunt van het kind, maar dat is geen wonder gezien de doelgroep van het jeugdtijdschrift Robbedoes

CE CHIEN EST INCAPABLE DE CHASSER QUOI QUE CE SOIT! ...À PART LES MOUCHES!
ET ENCORE! LES GROSSES BLEUES QUI FONT DU BRUIT, IL EN A PEUR!
49

Bollie & Billie

waarin de strip verschijnt. Toch is *Bollie & Billie* een volwaardige familiestrip omdat hij voldoet aan de eisen dat de dagelijkse gezinsbeslommeringen onderwerp van de strip moeten zijn en dat de strip zich in en om het huis moet afspelen.
Aan deze eis voldoet ook de meest bekende Nederlandse familiestrip *Jan, Jans en de kinderen* (1970, Jan Kruis), die in de korte tijd van zijn bestaan een zo groot sukses is geworden dat er nu al meer dan een miljoen albums van verkocht zijn; een voor Nederlandse maatstaven ongehoord aantal. Er blijkt dus in Nederland wel degelijk een markt te zijn voor familiestrips van eigen bodem, temidden van de Amerikaanse import. En dat is ook logisch omdat er beslist nog wel verschillen zijn tussen de American way of life en de Nederlandse levenswijze, zodat het geen wonder is dat *Jan, Jans en de kinderen* juist door zijn subtiele schets van typisch Nederlandse leefomstandigheden zo bij het Nederlandse publiek is aangeslagen.

Jan, Jans en de kinderen

Jan Kruis:

Ik denk dat de levensechtheid de kracht is van deze strip

Jan, Jans en de kinderen is een van Nederlands meest populaire strips. Auteur Jan Kruis, die op stripgebied al vrij lang bezig is (o.m. Tommy en Baldino in Olidin, Gregor in Kuifje, Sjors en Sjimmie in weekblad Sjors) staat met deze strip nu al tien jaar in Libelle, terwijl ook het tiende album uitkomt.

Als we even teruggaan naar het begin...
JK: Dan moeten we echt heel ver teruggaan, want strips tekenen, dat is de manier waarop ik ben begonnen te tekenen. Dat begon al op de lagere school. Ik moet nog ergens ouwe schriften en troep uit de oorlog hebben, waarop ik de meest verschrikkelijke oorlogstaferelen getekend heb, vliegtuigen met gezwellen van geschutskoepels en dat soort zaken, allemaal in stripvorm. Dat stripfanatieke is doorgegaan op de Mulo. Dan ging je de havens in, buitenlandse kranten verzamelen vanwege de cartoons en strips die erin stonden. Ook op de akademie van Beeldende Kunsten ging dat nog wel door, maar daar begon het al snel te verwateren, want strips waren daar toendertijd duidelijk 'risé', dat deed je niet. En dus deed ik het ook niet, want zo'n sterk karakter had ik nu ook weer niet. Na de akademie heb ik zo'n 1½ jaar bij reclamebureau Nijgh en Van Ditmar gezeten, ben ik een half jaartje naar Oostenrijk en Frankrijk geweest, liftend zo'n beetje heel Europa door, en daarna ben ik gaan free lancen. Binnen het jaar kwam ik ook voor reclamebureau Van Maanen te werken. Van Maanen was het reclamebureau van de Shell en gaf voor de Shell *Olidin* uit. Bij Van Maanen zat weer een oud-collega van mij die wist dat ik vroeger veel strips getekend had en die mij vroeg of ik niet wat voor Olidin wilde doen. Ik vond dat prima, ik dacht: ik vat dat snel weer op, en ben toen *Tommy* gaan tekenen. Tommy was een cowboystrip en ik wist geen barst van cowboys af, dus dat werd een uit de duim gezogen verhaal dat overal had kunnen plaatsvinden. Ze hadden Indianen- en cowboypakken aan, maar verder kwamen er draken en zo in voor. Ik tilde er ook niet zo zwaar aan in die tijd.

Toonder
Mijn contact met Toonder was in 1959. Ik was bezig met Tommy en Waling Dijkstra die mij met het opzetten van die strip geholpen had introduceerde mij bij Toonder. Dat was een gebeurtenis, daarmee voelde ik mij als God in Frankrijk. Er is niets van terecht gekomen, maar 't was geweldig! Ik ging *Student Tijloos* tekenen en kreeg in verband daarmee wekelijks een brief van hem met teksten, adviezen en zo. In die tijd, als ik op straat liep, verbaasde het mij dat de mensen niet omkeken, zo trots was ik erop! Ik heb zo'n 15, 20 afleveringen van die strip getekend, maar de Toonderstijl lag me toch niet zo, we waren er allebei niet zo tevreden over. Hij heeft me nog een andere strip voorgesteld, *Rick Hopper,* maar daar voelde ik niet veel voor. En toen ben ik weer doorgegaan met Tommy, een hoop ervaring rijker... Dat kun je ook wel aan de strip zien, de laatste twee verhalen zijn veel degelijker gemaakt. Ik maakte nu ook een synopsis, in plaats van per week het verhaal verder te breien.

Martin Lodewijk
Degene die mij het eerste op de vingers is gaan tikken is Martin Lodewijk geweest, dat is de eerste die mij heel kritisch dingen is gaan zeggen. Martin was een jaar of wat jonger dan ik, maar veel meer onderbouwd waar het strips betrof, toen al en nu helemaal! Toen ik Martin leerde kennen was ik al lekker met strips bezig. Ik tekende Tommy, ik deed samen met Jan van der Voo commerciële strips:

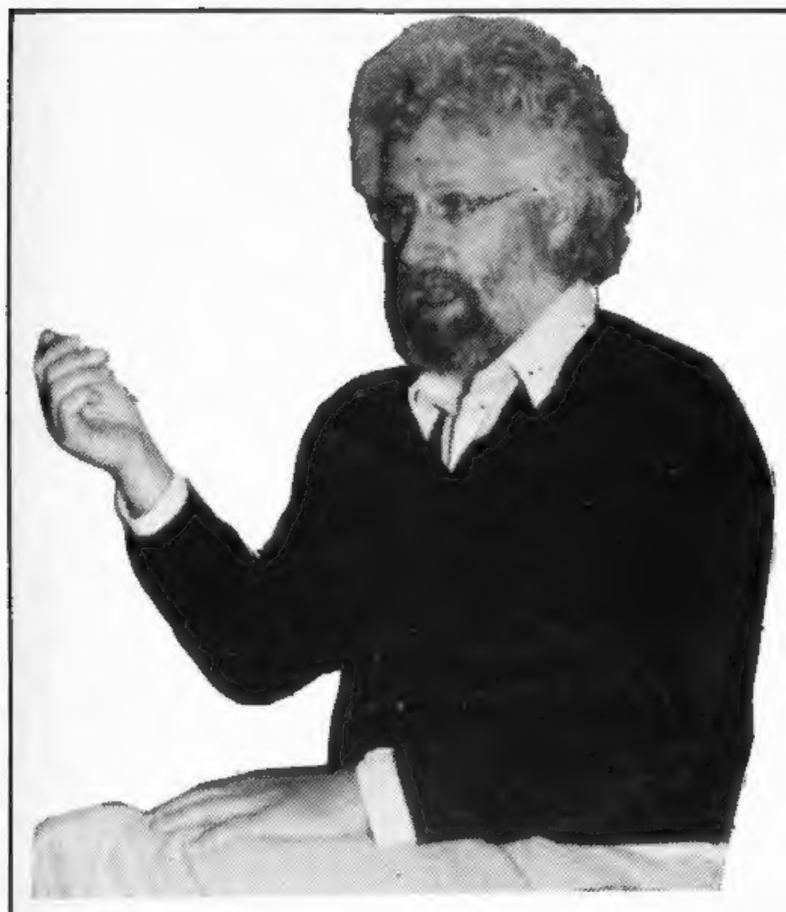

Mars, Treets en Bounty achterop de Donald Duck, Tip van Bootz, de hele handel. Dat soort stripjes vond ik erg leuk om te doen, ik schreef er zelf ook de tekst voor. Het probleem, de boodschap proberen te vatten in een kort stripje, dat heeft me altijd veel meer geboeid dan het grote verhaal! Martin, ook 'n Rotterdammer, kreeg in de gaten dat ik veel meer strips tekende en belde mij eens op. Ik herinner me nog dat ik hem met z'n map opgehaald heb en dat we bij mij toen stripjes zijn gaan bekijken. Martin was de eerste waar je goed mee in de clinch kon, die zelf ook volop ermee bezig was. Hij heeft toen ook wat die commerciële stripjes getekend en samen hebben we diverse opzetten gemaakt voor strips. *Krijn* was er een, bedoeld als een soort Guust Flater voor Pep. Uiteindelijk is Martin voor Pep Agent 327 gaan tekenen. Overigens, in de eerste afleveringen stond er nog *produktie Jan Kruis* onder! Dat was omdat het contact met Pep via mij liep, ik verkocht de strip. Toen had ik nog zo'n beetje het idee van 'ik ga een mooi zaakje opbouwen!' Maar ik had al gauw in de gaten dat zoiets niets voor mij was.
Zelf had ik overigens geen strip in Pep, alleen is Gregor herplaatst.

Gregor heeft in Kuifje maar een maand of zes, zeven gelopen?
JK: Ja, de eerste tijd stond hij er trouw elke week in, maar op een gegeven moment hoefde het niet meer zo en toen was bij mij gelijk de spanning eraf. Ze zeiden: 'Als je weer een leuke hebt, lever hem dan maar in' en dat is natuurlijk dodelijk. Vooral omdat ik toen met illustratiewerk heel goed zat is dat snel de mist ingegaan. Toch heeft het later nog wel wat opgeleverd. Af en toe kreeg ik van een zekere De Kezel vanwege plaatsingen in een of ander exotisch land wat franken afgerekend, dat is nog jaren doorgegaan. Gregor, dat waren vingeroefeningen voor Jan, Jans. Ik denk dat als ze niet met Gregor gekapt waren, dat die strip misschien Jan, Jans geworden was, da's best mogelijk, maar meer nog dan bij Gregor heb ik bij Jan, Jans alles van me afgezet en ben ik heel puur begonnen met mijn eigen omgeving. Geen enkele fictie ingebracht of wat dan ook. Dat begint er nu weer meer in te komen, nu mijn gezin duidelijk anders is.
Waarom werd Jan, Jans eerst gesigneerd met 'Andries'?
JK: Dat was omdat ik eigenlijk een Margriet-jongen was. Ik was als het ware 'getrouwd' met *Margriet*. Wat betreft mijn illustratiewerk is het nog steeds zo dat het beste wat ik ooit gemaakt heb voor Margriet geweest is. Peter Middeldorp is degene die mij naar *Libelle* gehaald heeft. Ik had hem al ontmoet in Brussel, toen hij nog hoofdredakteur van *Robbedoes* was, heel vroeger, en bij de Geïllustreerde Pers kwam ik hem weer tegen als hoofdredakteur van *Pep*. Ik werkte toen veel voor Margriet, en ook wel voor Nieuwe Revu.
Toen Peter weg ging bij Pep en hoofdredakteur werd van Libelle heb ik de allereerste opzet gemaakt voor Jan, Jans.
Maar toen kwam *Sjors* ertussen. Na anderhalf jaar Sjors heb ik dat spul weer uit de la gehaald. Toen ik Sjors tekende was ik al op zoek naar iets anders, een gagstrip of zo, en dat is dan later Jan, Jans en de kinderen geworden. (zie voor meer informatie over deze Sjors-tijd Stripschrift 25/26, red.).
Was de neiging niet groot om voor Jan, Jans teksten van Gregor opnieuw te gebruiken?
JK: Dat heb ik ook gedaan, ik heb als een idioot van mezelf gestolen! Ik zat bij nummer drie al zonder plotjes en dat is al die tien jaar zo gebleven. Vroeg of laat ga ik er dood aan, natuurlijk, het is een wekelijkse kwelling. Morgen moet ik weer en er is niets! Dan pak ik mijn kladblok en dan beginnen we maar weer. Meestal draait het dan toch uit op thema's uit mijn omgeving. Als mij zoiets invalt, dan

TOMMY
GROOTVADER IS ER NIET IN GESLAAGD DE KOP VAN HET BEELDJE AF TE SLAAN.. ER BLEEF NIETS ANDERS OVER DAN MET BEELDJE EN AL VOOR DE WOEDENDE DRAAK TE VLUCHTEN....
HM PUF PUF, EEN DRAAK IS SNELLER DAN JE DENKT...
GROOTVADER IS EEN VAN DE BESTE RUITERS VAN HET WESTEN....MAAR HET ZWARE BEELDJE HINDERT HEM
...MAAR DE DRAAK BESEFT KENNELIJK WAT ER VOOR HEM OP HET SPEL STAAT.....
...EN LANGZAAM MAAR ZEKER HAALT HIJ GROOTVADER IN.....
LIEVE HELP... HET LOOPT HELEMAAL MIS...
...ER ACHTERAAN... VLUG
...EEN STEEN KAN VOLGENDE ZIJN OM DE AANDACHT VAN...
...DE DRAAK AF TE LEIDEN.....
...VORT...!
Tommy, voor Olidin

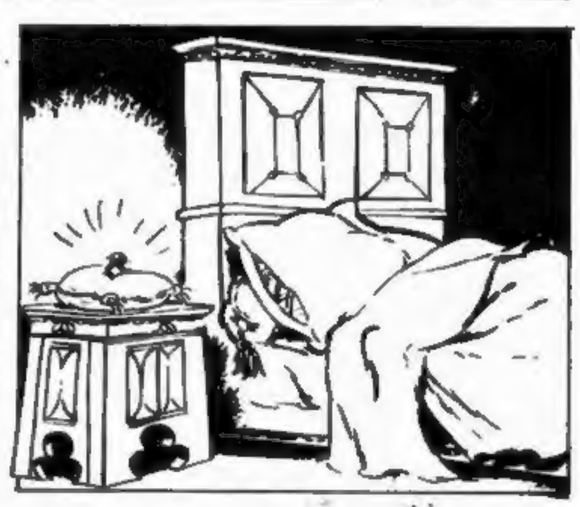
Niet gebruikte halve pagina voor Sjors en Sjimmie

Deel van strip nr. 100, waarin het eerste boek aangekondigd wordt.

pak ik het maar, want dan heb ik nog wel geen grap maar in ieder geval een thema, een houvast. Dan zit ik niet helemaal meer in's blaue hinein te werken. Zo'n thema, daar ga je dan omheen draaien, tot je er eindelijk een grapje uit voorkomt.
Soms heb je een onderwerp waar je wat meer mee kan doen, zoals kortgeleden *opa*. Die heb ik er ook heel bewust ingehaald als thema, waar ik een paar weken mee vooruit kon.

Wordt zo'n grappencyclus dan ook tegelijk gemaakt?

JK: Ben je gek, joh, ik ben godsdankbaar als die ene op de post is. Nee, ik wacht tot het laatste, en dat gaat weleens fout natuurlijk. Dan staat in Libelle dat Jan ziek is, maar dan is Jan meestal helemaal niet ziek!
Die lege tafel, daar zit ik iedere keer weer mee. Extra vervelend daarbij is het dat ik het gevoel heb dat ik bij het verzinnen van ideeën van ervaring en routine eerder last heb dan plezier. Als je een goed automonteur bent, met een hoop ervaring, dan heb je daarvan ook wezenlijk plezier, dan werk je lekker vanwege je routine. Maar de routine die ik waarschijnlijk best zal hebben, daar heb ik niets aan. Het maakt het alleen maar moeilijker, omdat je daardoor kritisch bent. Je vakmanschap maakt het werken niet makkelijker, maar moeilijker!

Poppenkast

In een interview in Stripschrift 25/26 zei je dat je van mening was dat het verschijnsel strip op dat moment duidelijk overschat werd. Hoe sta je daar nu tegenover?

JK: Ik denk dat het toch een vrij luchtig iets blijft. Ik heb het wel iets onderschat, maar ik denk niet dat je het moet zien als van enige vervangende waarde voor andere vormen. Ik geloof nooit dat je met een strip dezelfde intensiteit zal kunnen krijgen als met een roman, of een film. Ik denk dat de verhouding Strip-literatuur ongeveer dezelfde is als de verhouding poppenkast-film. Het heeft z'n beperkingen, strip is een 'kleiner' medium. Dat wil niet zeggen dat het daardoor minderwaardig is, dat is stellig niet het geval, maar je moet ervoor oppassen het ook niet te overschatten. Het is een leuke manier van vertellen, maar ik denk dat je bepaalde karakters, mensen, in een strip toch altijd moeilijk uit de verf zult kunnen halen. En dat is eigenlijk wat mij het meeste boeit: *mensen*. Ik ben niet zo geïnteresseerd in de rest. Science-fiction, zoals van Moebius of zoals in Ravian vind ik erg leuk, maar zelf zou ik er nooit toe komen om zoiets te doen.

Produktie

Het is mij nooit van z'n leven gelukt om twee pagina's strip in de week te tekenen, dat was in wezen ook de basis van het conflict bij Sjors en Sjimmie. Ik kwam met de grootste moeite aan één, anderhalve pagina en dat was te weinig. Het is een mirakel dat andere mensen het kunnen. Nu scheelt het wel als je niet zelf de teksten hoeft te schrijven. Als je die hebt, dan ga je zitten, zet de radio aan en je begint. Bij mij is vooral het maken van de tekst een enorm moeizaam proces. Ik zit te zwoegen. Ik weet niet hoeveel velletjes met probeersels. De volgorde te vinden, in tekst alleen al, dat is voor mij het belangrijkste, dat is voor mij eigenlijk het werk. Daarin zit ook de meeste energie en toewijding. Heb ik eenmaal de tekst, dan is de rest een onvoorstelbaar proces van verveling, dan moet ik wakker zien te blijven met heftige discussies op de radio of zo! Dan ben ik nog heel actief bezig met koppetjes, met het acteren, maar de rest is een kwestie van afmaken. Dat is ook wel te zien! Af en toe maak ik uit een soort ontluikend schuldgevoel een achtergrondje, maar meestal is het toch gewoon die bank. En desondanks is het gegaan.

Twee versies van dezelfde aflevering van Jan, Jans en de kinderen

Ik maak me nu ook niet zoveel zorgen meer, maar vroeger deed ik het ding soms echt op de post met het idee van 'wat heb ik me er nu met een jantje-van-Leiden van af gemaakt'! De waarde van die strip lag ergens anders, en dat ben ik pas naderhand gaan beseffen. Ik dacht altijd, als illustrator zijnde, er moet getekend worden, er moet flink wat werk verzet worden! En ik ben dat gevoel nog niet helemaal kwijt. Maar ik denk nu dat als die mensjes nu maar bezig zijn met elkaar en als ik kan laten zien dat het mensen zijn en geen sjabloonpoppetjes, dat ik dan het belangrijkste te pakken heb. Soms vind ik dat wel genant, want mijn vroegere strips heb ik toch veel meer als tekenaar gedaan, dus zoeken naar leuke situaties, mensen in een landschap tekenen. Daar houd ik van, maar bij Jan, Jans komt er helemaal niets meer van en ik denk ook niet dat het echt nodig is.

Karakters

De meest rare ervaring die ik met Jan, Jans heb is, dat de lezers het zo sterk met mij zelf identificeren. Dat als Jan in de strip iets deed, ze tegen mij zeiden: ik heb zo gelachen toen jij zus of zo deed... Dat is een heel merkwaardige ervaring, want een zelfportret was helemaal niet mijn bedoeling. Het werd als volkomen reëel beschouwd en achteraf gezien is dat een compliment, want dan ben je erin geslaagd een heel menselijk verhaal te vertellen.

Kregen de figuren in de strip ook de karakters van de familie Kruis?

JK: Ik denk dat ik dat niet zou kunnen. Dat houdt verband met het feit dat ik maar heel moeilijk grote verhalen kan maken. Als je een groot verhaal gaat maken moet je inzicht hebben in bepaalde situaties, je moet consequent zijn, wat een figuur aan het begin van een verhaal zegt moet hij later waarmaken. Dat moet je allemaal in de gaten houden. Als je het goed wilt doen neem je daarmee een grote verantwoording op je. Ik maak me er met acht plaatjes van af... Er is natuurlijk wel een bepaalde rolverdeling en er zijn bepaalde karakters, maar vaak zijn de spelers onderling verwisselbaar. Jan is over het algemeen het meest behoudende, maar dat kan Jans ook zijn, of de poes. Ik wissel van karakter. Er zijn wel bepaalde grenzen in doen en laten, maar soms is het juist leuk om met opzet iets om te draaien. Een typisch voorbeeld daarvan is de poes die ophoudt met roken. Dan begin je met het thema 'ophouden met roken'. Jan houdt op met roken. Jans houdt op met roken, ach... de poes houdt op met roken! Dan ben ik er. Dan zegt de hond: 'maar je hebt nog nooit gerookt'. Ja maar als ik zou roken... enz. Dat vind ik het leuke in een gagstrip, het kortebaan-werk. En ik word me er steeds meer van bewust dat lange verhalen heel moeilijk zijn. Ik heb ook geen enkele behoefte

Jan Kruis ten tijde van zijn werk aan het portret van het Koninklijk Huis.

Jan Kruis in diepe rust, met boven hem Jeroentje (die overigens echt bestaat, het is de zoon van Jan van der Voo).

een lange strip te maken, daar moet ik niet aan denken. Daar komt nog bij, ik vind dat je alleen maar kunt schrijven en vertellen over dingen waar je echt verstand van hebt, anders ga je kletsen. En het enige waarover ik met recht van spreken iets kan vertellen is het huiselijk leven, de gezinssituatie, de verhouding ouders-kinderen. Kijk, als het nu zou moeten, dan zou ik me natuurlijk wel in een bepaald onderwerp kunnen gaan verdiepen, en op die manier kom je er ook heus wel uit. Maar ik ben nooit zo met de pin op de neus gezet, dat het echt noodzakelijk was. Ik zou best nog eens een keer een mooie zestiende, zeventiende eeuwse strip willen maken, met schepen en zo, onderwerpen die me enorm interesseren. Het idee alleen al dat je je daarover mag gaan documenteren is erg aanlokkelijk. Maar dat zijn van die verre, vage ideeën die toch nooit verwezenlijkt worden. Ik ben al erg blij dat ik naast de strip nog wat plannen zoals een schilderijen-reeks voor Libelle tot een goed eind heb kunnen brengen. Portretten schilderen heb ik altijd erg leuk gevonden. Het Koninklijk Huis gebeuren is daar een uitvloeisel van. (voor Libelle schilderde Jan Kruis een schilderij van 3 bij 5 meter met alle leden van het Koninklijk Huis, ter gelegenheid van het 40-jarig huwelijk van Koningin en prins, red.)

Hoe lang heeft het werk aan dat schilderij geduurd?

JK: Alles bij elkaar twee jaar. Een jaar voorbereiden en een jaar ploeteren. Een heel interessante klus overigens, zo'n groepsportret. Als een soort architect moet je zoiets opbouwen... Het staat nu op Ameland, in het gemeentehuis. Toen het helemaal klaar was, was ik ook helemaal op, heb ik een paar weken alleen maar in het bos gewandeld, zo met glazige oogjes! Dat was eigenlijk ook niet vol te houden, zo'n schilderij maken naast de strip. Toch vond ik het wel fijn om te doen, want dit stond er. Ik kon hier 's ochtends binnenkomen, mijn kwasten schoonmaken, steigertje op en aan de slag. Terwijl bij Jan Jans, daar zit je vaak maar de hele morgen te piekeren, te suffen zonder dat je tot iets komt.

Vakantie

Het probleem met een weekstrip is ook dat je niet echt lekker lang met vakantie kunt. Meestal is het zo dat als ik drie weken met vakantie ga, ik al 1 week kwijt ben omdat ik zover achter was. Die valt al weg en dan blijven er maar twee over, waarin soms ook nog allerlei andere klusjes moeten worden gedaan. Dit jaar ben ik 5 dagen naar Parijs geweest, dat was alles.

Vooruitwerken lukt al helemaal niet, en ik heb het idee dat met de jaren het plotten steeds moeizamer gaat. Er zijn een aantal thema's op den duur uitgeput. Ik heb nu vaak dat ik een leuk idee heb, maar dat ik

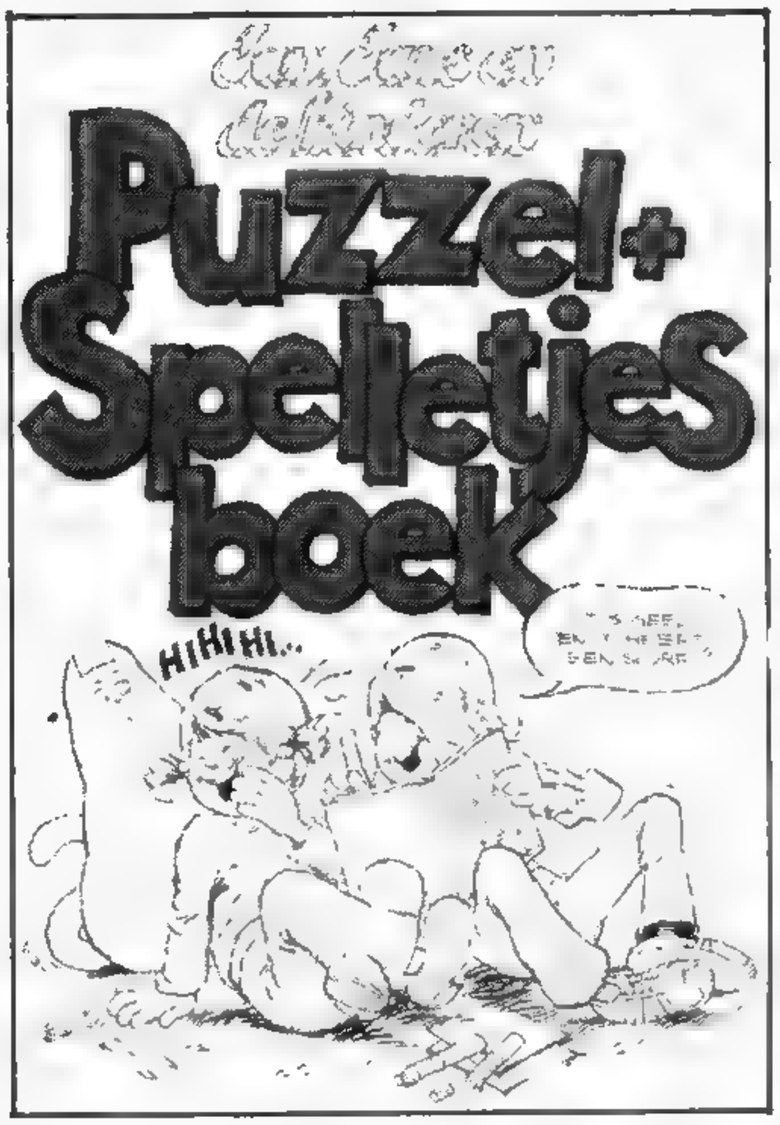

als ik het ga uitwerken merk dat het me bekend voorkomt en dat ik het al heb gehad! Het probleem is dat ik met suggesties van anderen vaak zo weinig kan doen. Je hebt Guust-plotjes, je hebt Bollie en Billie-plotjes, je hebt Peanutsplotjes, en die zijn onderling niet verwisselbaar.
Slapstickplotjes zoals bij Eppo bijvoorbeeld, die kan ik bij mijn strip niet gebruiken. Ik kan geen andere mensen voor me laten werken, het gaat niet. Dat is aan een kant mijn kracht en aan de andere kant mijn zwakte. Aan een kant heb ik daaraan misschien het succes te danken, aan het persoonlijke, aan de andere kant is het een beperking. Zo zou ik voor Teleac een speciale uitgave gaan maken. Na drie pagina's heb ik de bom alweer moeten laten barsten. Het gaat wel door, maar het album wordt nu samengesteld uit oude strips. De stripjes die een paar maanden geleden in Libelle stonden over het fototoestel dat Jan ging kopen, die waren oorspronkelijk bedoeld voor Teleac! Ik weet hoe vervelend het voor iedereen is als ik het moet laten afweten, voor de redactie, de drukkerij, maar soms moet ik puur uit zelfbehoud de zaak dan maar even in elkaar laten storten. Het is me een raadsel hoe ik het al tien jaar heb volgehouden! Op dit moment zou ik best tegen Libelle willen zeggen: Dag jongens, het komende halfjaar zie je mij niet meer. Maar toch, als de strip een paar weken niet in het blad staat, dan geeft het mij één heel eng en leeg gevoel. Als ik er voor Libelle mee op zou houden, dan zou dat het begin van het einde zijn. Het kan dan nog best een paar jaar duren, Joop Wiggers zal met die albumserie nog best het een en ander kunnen doen, maar het is dan een aflopende zaak, dat is zeker.

Biografie
Ik ben iemand die alles bewaart, en dat komt nu goed van pas, omdat we voor de stripdag een boekje aan het voorbereiden zijn, een soort biografie. Ik heb zelf daarvoor de machinerie in werking gezet, eigenlijk omdat ik een stenciltje wilde hebben om al die kinderen tevreden te stellen die met hun Mavo- en Havo-scripties bezig zijn en mij schrijven om inlichtingen. Dat heeft zich langzamerhand ontwikkeld tot een tamelijk pretentieus project! Het wordt een boekje van stripalbumformaat, zelfs met nog een katern meer, waarschijnlijk. Ik heb nu wel sterk de angst van 'is dat nu wel interessant wat ik vertel, is dit niet allemaal overtrokken'! Daarnaast is het plan ontstaan om volgend jaar alle stripjes die ik ooit geschreven en getekend heb en die nog niet in boekvorm zijn verschenen in één klap uit te geven, in een dik zwartwit boek. Dus de reclamestripjes, Tommy, Baldino, ga zo maar door, rijp en groen door elkaar. Dat is erg leuk om te doen, zo'n boek!

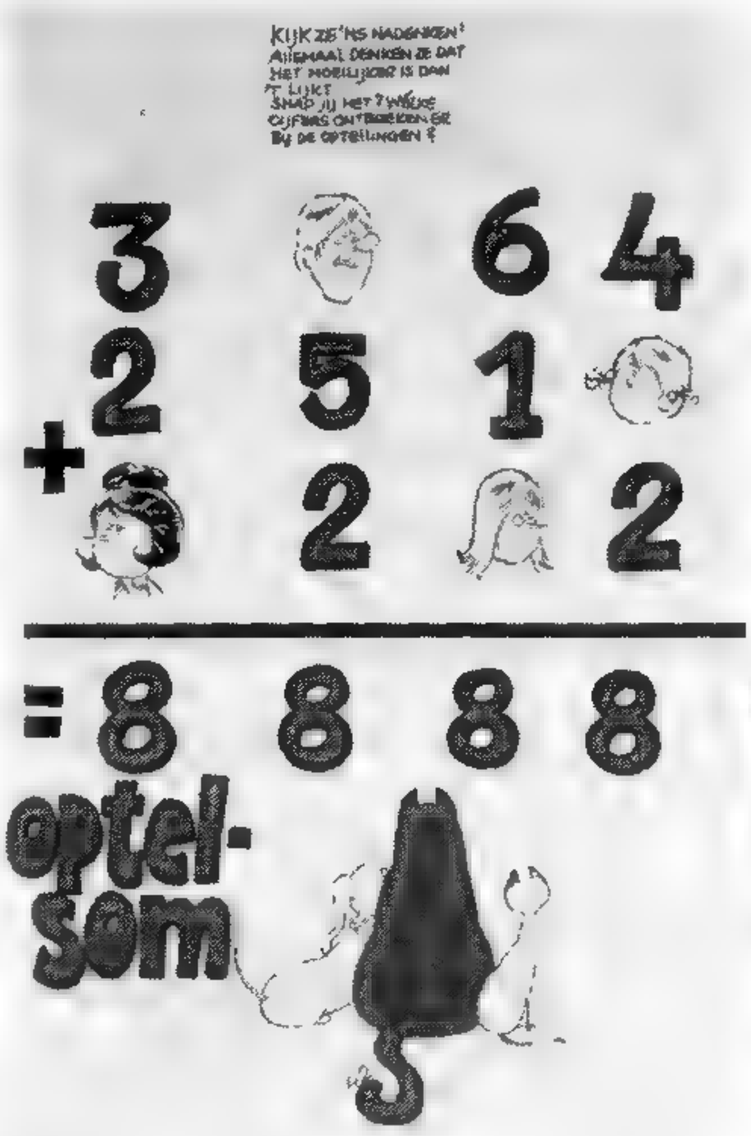
KIJK ZE 'NS NADENKEN!
ALLEMAAL DENKEN ZE DAT HET MOEILIJKER IS DAN 'T LIJKT
SNAP JIJ HET ? WELKE CIJFERS ONTBREKEN ER BIJ DE OPTELLINGEN ?
optel-som

Succes
Hoe lang heeft het geduurd voordat de strip begon aan te slaan?
JK: Dat klinkt heel raar, maar eigenlijk weten we niet anders. Joop Wiggers die destijds een van mijn collega's in het grafische vak was vond het wel een leuk idee het eerste Jan, Jans-boek uit te geven toen men er bij Spaarnestad geen belangstelling voor had. Hij liet er 30.000 drukken en die waren we zo kwijt en net zo voor boek 2. Bij boek 3 hebben we boek 1 weer herdrukt, geloof ik. Wij wisten niet beter, voor ons was het niet zo bijzonder, terwijl we er pas later achterkwamen dat 30.000 in ons land helemaal niet zo gewoon was! De strip verschijnt nu in Duitsland, Denemarken en Zweden, terwijl we bezig zijn met Amerika. Joop heeft 3.000 stuks laten drukken in het Engels, en een Amerikaanse uitgever heeft daar 2.500 van gekocht om de markt uit te testen. Dat is erg spannend, dat begrijp je! De laatste jaren zijn er steeds meer dingen bijgekomen: Kwartetspellen, T-shirts, buttons, ga zo maar door! Ik vind dat erg leuk om te doen, ik ga graag

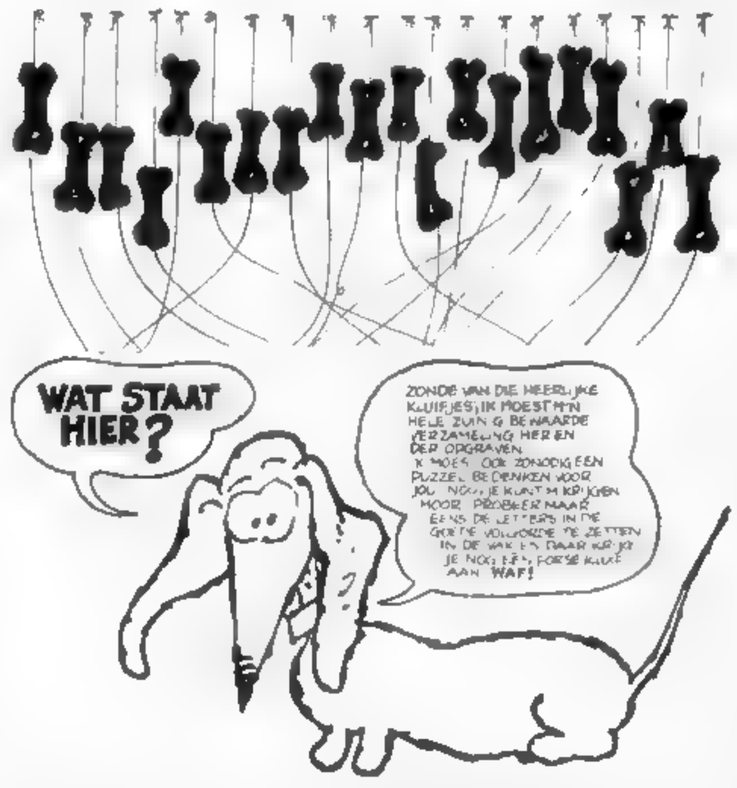
WAT STAAT HIER?
ZONDE VAN DIE HEERLIJKE KLUIFJES, IK MOEST MIN HELE ZUIG & BENAARDE VERZAMELING HIER EN DER OPGRAVEN
IK MOEST OOK ZONODIG EEN PUZZEL BEDENKEN VOOR JOU NOU, JE KUNT M KRIJGEN MOOR PROBEER MAAR EENS DE LETTERS IN DE GOEIE VOLGORDE TE ZETTEN IN DE WAKEN DAAR KRIJG JE NOG EEN FORSE KLUIF AAN WAF!

praten met mensen in die branche, de commercie trekt mij wel. Wat ik naast de strip nog aan tijd over heb wordt gevuld met het tekenen van titelpagina's, tekeningetjes hier en daar, dat soort dingen. Het is allemaal Jan, Jans geworden. Het schilderij is het laatste wat ik er nog bij heb kunnen doen. Aan illustreren kom ik niet meer toe en dat spijt mij wel een beetje. Dat deed ik erg graag, dat illustreren...

Interview afgenomen op 13-7-80 door Hans van den Boom.

GEEN KERSTBOOM ? ZUK

HET SPIJT ME WEINIG MAAR DAT IS EEN BESTELLINGKE EN VENDER BEN IK NIET MEER

IK HAD EEN KERSTBOOM GEZIEN

GAAN JULLIE MAAR ROOTJES NAAR HUIS EN MAAK JE GEEN ZORGEN. WE VIEREN **GEEN** KERSTFEEST **ZONDER KERSTBOOM!**

LAAT DAT MAAR AAN JE VADER OVER!

EEN EN ANDERE LATER..

OEFF KERSTBOOM TE KOOP MAAR VERDOMD DUUR ! EN TOCH ZIJN DE KINDEREN ZO GELUKKIG

IK MOET IN MIJN NETJE'S DE KINDEREN IN DE OGEN KUNNEN

DE KINDEREN ZITTEN VOL VERTROUWEN OP ME TE WACHTEN ZOIETS GELEEFT EEN MAN KRACHT MEE!

OEI, EEN POLITIEWAGEN ALS DIE ME SNAPPEN !

HET LIJKT WEL EEN OUDERWETS KERSTVERHAAL... PFFT.. STEL JE DIE GELUKKIGE GEZICHTJES VOOR NU IK TOCH MET EEN KERSTBOOM THUISKOM.. PFFT

DAG PAP, WE HEBBEN GEEN KERSTBOOM MEER NODIG HOOR. KAREL EN IK HEBBEN ALLE TWEE EEN KERSTBOOM VAN HET SCHOOLFEEST MEEGENOMEN.

...ZE HAD HEM AL GEKOCHT, TOEN HAAR DOCHTER VROEG OF ZE NIET DE KERSTDAGEN OVERKWAM

...EN DEZE KOMT VAN MEVROUW BRUINTJES

OEMF..

ZEG PAP, IK ZOU JOUW KERSTBOOM MAAR WEGGOOIEN HOOR WE HEBBEN TOCH NIET ZOVEEL VERSPULLEN MEER

Twee versies van strip nr. 4, een van de eerste Jan,

Jan, Jans en

JANS, VANAVOND KOMT ER IEMAND VAN DE VERZEKERING LANGS
IEMAND VAN DE VERZEKERING ?
HIJ HEEFT Z'N NAAM GEZEGD, MAAR DIE BEN IK WEER VERGETEN
HE JAKKES . KAN IK NIET EVEN LANGS ANK GAAN?
IK WORD ALTIJD ZO DOOR EN DOOR DROEVIG VAN DIE MENSEN...
ZE WETEN JE DE GROOTSTE RAMPEN TOT IN DETAILS TE BESCHRIJVEN.
HET OVERLIJDEN VAN JE MAN...!
BLIJVENDE INVALIDITEIT...!
HET AFBRANDEN VAN JE HUIS !
ZIE JE WEL, SNIK, IK BEN ER NU AL HELEMAAL VERDRIETIG VAN...
SNIK IK GA WEG VOOR DIE VENT KOMT !
NEE, DA'S LAF. JE MOET NIET WEGLOPEN..
IK HEB ER OOK EEN HEKEL AAN, MAAR ER MOET TOCH IETS GEBEUREN...!
MOET JE 'ES KIJKEN: EEN LA VOL POLISSEN..!
"UITKERING BIJ OVERLIJDEN: HONDERD GULDEN!"
..EEN BEGRAFENIS- POLIS DIE MN MOEDER NOG VOOR ME AFGESLOTEN HEEFT..
JE MOEDER HAD ALTIJD AL EEN ZIEKELIJKE BELANGSTELLING VOOR ENGE DINGEN..!
BIJ JOU THUIS DACHTEN ZE NIET AAN DE TOEKOMST..! DIE LEEFDEN ER MAAR OP LOS..!
RRING
WEEH..! JE HOUDT NIET MEER VAN ME...!
MAM, EEN MENEER AAN DE DEUR MET EEN BOSJE BLOEMEN .

de kinderen

WE KUNNEN NU GEEN BEZOEK ONTVANGEN.

O NEE...?! EEN MENEER MET EEN BOSJE BLOEMEN MAG ER NIET IN, HÈ, MAAR ZO'N ENGERD VAN DE VERZEKERING WEL..

LAAT MENEER MAAR BINNEN...!

HA DIE JANS, HA DIE JAN !

HOE IS 'T MET JULLIE...?

BERTUS VAN DE BRINK..!

WAF

WAT LEUK DAT DE 'ES LANGS KOMT, ZEG. GA ZITTEN..! DA'S LANG GELEDEN. MISSCHIEN WEL TWINTIG JAAR...

NU OVERDRIJF JE 'ZEVENTIEN JAAR,' OM PRECIES TE Z'JN...

WE HEBBEN MET Z'N ALLEN EEN FIETSTOCHT GEMAAKT, WEET JE NOG.

IK HAD TOEN EEN OOGJE OP JANS, MAAR JA... TEGEN JOUW CHARMES KON IK NIET OP, JAN..! HAHAHA..!

O JA, VERTEL 'ES !

MAAR JIJ BEN TOCH GETROUWD MET HANNEKE VAN DOORN, DAT MOLLIGE MEISJE MET DIE PRET-OOGJES..?

DAT KLOPT. ZE IS *NOG* MOLLIGER DAN TOEN EN ZE HEEFT NOG STEEDS PRET-OOGJES...! HAHAHA...

GUT BERTUS, WAT LEUK DAT JE ER BENT, EN WAT *VERVELEND* DAT ER STRAKS ZO'N ENGERD VAN DE VERZEKERING KOMT...!

?

LIEVE JANS, IK MOET JE IETS VERTELLEN... DIE ENGERD VAN DE VERZEKERING BEN IK...!

IK M...MOET EVEN JE BLOEMEN IN HET WATER ZETTEN...!

HAHAHA... HIHI.. HAHA HOHO..

COPYRIGHT JAN KRUIS

◀ *pagina's strip, door Kruis speciaal gemaakt voor AMEV-verzekeringen en verschenen in een special*

Jan, Jans-album dat door de verzekeringsadviseur aan zijn klanten cadeau werd gedaan (uit 1979). *M*

VAT LATER OP DE AVOND,
DE KINDEREN ZIJN AL NAAR BED.

MAAR NU MOETEN WE TOCH ECHT EVEN OVER ONZE VERZEKE-RINGEN PRATEN

IK HEB HIER EEN LA VOL POLISSEN, MAAR IK BEN EEN BOON ALS IK WEET WAARVOOR IK NOU PRECIES VERZEKERD BEN !

LAAT 'ES KIJKEN HM.. IK ZIE HET AL. *'HET OUWE LIEDJE.!'*

. OOK JULLIE INBOEDEL IS ZWAAR ONDER-VERZEKERD...!

WEET JE WAT IK NEEM DIE HELE BENDE MEE NAAR HUIS EN ZOEK HET 'ES RUSTIG VOOR JULLIE UIT.

EN VOLGENDE WEEK KOM IK EVEN LANGS MET EEN *NIEUW, EENVOUDIG,* PLANNETJE

JE BENT DAN WAARSCHIJNLIJK NOG GOEDKOPER UIT OOK !

TOT KIJK, BERTUS..! EN NEEM VOLGENDE WEEK JE VROUW MEE?

EN JE ZOON!

TOT ZIENS..! EN MAAK JE MAAR GEEN ZORGEN MEER OVER JE LA MET POLISSEN...!

HEERLIJK HÈ, OM IEMAND TE HEBBEN DIE JE DAT ALLEMAAL UIT HANDEN NEEMT

OOAAH...

EN ZO'N AARDIGE MAN, DIE BERTUS. HIJ IS NOG NIETS VERANDERD

HOE BEDOEL JE ?

TOEN MET DIE FIETSTOCHT HAD HET MAAR EEN HAAR GESCHEELD OF IK WAS MET HEM INPLAATS VAN MET JOU... *HIHIHI...!*

ZO, DA'S EEN PAK VAN M'N HART DIE LA MET OUWE POLISSEN ZAT ME AL LANG NIET LEKKER !

...EEN BIJZONDER SYMPATHIEKE MAN EN EEN GROOT HONDEKENNER.!

IK BEDOEL MAAR, ALS JE VAN TECKELS HOUDT

COPYRIGHT JAN KRUS

Met dank aan Jan Kruis en AMEV.

ALS JE NU JE DUBBELTJE AAN DEZE SPAARBANK GEEFT KRIJG JE HET OVER EEN UUR TERUG MET TWEE CENT RENTE!

SPAARBANK

Open

EERLIJK?

TWEE CENT.. H'M, LAAT EENS KIJKEN...

EERLIJK!

NOU, HET LIJKT ME STERK HOOR, MAAR IK KAN HET ALLICHT PROBEREN.

DAT IS TWINTIG PROCENT PER UUR.. NIET GEK!!

HÉ ZEG, WAT GA JE NU MET M'N DUBBELTJE DOEN?

BELEGGEN..!

DROP AUTOMAAT

1

EN DAT IS PER DAG .EH. VIER EN-TWINTIG MAAL TWINTIG

SPAARBANK

DICHT

NEEM EEN DROPJE EN ZEUR NIET LANGER. ALS BANKDIREKTEUR HEB IK HET ERG DRUK.

POEH, GOEDE SIER MAKEN MET ANDER-MANS CENTEN, BEDOEL JE!

EN PER WEEK...EH. ZES OP-SCHRIJVEN VIJF ONT-HOUDEN.

EVEN LATER

PRIMA KWALITEIT DROPWATER! ÉÉN SLOK DRIE CENT! TWEE SLOKKEN VIJF CENT..!

"Dropwater" 3ct 2 Slokken 5ct

LEKKER HOOR. MOET JIJ NIET?

NEE, DANK JE IK HEB M'N GELD OP DE BANK GEZET.

EN DAT WORDT DAN PER JAAR, EH..

DROPWATER UITVERKOCHT..! DE BANK GAAT WEER OPEN..!

SPAARB

TWEE-EN VIJFTIG MAAL DRIE-EN DERTIG HONDERD ZESTIG...

ALSJEBLIEFT, JE DUBBELTJE TERUG MET TWEE CENT RENTE...

SPAARBANK

Open

DANK JE WEL. ALS JE WIL MAG JE HET BEST NOG EEN UURTJE HOUDEN, HOOR.

LIEVE HELP.. DAT MOET IK GAUW AAN M'N OOM GAAN ZEGGEN..

KIJK, OOM JELLE, DIT IS DE BANK DIE HONDERDVIERENZESTIG DUIZEND ZEVENHONDERD-TWINTIG PROCENT RENTE PER JAAR BETAALT..!

SPAARBANK

Dicht

NEDERLANDSE BANK

Sjaak, gemaakt voor het blad Bij de Tijd van de Spaarbank te Rotterdam.

Van Sjaak is maar één aflevering gemaakt. (Let op het kleine meisje: hoofdrekenen kan ze helaas niet al te best.....!)

Van links naar rechts: Zulma, Gaby, Mietje, Stan, Pietje, Sidonia, Wiske, Suske, Lambiek, Sloeberke, Marie, Leonard en Ademar, deftig uitgedost ter gelegenheid van het zilveren jubileum van de familie Snoek. (1950)

Een blij gemoed doet 't leven goed: De Familie Snoek

door Har Brok

Gaby en Marie in de versie van Studio Vandersteen (1967).

Gedurende vele jaren is de momenteel niet meer leverbare strip De Familie Snoek een nevenprodukt geweest van (Studio) Vandersteen. De eerste aflevering van deze gagstrip verscheen in *De Nieuwe Standaard* van 22/23 december 1945 om eind 1947 met Suske en Wiske over te stappen naar *De Standaard*. In de jaren '50 werd de reeks stopgezet en uit die periode resteren 11 albums, verschenen tussen 1946 en 1954 die in 1957 verkort werden herdrukt in een reeks van 5 verzamelbundels. Op veler verzoek werd de serie in 1962 (?) hernomen in *Pats* (en *T.V. Ekspres*) maar nu als anoniem Studio Vandersteenprodukt zonder het stempel van Vandersteen zelf. Vermoedelijk daarom werd dit heroptreden geen sukses; bundelingen uit deze tweede periode vormen een reeks van albums verschenen tussen 1966 en 1969 en met het album *De Snikkende Snoek* valt definitief het doek over deze reeks. In deze albums resteren tesamen 455 gagplaten, maar daarnaast moeten er nog talloze nooit herdrukte gags van De Familie Snoek in de genoemde periodes verschenen zijn.[1] Voor bibliografische gegevens verwijs ik hier naar het slot van deze bijdrage. Hier interesseert ons meer deze reeks an sich, zeker voor zover hij licht werpt op Vandersteen en diens Suske en Wiske-reeks en meer nog op het maatschappijbeeld dat via de Snoeks aan het daglicht treedt.

Familiestrip

De Snoekreeks is een typisch voorbeeld van een familiestrip. In de eerste plaats krijgt de lezer eksakte informatie over de onderlinge relaties binnen de familie Snoek, in de tweede plaats vormt de interaktie tussen de verschillende hoofdfiguren de basis van het verhaal, respektievelijk de gag. Een zekere interaktie bestaat uiteraard ook in de strip Suske en Wiske, maar nooit als uitgewerkt gegeven. Daar bepaalt deze interaktie nooit als zodanig het gehele handelsverloop, terwijl de relatie tussen de Snoeks en hun buren juist als feitelijk onderwerp fungeert. Het familiale aspekt van een familiestrip is daarom niet afhankelijk van het feit dat een door familierelaties getypeerd team de hoofdrol speelt, zoals bij Suske en Wiske, Jo, Suus en Jokko, Snoe en Snolleke. Wel van belang is juist dat de onderlinge betrekkingen in zo'n team onderwerp van het verhaal zijn.

Als men ervan uit gaat dat familiereeksen gebaseerd zijn op het uitspinnen van een vast basisgegeven, dan levert de reeks De Familie Snoek wel het eenvoudige bewijs dat de variatiemogelijkheden op zo'n thema in feite onbeperkt zijn. In deze reeks vervagen immers de grenzen tussen het mogelijke en onmogelijke en kan zelfs het onmogelijk geachte weer uitgangspunt zijn voor verdere ontwikkelingen. De Familie Snoek dateert dan ook uit de roemruchte Vandersteenperiode van *De Vrolijke Bengels* en bijvoorbeeld het Suske en Wiske-album *De Zwarte Madam* en een opmerkelijk feit is dat Wim Goveris, toenmalig direkteur van de Standaarduitgeverij, toevallig een aandeel gehad heeft in de teksten van al deze uitgaven. De Familie Snoek toont in een tekenstijl die parallel loopt met de reeks Suske en Wiske, inklusief de totale neergang in de Snoekalbums ná 1966, een uitbundige, volkse en onbegrensde Vandersteen. Volstrekt niet gehinderd door het gegeven 'familie', integendeel, weet hij in de

Zulma en Ademar in de versie van Studio Vandersteen (1967).

persoon van de goedige Leonard Snoek, underdog in topvorm, onder andere de bezigheden van ambtenaar, slager, vuinisophaler, politieagent, minister(!), operazanger, melkboer, soldaat, 'pionier' en konstante doehetzelver te verenigen. Wie weet dat Snoek twee linkerhanden heeft en dat hij naast bovengenoemde aktiviteiten ook nog 'zwart' loodgietert, tuiniert en musiceert in een nauwelijks door logika gehinderde opeenvolging, kan de rampen vermoeden die hem konstant boven het kale hoofd hangen. Snoek funktioneert slechts daar waar er behoefte aan hem is (of juist niet!) en op die plaats weet hij volstrekt te frustreren wat er op dat moment van hem

verwacht wordt. Snoek, kortom, is een specimen van onburgerlijke anarchie met als vertrekpunt het gezin, de werksters, kollega's en buren. De burgerlijke hoedanigheden van dit milieu worden voor Vandersteen breed uitgemeten door doorlopende konflikten met Snoeks buren, in de latere albums toegespitst op de fam. Krab, bestaande uit de onbehouwen tegenhanger van Jerom (beider taalgebruik vertoont ten overvloede treffende overeenkomsten) Ademar en de jaloerse, pinnige en standophouderige Zulma. De konstante kompetitie waarin de familie Snoek door dit meedogenloze tweetal, dat gelukkig niet met kinderen gezegend is, verkeert werkt de solidariteit binnen de familie in de hand en dat is ook wel nodig! Een ander facet van kleinburgerlijkheid vormt namelijk de absolute alleenheerschappij die Snoeks echtgenote Marie over het gezin heeft. In de trant van dik hout zaagt men planken loopt ze haar man figuurlijk met geheven deegroller achterna, ze chanteert en kleineert hem en lijkt weggelopen uit die eeuwige kartoens, waarin ook nu nog manwijven de broek aanhebben. Het standophouderige en door de buren veroorzaakte solidariteitsbeginsel zorgt soms voor ontroerende eendracht tussen beide echtgenoten en al met al mogen we aannemen dat hun kinderen in liefde verwekt zijn. Een familie als de Bunkers van de VPRO-televisie, maar dan met Marie als Archie en Leonard als Edith. Hoe levensecht deze reeks, wat vooroordelen betreft, aansluit bij de geest des tijds blijkt ook nog uit de dominerende rol van de verschillende

Mr KRAB, VADER VRAAGT OF GE NIET KOMT KAARTEN?
. KOM HIER . ZAL EENS ZWANZEN...
. HA. HA... BEN TOCH EEN PLEZANTE...
VEDER, DAT GAAT NU TOCH TE VER, HE!
HIJ IS MISSCHIEN IN EEN ZOTTE BUI! IK ZAL EENS GAAN!
.. VAN PLEZANTE MANNEN . ...IETS KUNNEN VERDRAGEN..
KNIP
IK WEET OOK NIET MEER HOE IK HEM KLEIN MOET KRIJGEN!... WACHT, ZAL VANDERSTEEN EENS OPBELLEN!
TE VEEL WERK, LEONARD! WACHT, IK ZAL MIJN UITGEVER EENS OPBELLEN!
HEBBEN HET TE DRUK MET ONZE JUBILÉ! KAN LAMBIK U NIET HELPEN!
IK KAN NIET KOMEN! IK BEN BIJ DE OUDE BELGEN! MAAR . . VEEG INEENS ZIJN SNIKKEL UIT, HE, Mr VANDERSTEEN!
ALS IK TOCH DE LAMBIK NIET HAD, HE!
HIJ ZIT DAAR NU ZOAL EEN UUR!... IK DENK DAT HET KOMT VAN ZICH TE KORT TE SCHEREN!

Snoek ten aanval, blz. 12 (1950).

ZO ZIE, NOG EEN LINTJE ER ROND! ZE DRAGEN NU TOCH VAN ALLES!
GE MOET NIET GEGENEERD ZIJN. MARIE, 'T STAAT HEEL JONG!
PRECIES, WISKE, OF VIJFTIG JAAR LATER, HE VADER?

Uit: Laat Snoek maar Los! (1949).

HA! DAAR IS DE METER! IK DACHT AL DAT GE TE LAAT ZOUDT KOMEN VOOR DE DOOP!
PROFICIAT GABY KE PROFICIAT!
OCH! HOE LIEF HE?! ECHT BLOEIKES VAN SCHAAPJES, HE?! OCH-GOTTEKES TOCH!! EN HOE GAAN ZE HETEN!
PETRUS EN MARIA, MET DE KLEMTOON OP DE PE EN DE RI!
HUH... JA... MAAR MIJNE STAN EN IK ZULLEN HEN PIETJE EN MIETJE NOEMEN!

Sidonia te gast bij de familie Snoek (1948)

IK BEN DE LEZER... DE LEZER VAN DE ALBUMS.
...ZIE HET NU OOK... ...EXCUSEREN...
...HARD ERGENS PRESIDENT BENOEMD.... ... STAPT HET AF...
...BEGON TIJD TE WORDEN... HEEFT AL TOEREN GENOEG UITGEHAALD...

JAMMER, HÉ, ZO'N BESTE KEREL! HIJ KON WEL EENS RAAR DOEN, MAAR HIJ HAD TOCH EEN HART VAN GOUD!
NEE, ADEMAR, WE MOGEN HEM ZO NIET LATEN AFSCHEID NEMEN! HET MOET PRINSELIJK GESCHIEDEN!
...O.K.... ZAL TEKENAAR OPBELLEN....

DEUGD ALLEEN MAAKT WARE ADEL

werksters of 'meiden' die met namen als Sophie, Eulalie en Marie-Angèle voor het voetlicht treden. Enerzijds speelt daarin mee het thema van vrouwen met de broek aan, dat zelfs in deze tijd van emancipatie nog regelmatig de diskussie doorkruist, anderzijds is dit te verklaren door het feit dat zeker in die tijd gezonde boerendochters uit de omgeving van grote steden een deel van hun 'opvoeding' genoten als onderbetaald werkster bij 'betere' families. Het gebrek aan manieren en het teveel aan kracht en ongeschaafd vokabulair funktioneert zo als typering van wat men tegenwoordig 'agrariër' noemt. Een ander obstakel dat Snoek vanaf het tweede album boven het hoofd hangt is zijn inwonende dochter Gaby, net als hij gezegend met twee kinderen, de tweeling Pietje en Mietje. Van haar echtgenoot Stan Steur heeft Snoek niet veel te duchten, want ook die relatie verloopt nauwelijks verrassend volgens de geijkte lijnen van mannelijke solidariteit. Het andere, ook niet zo onbekende gegeven dat dochters iets met hun vaders hebben (ik bedoel dit uiterst kuis) zorgt dat deze druk minstens draaglijk en meer nog vermakelijk is. De talloze toespelingen op tijdsgebonden omstandigheden, zoals papierschaarste kort na de Tweede Wereldoorlog (wat Snoek aangespoord door Ademar verleidt tot hamsteren van closetpapier), grappen over belastingen, werkloosheid en politiek, maken de reeks bijna tot een stuk geschiedschrijving: door tijd en maatschappij achterhaald, maar van een tijdloze zotheid en karnavaleske absurditeit die slechts aan te duiden valt door de rest van dit nummer van *Stripschrift* te

vullen met hoogtepunten.
In het hierna volgende beperk ik me tot het aandeel van de reeks Suske en Wiske in De Familie Snoek en tot specifieke gegevens over Vandersteen die deze strip bevat. Wie De Familie Snoek op de voet wil volgen vraagt meer dan de beperkte ruimte die beschikbaar is.

Suske en Wiske

De verwevenheid van de reeks De Familie Snoek en de reeks Suske en Wiske is bijzonder groot. Met grote regelmaat treden Lambiek, Sidonia, Suske en Wiske als gast in de Snoekreeks op. Voorzichtigjes aan zien we in het tweede album op blz. 11 bij Gaby's echtgenoot Stan Steur aan de muur een prent van Wiske geprikt, maar vanaf de geboorte van Snoeks kleinkinderen wordt deze wisselwerking bestendigd door het feit dat Sidonia optreedt als meter bij de doop van Pietje en Mietje Steur. Op blz. 10 van *Snoek en zijn kleinkinderen* treffen we trouwens ook Lambiek aan. Ik volg hier verder deze gastoptredens niet op de voet, maar een aantal wil ik u toch niet onthouden. In *Laat Snoek maar los!* zien we op blz. 8 Lambiek als souffleur, in *Snoek ten aanval* bezoeken zowel Sidonia en Lambiek, Suske en Wiske de receptie ter gelegenheid van de zilveren bruiloft van Snoek (blz. 10) en hetzelfde viertal treffen we nog tweemaal aan in de schouwburg in *Snoek geeft katoen* (blz. 22 en 30). Op blz. 15 van *Snoek in den hoek* blijkt Snoek de strips van Suske en Wiske te lezen en tenslotte loopt Snoeks trouwe buurman Ademar Krab in *Snoek kraait victorie* op blz. 18 rond met een Lambiekkalender (uit 1975 nota bene!). Deze verwikkelingen zijn op zich eerder

De familie Snoek te gast bij Lambiek (Vóór 1961).

aardig dan interessant, maar toch zit er soms informatie in over de reeks Suske en Wiske. Bij de schouwburgbezoeken in *Snoek geeft katoen* treffen we bijvoorbeeld Wiske eenmaal aan met het kapsel uit de zogenaamde 'Blauwe Reeks'[2] en in *Snoek ten aanval* blijkt Lambiek zich te bevinden bij 'de oude Belgen' (blz. 12) wat feitelijk precies aansluit bij het op dat moment lopende Suske en Wiske-avontuur *Lambiorix*. Anderzijds treedt Snoek op zijn beurt op in deze reeks in de albums *De snorrende snor* en *De mottenvanger*, terwijl Snoek een wel zeer geziene gast is in *De grappen van Lambik* (CISO nr. 27) waar hij soms zelfs met vrouw, dochter èn kleinkinderen te zien is op blz. 13, 20, 25, 27-28, 35 en 38-39.

Vandersteen

Net als in de reeks Suske en Wiske en elders vinden we Willy Vandersteen soms zelf terug als stripfiguur in De Familie Snoek. Intrigerend is al het feit dat Snoeks schoonzoon Stan Steur kennelijk van beroep striptekenaar is en dat een van zijn stripfiguren mogelijk Wiske is (*De Familie Snoek groeit aan,* blz. 11) waardoor Vandersteen zelf de suggestie wekt dat hij model staat voor Snoeks schoonzoon! Voor het overige echter beperkt Vandersteens rol zich tot het bekende optreden als 'deus ex machina', een procédé dat in de gagmatige strip ook terug te vinden is bij Hergé (*Kwik en Flupke*), Marc Sleen en vele anderen. In dat verband zijn te vermelden blz. 12-13 van *Snoek ten aanval* en onder andere *Snoek kraait Victorie* blz. 36, maar ook elders vinden we Vandersteen als toevallige passant terug in deze reeks, op blz. 22 van *Snoek geeft katoen* zelfs geflankeerd door Sidonia, Lambiek, Suske en Wiske. Voor een totaaloordeel over de reeksen van Vandersteen is verder nog van belang dat een aantal gags rond Snoek ook in andere reeksen terug te vinden zijn, zoals het misselijke truukje om een rond glazen plaatje leggen op de rand van een basketbalnetje, dat we naast blz. 5 van *Snoek in het huishouden* ook kunnen aantreffen in de tweede Magnumbundeling van *'t Prinske* op blz. 3. Bijzonder aardig in dit verband is tenslotte de uitvoerige ridikulisering van Wiskes kapsel in *Laat Snoek maar los!*

Bibliografie

Van de reeks De Familie Snoek zijn de volgende bundelingen uitgebracht.[3]

Reeks W. Vandersteen (1946-54)
1. *De Familie Snoek* (1946);
2. *De Familie Snoek groeit aan* (1948)
3. *Snoek en zijn kleinkinderen* (1948);
4. *Laat Snoek maar los!* (1949)
5. *Snoek in de boter* (1949);
6. *Snoek ten aanval* (1950);
7. *Snoek geeft katoen* (1951);
8. *Snoek in den hoek* (1951);
9. *Snoek heeft ambras* (1952);
10. *Snoek wordt snugger*(1954);
11. *Snoek kraait victorie* (1954).

Reeks Studio Vandersteen (1966-69)
12 (genummerd 1). *Snoek komt terug* (1966);
13 (genummerd 2)..*Huize Snoek* (1967)
14 (genummerd 3). *Snoek als buurman* (1967);
15 (genummerd 4). *Snoek in het huishouden* (1967);
16 (genummerd 5). *Snuggere Snoek* (1968);
17 (genummerd 6). *De lachende Snoek* (1968);
18 (genummerd 7). *De snikkende Snoek* (1969).

Herdrukreeks W. Vandersteen'1957
- (genummerd 1). *Snoek en zijn familie* Keuze uit 1, 2 en 3);
- (genummerd 2). *Laat Snoek maar los!* (= 4 plus keuze uit 5);
- (genummerd 3). *Snoek geeft katoen* (= 7 plus keuze uit 6);
- (genummerd 4). *Snoek heeft ambras* (= 9 plus keuze uit 8);
- (genummerd 5). *Snoek wordt snugger* (= 10 plus keuze uit 11).

Herdruk Quartoreeks Brabantia Nostra nr. 4 (1979)
- *De Familie Snoek* (= 1 plus blz. 2-15 uit 2).

1 Een aantal gegevens van dit artikel zijn ontleend aan: E. en K. Kousemaker (red.): *Wordt vervolgd. Striplekstikon der Lage Landen.* Utrecht/Antwerpen 1979, E. Durnez: *Ik vier het elke dag .. Willy Vandersteen 65.* Antwerpen/Amsterdam 1978, H. Matla: *Stripkatalogus 1979 (...).* 's-Gravenhage 1978 en D. de Laet: *Het beeldverhaal in Vlaanderen.* Breda 1977.

2 Zie H. Brok: 'De Blauwe Reeks: Vandersteen en de Brusselse school', in *Stripschrift* nr. 122/123 (1979) blz. 31-33.

3 De nummers 1 tot en met 10 omvatten elk 31 gags, de nummers 12 tot en met 18 elk 30 en nummer 11 als enige 35.

Snoek geeft katoen (1951).

1

2

3

4

5

7

8

9

10

DE GEBUREN KRAB

11

12

13

HULP IN HET HUISHOUDEN

14

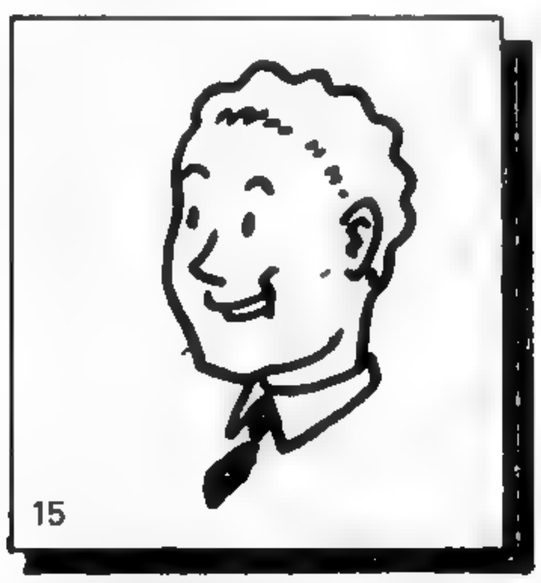
15

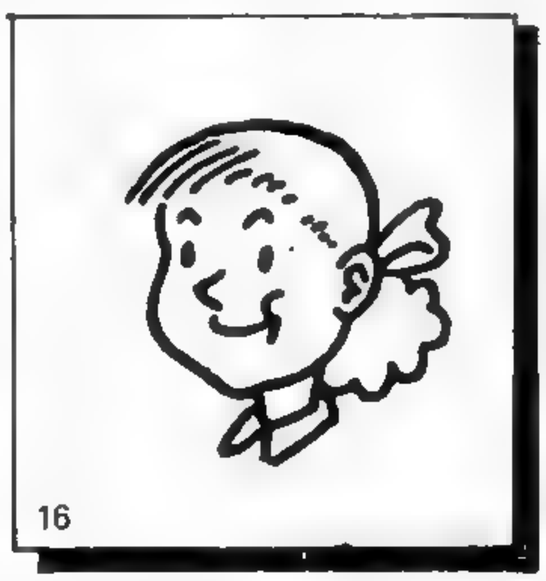
16

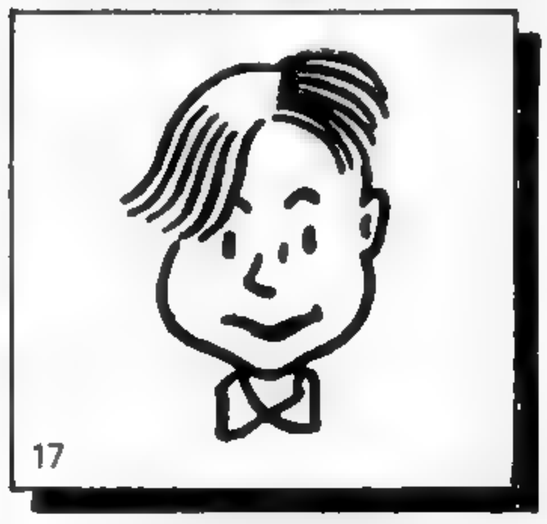
17

DE FAMILIE SNOEK
EN OMSTREKEN

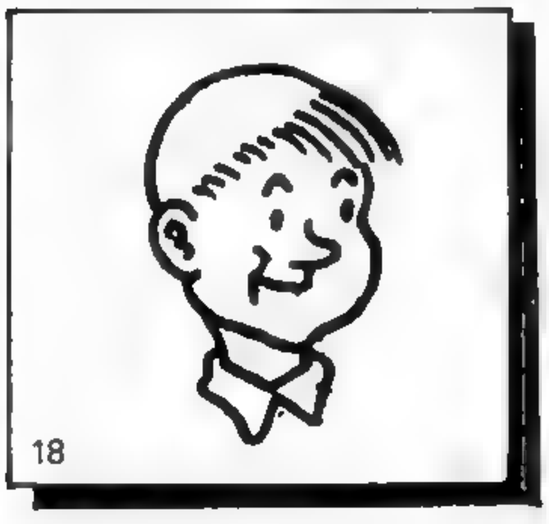
18

STATUS FAMILIONIS

1. Snoeks nicht Justine;
2. Snoeks naar Amerika geëmigreerde broer (nonkel) Albert;
3. Leonard Snoek, alias Leonarreke (Marie), Nard (Ademar) of Smalle;
4. Marie Snoek, alias Marieke (Leonard), Mie (Ademar) of Sloor (Eulalie);
5. Marie's zuster Eulalie;
7. Haar man, zwager Juul;
8. Ademar Krab, buurman;
9. Zulma Krab, buurvrouw;
10. Neef ('kozijn') Adriaan Krab;
11. Gedienstige Marie-Angèle;
12. Gedienstige Sophie;
13. Gedienstige Eulalie;
14. Dochter Gaby Snoek, ook wel genoemd Snuitje of Ratteke;
15. Stan Steur, schoonzoon;
16. Maria (in de praktijk: Mietje) Steur;
17. Sloeberke Snoek;
18. Petrus (in de praktijk: Pietje) Steur;

Prins Valiant

Rob Møhlmann

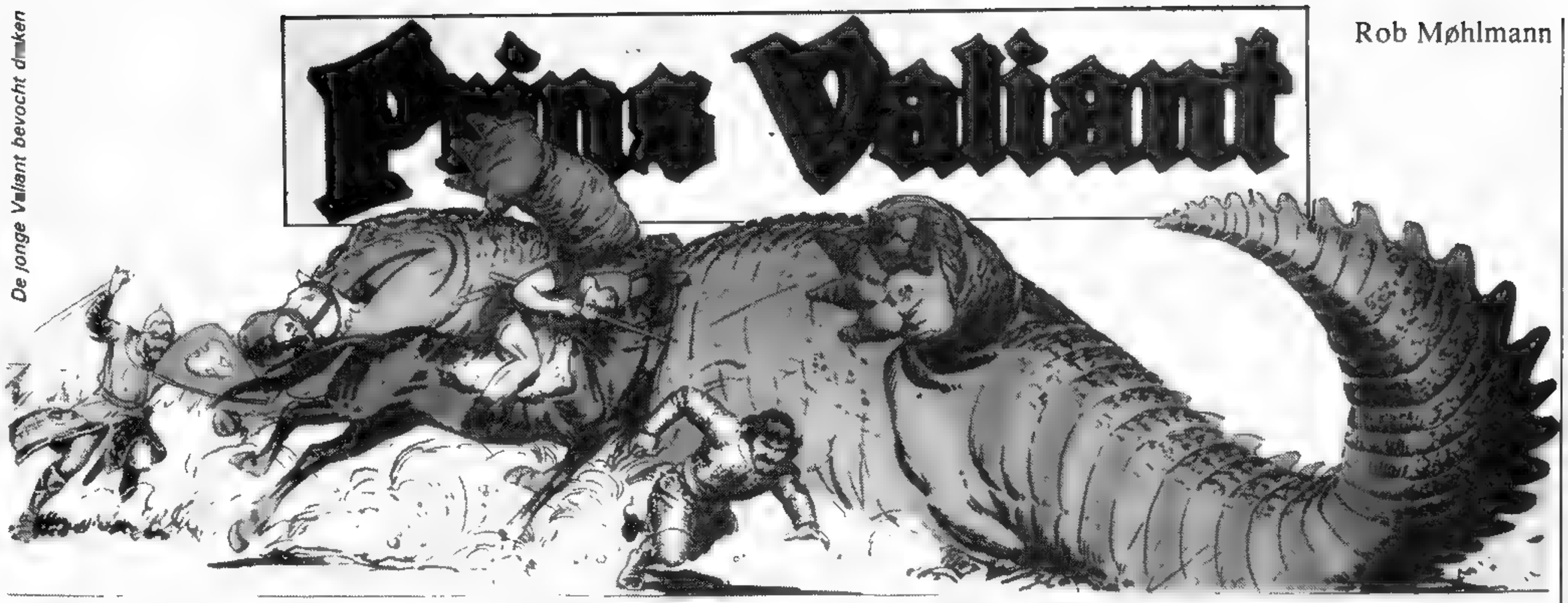

van heldendicht tot familieroman

Op 13 februari 1937 gaat de strip *'Prince Valiant in the days of King Arthur* van start. Harald Foster (1898) heeft in opdracht van King Features Syndicate een held geschapen, die in deze duistere tijden zijn avonturen beleeft. Zo'n tien jaar lang genieten de lezers met volle teugen van zijn tomeloze onversaagdheid. Dan gebeurt er voor een strip iets unieks: de held trouwt en wordt bovendien vader van vier kinderen ; *Arn,* de tweeling *Valeta* en *Karen,* en tot slot (?) *Galan*. In hoeverre het ontstaan van deze familie invloed heeft gehad op de strip zullen we proberen na te gaan. Daartoe verdelen we de geschiedenis in twee perioden met als scheidslijn: het huwelijk.[1]

Eerste periode

De verhalen tijdens Val's onbezonnen vrijgezellentijd zijn vrijwel analoog opgebouwd aan die van de Keltische of Arthurromans uit de 13e eeuw. Deze bevatten drie belangrijke kenmerken, die we ook bij Fosters verhalen aantreffen. Ten eerste moet het verhaal sprookjesmotieven bevatten en we zien dat Val voortdurend met allerlei duistere zaken in aanraking komt. Hij strijdt tegen draken,reuzen en zeemonsters, krijgt te maken met heksen *(Horrit, Morgana)* en ook *Merlijn* toont krasse staaltjes van toverkunst. Daarbij komt dan nog het *Zingende Zwaard*, dat in hoge mate betoverd is, want, mits de zaak rechtvaardig is, zal het de drager ervan onherroepelijk naar de overwinning voeren.

Ten tweede zal de hoofdpersoon naast de eigenschappen van kracht en moed òòk die van list en sluwheid moeten bezitten. Ook hieraan voldoet Valiant volledig.

Tot slot heeft de vrouw een vrij belangrijke rol in het verhaal. Zij is namelijk het dòel van vele avonturen of de aanleiding daarvan. Ook dat is bij Valiant het geval.

Deze vorm van vertellen blijft Foster trouw tot Val trouwt en vader wordt. Tot die tijd vind Foster het gezin totaal onbelangrijk. Val's moeder fungeert 5 keer als decorelement en sterft al op plaat 10. Val's Vader heeft voor het verhaal ook geen betekenis, want al spoedig besluit Valiant de wereld in te trekken en ridder te worden. In die tijd ontmoet hij zijn ware geliefde. Het is de blonde *Ilene*, die hem het hoofd op hol brengt en hem in talloze avonturen doet verzeilen. Dan is haar funktie voor het verhaal ten einde en sterft zij. Valiant, verdrietig maar vrijgezel, kan zijn heldenrol dus vervolgen. Tekenend voor zijn opvatting over een huwelijksbinding zijn de volgende voorvallen: Hij wil wel met *Claris* trouwen, (nota bene dochter van zijn vaders aartsvijand *Sligon*) òm Ilene te vergeten. Gelukkig laat Foster dat niet doorgaan. Later weet Val geen keuze te maken uit de donkere *Sombelene* en de blonde *Melodie*. Omdàt hij zich dan *Aleta* herinnert, kiest hij maar niet en besluit deze koningin op te sporen. Uiteindelijk lukt dat en... hij trouwt.

Tweede periode

Een andere tijd breekt aan. De magische sfeer verdwijnt

Valiant en Ilene, zijn eerste liefde

1

goeie dag

2

goeeeie dag

3

goeie daaaag

4

goeie dag
goeie dag---

VONK

5

hiloot!

6

goeie dag
hiloot!

VONK

o ja..!

MENEER VONK...
...EN IK NEEM OOK NOG
VOOR
40,50 PER JAAR
EEN ABONNEMENT
OP STRIPSCHRIFT...

vonk/uitgevers postbus 420 zeist

uit de verhalen en maakt plaats voor een wat wereldlijker benadering. Naast het heldendicht treden nu ook triviale zaken aan het voetlicht; de kinderen moeten in bad, Arn krijgt een pak op zijn broek als de stouterd even is weggelopen. Valiant koopt kadootjes voor ze en Aleta heeft het vaak druk met haar toilet maken. Er vallen gaten in de eerst zo continue reeks van heldendaden. Nu treden ook wisselingen van scènes op. Zo zijn Val en Aleta op een gegeven moment bòodschappen in London aan het doen, terwijl intussen Arn aan het hof van koning *Hap Atla* wordt opgevoed. (Het was gewoonte in die tijd om tijdelijk prinsen te ruilen)
Ook Valiant verandert. Hij vecht niet meer zo onbezonnen en probeert soms levens te sparen. Dit heeft denk ik weinig te maken met het ouder worden van de held, want andere en oudere mannen hakken er nog stevig op los. Waarschijnlijk is Val's verandering een gevolg van zijn vaderschap. Immers, men kan een held een paar doden meer of minder moeilijk aanrekenen, maar van

Gewond in de strijd

een vàder verwacht mer toch een wat meer verantwoordelijke houding. De lezer krijgt ook nu een ander gevoel bij het volgen van Val's vechtpartijen. Waar eerst na een gevecht de ridder dolend zijn onvoorspelbare weg vervolgde, zo keert nu een vermoeide vader huiswaarts. En vaak huilt hij dan nog uit in de warme schoot van Aleta, iets dat vroeger onmogelijk werd geacht.

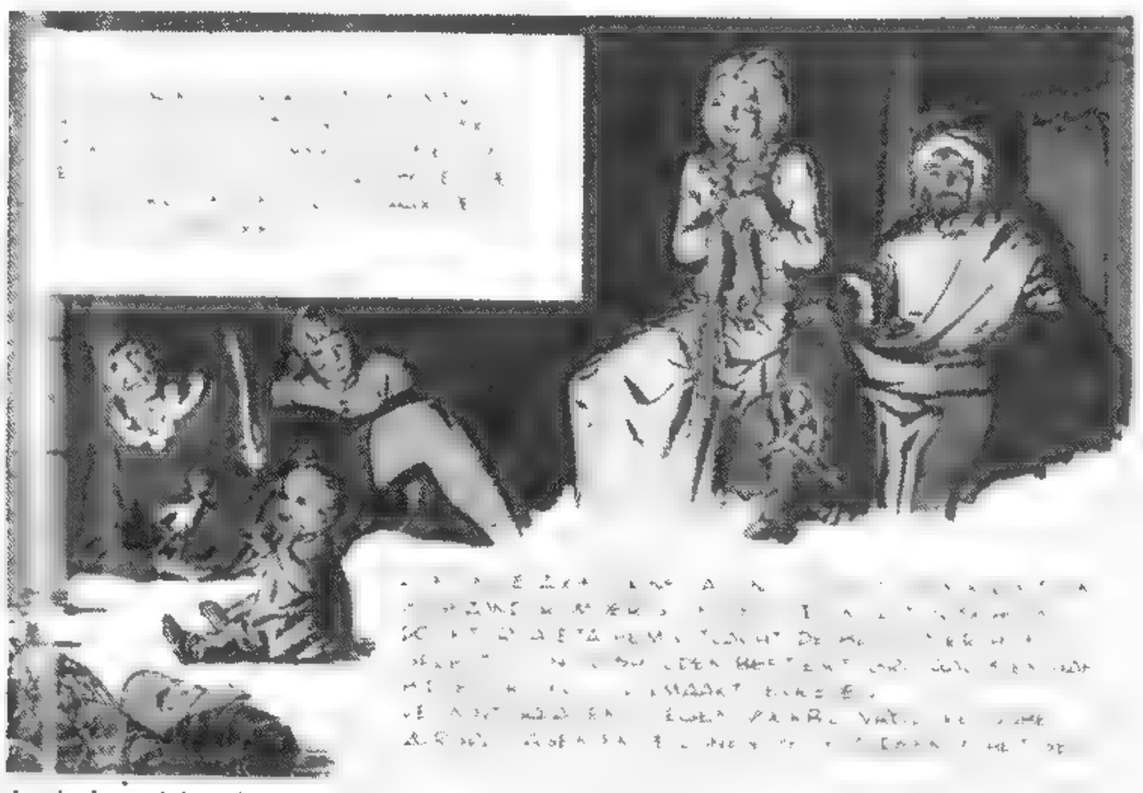

In de huiselijke sfeer

Valiant en zijn eerste zoon, Arn

Toen Foster zijn prins met Aleta liet trouwen, handelde hij tegen de wensen van King Features. Zij gingen van het standpunt uit, dat een held vrij en onbezonnen moet kunnen leven en dat zeker een trouwerij daar averechts op zou werken. Men herinnere zich in dat verband het gemor van Nederland toen Pieter Kuhn zijn held *Rob* met *Paula* liet trouwen... Maar bij Valiant werd dit positief ontvangen en de belangstelling groeide zelfs.
De vraag, waarom Foster Val liet trouwen en een gezin stichten, is nooit beantwoord, maar misschien is de volgende verklaring plausibel. Toen de Tweede Wereldoorlog woedde, liet Foster zijn held tegen de Hunnen (symbool voor Duitsers) vechten (Stripschrift 134), Foster voelde zich dus duidelijk betrokken bij het wereldgebeuren om zich heen. Vlak na de oorlog, in 1946, liet hij Val trouwen en spoedig een zoon krijgen. In die tijd was er een ware vloedgolf van huwelijken en geboorten. Het verklaart tevens waarom de strip zich vanaf dat moment in een toenemende mate van populariteit mocht verheugen, want bevond niet iedereen zich in een roes van hoop en positief denken? Het gezin

De eerste zoen

is daar hoeksteen, zo niet de basis van.

De heldenstrip is een familiestrip geworden en heeft het in die vorm kunnen redden. Nadat we jarenlang van het wel en wee van de familie op de hoogte zijn gehouden, lijkt het tij weer wat te keren. Val's zoon Arn is ouder geworden en neemt meer en meer de rol van zijn vader over. Misschien keren we dan weer terug naar held en sage.

1. Aangezien een compleet overzicht van Valiant in de nederlandse taal niet bestaat, is dit stuk gebaseerd op wat tot nu toe in de ned. boeken en bladen is verschenen. Met verschillende hiaten, komen we dan tot ongeveer afl. 1700, terwijl er al zo'n 2000 zijn verschenen.

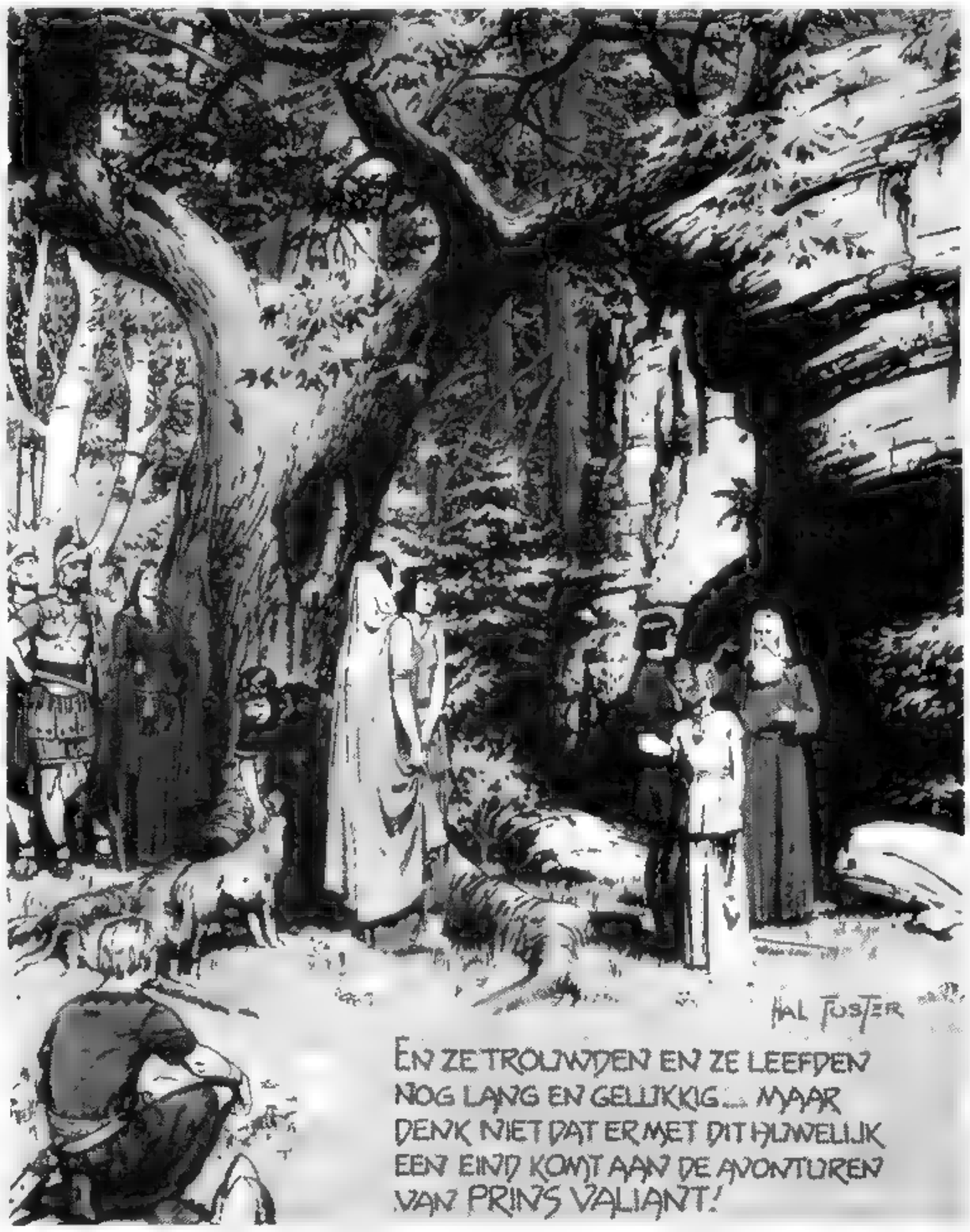
HAL FOSTER
EN ZE TROUWDEN EN ZE LEEFDEN NOG LANG EN GELUKKIG... MAAR DENK NIET DAT ER MET DIT HUWELIJK EEN EIND KOMT AAN DE AVONTUREN VAN PRINS VALIANT!

BLONDIE

De Overbodigheid van de Amerikaanse Echtgenoot

Door Arthur Asa Berger

Blondie was een uiterst populaire, zo niet de méést populaire, Amerikaanse comic tot de komeetachtige opkomst van *de Peanuts* in de jaren zestig. De strip gaat over een Amerikaans gezin, en geeft een nogal somber beeld van onze opvatting van de Amerikaanse echtgenoot. Dagwood Bumstead is, zoals vele commentatoren hebben uiteengezet, een infantiele, zwakke, gulzige en incompetente figuur. Zoals Marshall Mc Luhan het formuleerde, in *The Mechanical Bride:*

Dagwood is een overtollige kies, met een slap kontje en een coiffure alsof hij met horentjes loopt... is sjofel, schlemielig, verward en karakterloos afhankelijk... Hij is een zich verontschuldigende indringer in een hygiënische, en behalve voor hemzelf, goed geordende slaapzaal. Zijn moeizame pogingen om in de badkamer of op de sofa (gezicht naar de muur) een soort van bestaan te creëren worden altijd onmiddellijk ter discussie gesteld. Hij is belachelijk, wat zijn kinderen heel goed doorhebben. Hij heeft gefaald, maar Alexander zal slagen.

McLuhan meent dat Dagwood in het huwelijk een kleine-jongens rol op zich neemt onder de druk van Blondie's bemoedering en hij brengt de strip vervolgens in verband met de theorie van Margaret Mead, dat de derde generatie in Amerika altijd degene is die zal slagen. Anderen hebben een soortgelijk commentaar op Blondie gegeven. Geoffrey Gorer, in *The American People*, zei "Ofschoon natuurlijk overdreven, vertegenwoordigt Dagwood een zeer wijd verspreide houding ten opzichte van de Amerikaanse man als echtgenoot en vader. Dagwood is aardig, plichtsgetrouw, toegewijd, goedbedoelend binnen zijn beperkingen; maar hij heeft iedere aanspraak op gezag zo volledig opgegeven, dat de familie voortdurend het risico zou lopen uiteen te vallen en in de ellende te raken, ware het niet dat Blondie er is." Deze houding ten opzichte van de Amerikaanse man vindt, de laaste jaren, zijn weerslag in het verdwijnen van vaders, of, in sommige gevallen van moeders, uit humoristische sketches op televisie. Wanneer de vader ontbreekt, is een romance eerder mogelijk, terwijl de huislijke comedie kan blijven bestaan.

Dagwood Bumstead vertegenwoordigt een belangrijk archetype in de Amerikaanse psyche - het overbodige mannetjesdier. Hij is nog in de strip aanwezig, maar slchts als een object van spot en een

THE IDEA -- OUR SON, HEIR TO THE BUMSTEAD BILLIONS, WANTING TO MARRY THIS BLONDIE PERSON-- UGH!
I WISH WE WERE JUST PLAIN, POOR PEOPLE SO I COULD MARRY THE GIRL I LOVE
YOU TALK LIKE A PIECE OF CHEESE

Dagwood met zijn steenrijke ouders

symbool van onbekwaamheid en onnozelheid. Zijn taak was het voortbestaan van de soort te verzekeren, en nu dat is gedaan, en Alexander en Cookie zijn voortgebracht, blijft hij voortleven als een dwaas, en als het doelwit van vele grappen.
Zijn naam is absurd, de naam van een overbodig persoon, een clown.
Bumstead is onzinnig: het ligt dicht bij *bump* (bots,bult) en bij *lump* (kont, pummel), wat misschien *lumpenproletariat* suggereert. Ook betekent bum vagebond en achterwerk, wat geen van beide vleiend is. (Vreemd te bedenken dat de nakomeling van deze nietsnut Alexander zou worden genoemd, de naam van een wereldveroveraar.) Zijn gezicht, met twee stippen als ogen en het haar uitstaand in twee toefjes, alsof het horens zijn en hij een horendrager is, is lachwekkend, en dat des te meer zo omdat Blondie naar verhouding realistisch is getekend, met dikwijls een behoorlijk stuk been bloot. In feite is Dagwood's gezicht veranderd sinds de eerste strips; toen hij een rijke jonge man was, werd hij meer realistisch geportretteerd. Nu met de horendragershaardos, vertegenwoordigt hij een oude traditie in komedies: de man wiens vrouw ontrouw aan hem is geweest, maar die zich daar niet van bewust is. De humor daarvan is gebaseerd op ontmaskering en onwetendheid – wij weten iets wat Dagwood niet weet. En Dagwood's algemene onbekwaamheid op het werk en rond het huis past goed bij de notie dat hij waarschijnlijk niet voldoet in de slaapkamer. Omdat hij geen sex-leven heeft, vindt hij bevrediging door vraatzucht. De soort sandwich die door hem beroemd is geworden, de Dagwood sandwich, is een hutspot van kliekjes uit de ijskast - alles tussen twee sneetjes brood gekneld. Voedsel schijnt zijn enige werkelijke bron van voldoening te zijn, wat er op wijst dat hij een geval is van tot stilstand gekomen ontwikkeling, dat hij nooit de orale fase verliet voor de genitale. In die zin is hij werkelijk een kind, en moet het aannemen van de kleine-jongens rol niet erg moeilijk voor hem zijn.
Er zijn natuurlijk bepaalde beperkingen, die door het huiselijk karakter aan de komedie worden opgelegd. De bronnen van humor moeten tamelijk van de hand liggend zijn, gebonden aan familiebezigheden, en betrekking hebben op schijnbaar onschuldige en allerdaagse gebeurtenissen. Maar onder de lichtvoetige, niet bepaald intellectuele humor van de strips die overdrijving en vergissing als twee fundamentele werkwijzen hanteert, ligt het thema van het overbodige mannetje dat een ofject van vernedering is. Dagwood is door zijn vader onterfd, wordt geintimideerd door een dominerende en van zichzelf overtuigde vrouw, wordt slecht behandeld door zijn chef, en is in het algemeen een mislukking is alles wat hij probeert, ondanks het feit dat zijn bedoelingen dikwijls edelmoedig zijn.
Het feit dat *Blondie* begon tijdens het dieptepunt van de depressie kan enige betekenis hebben. In die periode begon ons vertrouwen in de zakenman voor het eerst te verzwakken, velen moesten zich de meest noodzakelijke dingen ontzeggen, en de gemiddelde werker, nog steeds bezield door de self-made man mythe, hield in laatste instantie zichzelf verantwoordelijk voor zijn beklagenswaardige positie. Er is wel geopperd, dat de comics de leemte aan inspiratie opvulden, die door de waarde-daling van het Horatio Alger verhaal was ontstaan.
Dagwood's neergang weerspiegelt bijgevolg een gevoel van ontoereikendheid en onbetekenendheid en, in het bijzonder, machteloosheid, dat in de Amerikaanse samenleving algemeen voorkwam. Na zijn val in macht, van de zoon van een rijke man tot een onterfde, gecastreerde gezinsman, krijgt hij de trekken van een clown. Zij leven bestaat uit een opeenvolging van smadelijke nederlagen, gemaskeerd door een dun vernis van genialiteit en onbeholpen, groteske piasserij. Maar wat is hij in werkelijkheid: een man die zijn werk haat, die wordt misbruikt door zijn vrouw, en die het mikpunt is van duizend grappen. Er is bijna een heroïsche kant aan Dagwood Bumstead: hij weigert te worden vernietigd - maar hij is niet ècht heroïsch omdat hij zelfbewustzijn en zelfkennis mist. Daarom is hij meer aandoenlijk dan werkelijk tragisch.
Eén van de vroege strips is erg leerzaam. Dagwood introduceert zijn verloofde, Blondie, bij zijn vader. Hij brengt haar naar zijn vader's kantoor. De vader zegt, "Maar jongen, ik heb 't ontzettend druk ... ik ben plannen aan het uitwerken voor mijn nieuwe partner." Dagwood zegt, "Maar Pop... Ik wil u laten kennismaken met Blondie... we zijn verloofd, weet u... Dit is Blondie, Dad - zij is vreselijk verlegen... u zult vast dol op haar zijn." Blondie zegt, "Oh hi hi... ik voel me altijd zo dom-dol-dwaas als ik mijn vriendjes' vaders ontmoet.... *Maar meestal vind ik ze leuker dan de zoons*.... (Cursivering van de schrijver) Mag ik u 'Pop' noemen, meneer Bumstead? Hi-hi." Dagwood zegt dat zij moeten gaan om zijn vader gelegenheid te geven aan zijn plannen te werken voor zijn "nieuwe partner". Blondie antwoord " Oh Pop... bent u niet erg hard! Wat gaat u nu doen met uw oude vrouw?" Zij heeft verkeerd begrepen wat

BUT, DARLING, DO YOU THINK YOU'LL BE ABLE TO GET A JOB WHEN WE GET BACK FROM OUR HONEYMOON ?
SAY--- JUST WAIT'LL I TURN MYSELF LOOSE ON THIS INDUSTRIAL AGE---THEY'LL THINK A CYCLONE STRUCK IT

Dagwood bedoelde met "partner", wat de bron van de humor is in de strip van deze dag. Er zit een zeker element van agressie in de frase "oude vrouw" en een hint naar wat in het huwelijk komen gaat in haar onthulling, dat zij de vaders van haar vriendjes leuker vindt dan hun zoons.
In deze vroege strip is Dagwood een jong playboy-type dat ieder begrip van wat het huwelijk voor hem in petto heeft schijnt te missen. Een blik op Dagwood in latere episodes toont een heel ander beeld –n.l. dat waarmee wij bekend zijn – dat is gebaseerd op het idee dat het huwelijk debiliteit veroorzaakt, en viriliteit en masculiniteit vernietigt. Dit is inmiddels een levensgroot cliché geworden in de comics en in populaire cultuur in het algemeen. (Charles Winick heeft er op gewezen dat romantische liefde in advertenties zelden huwelijkspartners betreft; zij bestaan slechts tijdens de verkering en tussen ongetrouwde mensen.)
Dagwood's pogingen om zich terug te trekken zijn dan ook nutteloos. Hij vlucht naar de sofa, met zijn gezicht verborgen voor de lezer, in een poging wat vrede en rust te vinden, wat privacy. Maar deze pogingen zijn niet succesvol. Hij kan Blondie's overheersing niet ontwijken. De relatie tussen Dagwood en Blondie is een parodie op die, welke bestaat in veel gezinnen, waarin er een dominerende figuur is die de neiging heeft om de beslissingen

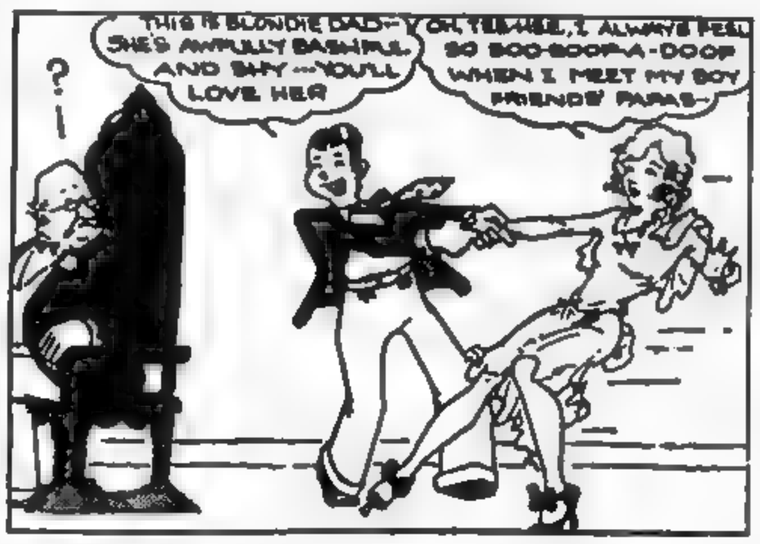
THIS IS BLONDIE DAD--- SHE'S AWFULLY BASHFUL AND SHY---YOU'LL LOVE HER
OH, TEE-HEE, I ALWAYS FEEL SO BOO-BOOP-A-DOOP WHEN I MEET MY BOY FRIENDS' PAPAS---
?

Dagwood stelt Blondie aan zijn vader voor

Later leefde Dagwood zich uit in het komponeren van sandwiches

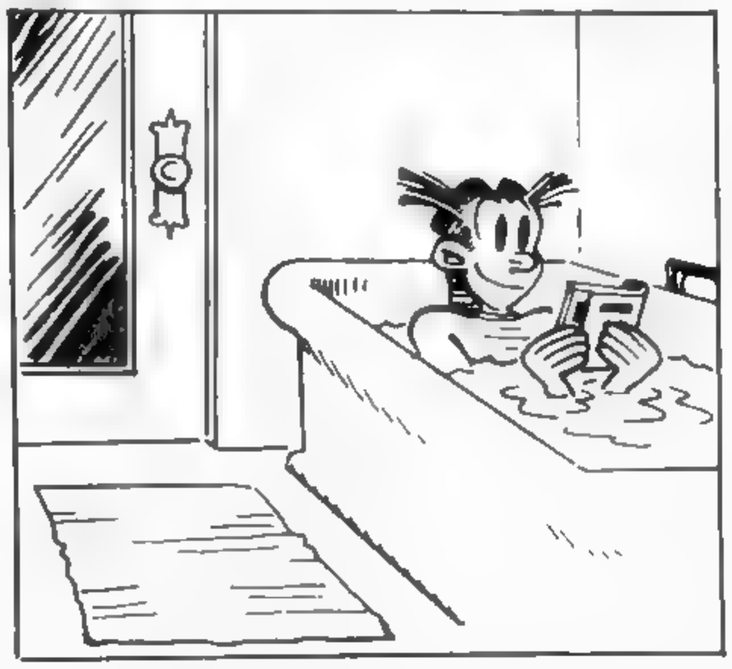

Een van Dagwoods telkens terugkerende problemen

te nemen (en die "het huwelijk bijeen houdt") en een passieve figuur die zich heeft te gedragen, onderdanig en onderworpen. Alleen lijkt het niet mogelijk dat dit soort van relatie bestaat zonder verscheidene pogingen, van de zijde van de passieve figuur, om zich te laten gelden, een soort van psychisch evenwicht te verwerven en, misschien, op één of andere subversieve wijze, macht uit te oefenen. Dagwood's onvermogen is een vorm van macht, want Blondie moest zorgen voor alles, het huishouden doen,problemen oplossen, doen wat er ook maar gedaan moet worden. Wat wij bij Dagwood vinden, is een vorm van "agressieve passiviteit" die hij gebruikt als een middel tot heersen, Deze agressieve passiviteit neemt verschillende vormen aan, zoals Dagwood's niet doen van bepaalde dingen die van hem verwacht worden, zijn houding van door overmacht nergens meer toe in staat zijn, en zijn weigering te erkennen wat van hem verwacht wordt en, dus zijn vrij blijven om niet te handelen. Het is een wijze van machtsuitoefening door zwakheid en doelgericht onvermogen.

Als Dagwood een overbodig mannetjesdier is, een stumperende dwaas op wie niet gerekend kan worden om ook maar iets goed te doen, dan is dat, ten dele, omdat hij "kiest zo te zijn, in grote mate ten koste van zijn ego-gevoel en eigenwaarde." In zekere zin heeft hij Blondie gemaakt tot wat zij is. In veel gezinnen wordt hetzelfde tragische patroon van actieve en passieve agressie herhaald. met alom rampzalige gevolgen. In dit opzicht wordt er evenzeer tegen Blondie gezondigd als dat zij zelf zondares is, en is haar bemoederend huwelijksgedrag niet geheel een zaak van haar eigen keuze, zoals in zoveel gezinnen het geval is.

De wijd verspreide populariteit van de strip duidt, maar ik geloof, op een soort onbewuste kennis bij de lezers van *Blondie's* actuele betekenis. *Blondie* is in Amerika de populairste comic over gezinsverhoudingen, en één van de redenen hiervoor is, dat de lezers door de humor heen kunnen zien en herkennen, dat hun eigen gedragspatronen worden uitgebeeld, zelfs al gebeurt dit op een hoogst overdreven en komische wijze. De humor is , ondanks alles. dikwijls erg mild en niet bijzonder doeltreffend. Daarom is het niet waarschijnlijk dat het de humor van elke strip is, wat lezers interesseert. Het is waarschijnlijker, dat het 't beeld van aandoenlijke huiselijke verhoudingen is, verhuld in overdrijving en absurditeit,dat ons werkelijk intrigeert. In *Comic Art in America* zegt Stephen Becker, dat Dagwood circa vijftien procent van de keren "wint". Dit is als gemiddelde score niet veel bijzonders, maar het is noodzakelijk om een matig element van spanning te handhaven. De fundamentele vraag, die wij onszelf stellen wanneer wij *Blondie* lezen, is , hoe zal Dagwood belachelijk worden gemaakt? Wij weten wat we mogen verwachten; we weten niet hoe het zal worden gedaan.

Het is mogelijk dat één van Dagwood's functies voor ons, als lezers, zijn onvermogen betreft, wat ons zoveel meer superieur maakt. Hij bevestigt ons in zekere zin, dat wij niet alleen zijn en niet zo slecht als sommigen. En in de strip krijgen wij de gelegenheid om gefascineerd te kijken naar een (door een gebrek aan bewustzijn van de deelnemers) niet al te aangrijpende weergave van onze eigen huiselijke beproevingen en tragedies. Dagwood is onbelangrijk omdat hij geen innerlijk heeft, geen ziel, en geen behoorlijk ontwikkelde manlijke identiteit. In een bepaalde episode wordt hij getoond als niets dan een bron van geld voor Blondie, die op koopjesjacht is. Misschien is één van de oorzaken van Dagwood's moeilijke toestand –behalve dat de huidige Amerikaanse samenleving een behoorlijk uitgewerkte manlijke identiteit te bieden heeft – het feit dat hij zo goedaardig en welwillend is om, altijd en immer, de humor in situaties te zien. Hij ziet zelfs het positieve in het feit, dat Blondie de grond onder zijn voeten weghaalt - omdat hem geleerd is, zoals ons allen, een goeie Job te zijn. Deze pose van goedaardigheid weerspiegelt een onwil om problemen onder ogen te zien, om woedend of opgewonden te worden. Het is één van de fundamentele rol-mythes in de Amerikaanse cultuur om vrolijk en opgeruimd te zijn en te vermijden dat je laat zien hoe je je werkelijk voelt. Wat tenslotte gebeurt, is, dat de pose overwint en wij het vermogen verliezen om te voelen of, ten minste, om onze gevoelens aan onszelf toe te geven. Dit leidt op zijn beurt tot het onderdrukken van gevoelens die, in echte mensen, zich dikwijls op destructieve manieren uiten. Veel Amerikaanse mannen worstelen tegenwoordig met het probleem hoe een bruikbare manlijke identiteit te vinden. Zoals de Marlboro advertenties laten zien, neigen we er nog steeds toe om de man te zien als een ruige en taaie figuur uit het Verre Westen – een erfenis uit het verleden –, wat niet veel helpt aangezien een groot stuk desexualisatie plaatsvindt. (Dit s het argument van Charles Winick in *The New People.*) De toestand verergert nog als de mannen (en de vrouwen) opgesloten blijken te zijn in de soort familieverhouding als uitgebeeld in *Blondie.* Dagwood Bumstead ontbreekt het aan eigenwaarde. Hij erkent de schade niet, die hem is en wordt aangedaan, ten gevolge van zijn idee hoe hij zich behoort te gedragen en hoe hij met zijn vrouw en kinderen behoort om te gaan. Uitgebuit (en uitbuitend, op zijn eigen subtiele manier), misbruikt, ontdaan van zijn persoonlijkheid, en alleen maar niet vernietigd (grotendeels als gevolg van zijn angst afgewezen te worden), is Dagwood in de tragische situatie een overbodig mannetje te zijn, en het ook te voelen, maar het niet te weten. In de mate dat hij een archetype is voor Amerikaanse mannen, die vinden dat veel van de situaties in de strip ergens "een gevoelige snaar beroeren", is het een tragedie van de meest gigantische proporties.

Uit: The Comic-stripped American, uitg. Walker, 1973.
Vertaling: Karel van Beusekom.

De ontwikkeling van Blondie, *van 1930 tot 1967*

BLONDIE

By Chic Young

BUT SON I'M AWFULLY BUSY -- I'M WORKING OUT THE PLANS FOR THIS NEW MERGER
BUT POP I WANT YOU TO MEET BLONDIE WE'RE ENGAGED, YOU KNOW
THIS IS BLONDIE DAD -- SHES AWFULLY BASHFUL AND SHY -- YOU'LL LOVE HER
OH, TEE HEE I ALWAYS FEEL SO BOO BOOP A-DOOP WHEN I MEET MY BOY FRIENDS' PAPAS
BUT I USUALLY LIKE THEM BETTER THAN THE SONS -- CAN'T I CALL YOU "POP" MR BUMSTEAD? TEE HEE
COME, BLONDIE, WE MUST GO -- DAD IS AWFULLY BUSY ----- HE'S WORKING OUT THE PLANS FOR HIS NEW MERGER
OH, POP -- IF YOU AREN'T THE TERROR! WHAT ARE YOU GOING TO DO WITH YOUR OLD WIFE?
ISN'T SHE CUTE, DAD?

DID YOU ENJOY THE MOVIE?
NO-- I THOUGHT IT WAS TERRIBLE
HOW COULD YOU SAY IT WAS TERRIBLE?
DON'T YOU KNOW THAT PICTURE WON FOUR AWARDS THIS YEAR?
WELL, THEN I GUESS I DID ENJOY IT, AFTER ALL
4-12

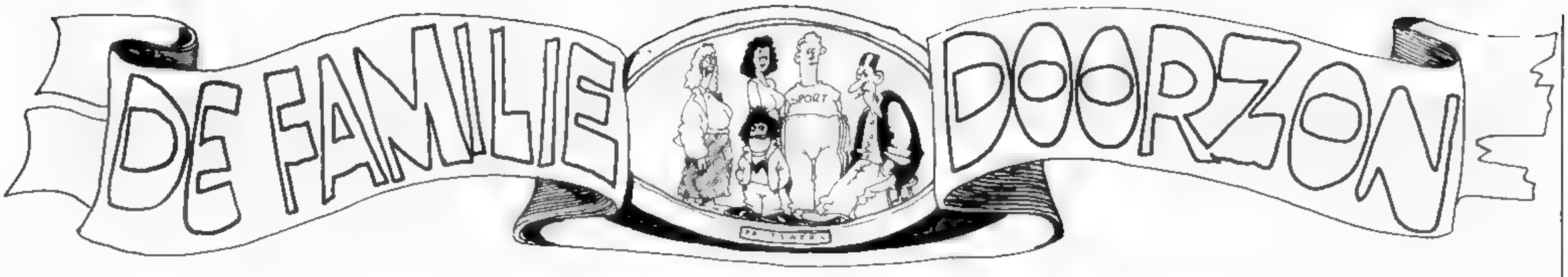

Prutswerk in de gezinsverzorging

door Ernst Pommerel

Het is misschien wat vroeg om het als een mijlpaal te beschouwen, maar sinds februari van dit jaar is Nederland een nieuwe familiestrip rijker: in de *Nieuwe Revu* verschijnt iedere week *De Familie Doorzon.* De makers ervan, Gerrit de Jager en Wim Stevenhagen, verenigd onder de naam Prutswerk, hebben zich tot nog toe niet mogen verheugen in een uitbundige belangstelling van de 'vakpers'. Gelukkig voorzagen ze zelf in die leemte: in *De Vrije Balloen* nr. 24 (maart 1980) deden ze een boekje open over hun activiteiten in de afgelopen jaren (*Hoogtepunten uit een karrière* en *Ik deed het mijn weg*). In dit *Stripschrift*-nummer mocht de Familie Doorzon echter niet ontbreken.

PRUTSWERK

Een opmerking vooraf: in het onderstaande vraaggesprek met het duo is Gerrit de Jager vrijwel steeds aan het woord. Daar zijn twee oorzaken voor aan te wijzen: Wim Stevenhagen blijkt over een stem te beschikken waar een doorsnee cassettebandje nauwelijks gevoelig voor is én:

GdJ: Wim is een soort Tom Poes; hij zegt alleen maar 'hm'. En ik praat altijd maar.
WSt: Gerrit denkt nooit na. Als ik nog na zit te denken over een vraag, heeft hij het al gegeven.
GdJ: Ik moet er wel bij zeggen, dat als dat níet zo geweest was, wij nooit die strip van Doorzon hadden gemaakt. Als we alletwee 'hm' tegen Ger van Wulften hadden gezegd, die bij ons de Nieuwe Revu introduceerde, dan had hij met lege handen gestaan.
WSt: Hm – zo is het niet. Ik ben meer de man achter de schermen. Ik ben de mysterieuze Wim St...
GdJ: Wim is de Brian Wilson van Prutswerk.
WSt: Wie is Brian Wilson?

Doorzon: hoe 't begon...

Hoe zijn jullie bij de Nieuwe Revu *terecht gekomen – of zij bij jullie?*
GdJ: Ger van Wulften, die de *Nieuwe Revu* afleveringen leverde van *De Gefrustreerden* van Claire Bretécher, zag aankomen dat ze wat ze op het moment maakt niet meer geschikt was voor het blad, omdat het verhalen over meerdere pagina's waren. Het was ook in zíjn belang om mensen uit zijn 'stripstal' naar voren te schuiven. Maar het heeft wel een half jaar geduurd voor ze besloten ons te nemen. Ik heb wel eens het idee gehad dat ze pas dat besluit namen toen ze nog maar tien pagina's Bretécher hadden liggen.

Was dat júllie idee, een familiestrip?
GdJ: Nee, daar is Ger van Wulften mee aangekomen. Daar konden we tenminste wat mee beginnen. Als ze ons bij de *Nieuwe Revu* een half jaar geleden hadden gevraagd een nieuwe strip te maken, als opvolger van *De Gefrustreerden,* dan hadden we daar maanden over zitten denken. Maar als iemand vraagt: maak eens een familiestrip, dan heb je meteen een kader waaraan je van alles op kunt hangen.
WSt: Wij hebben er wel een familiestrip van willen maken met 'slechte karakters', in tegenstelling tot de bestaande familiestrips – wat er nog niet zo uitkomt.

Kwam de Nieuwe Revu *met bepaalde eisen of verlangens?*
GdJ: We hadden min of meer af-

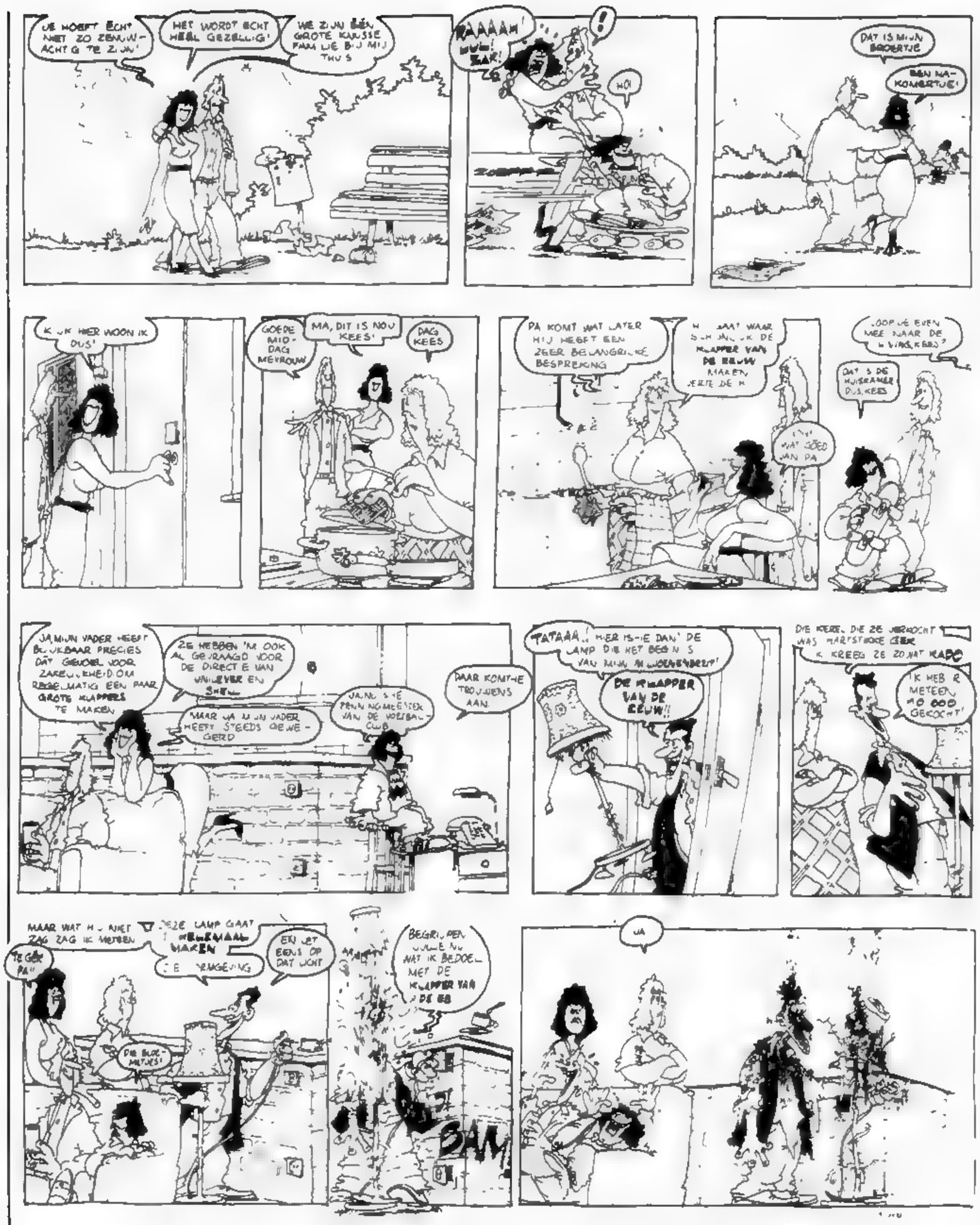
HET WORDT ECHT HEËL GEZELLIG!
WE ZIJN BÉN GROTE KANAAL FAN LIE BIJ MIJ THUIS
HOI
DAT IS MIJN BROERTJE!
BEN NAKOMERTJE!
KOM HIER WOON IK DUS!
GOEDE MIDDAG MEVROUW
MA, DIT IS NOU KEES!
DAG KEES
PA KOMT WAT LATER HIJ HEEFT EEN ZEER BELANGRIJKE BESPREKING
DAT'S DE HUISGENOOT DUS, KEES!
JA MIJN VADER HEEFT BUURKBAAR PRECIES DÁT GEVOEL VOOR ZAKELIJKHEID OM REGELMATIG EEN PAAR GROTE KLAPPERS TE MAKEN
ZE HEBBEN 'M OOK AL GEVRAAGD VOOR DE DIRECTIE VAN UNILEVER EN SHELL
MAAR JA MIJN VADER HEEFT STEEDS GEWEIGERD
JANSEN IS PENNINGMEESTER VAN DE VOETBALCLUB
DAAR KOMT HE TROUWENS AAN.
TATAAA.. HIER IS-IE DAN' DE LAMP DIE HET BEGIN S VAN MIJN HUWELIJKSLEVEN'
DE KLAPPER VAN DE EEUW!!
DIE KERL, DIE ZE VERKOCHT WAS HARTSTIKKE GEK
K KREEG ZE ZO NAT KAPOT
IK HEB R MEteen 40 000 GEKOCHT!
MAAR WAT H.. NIET ZAG ZAG IK WEL
TE GEK PA!!
DEZE LAMP GAAT HELEMAAL MAKEN
EN JET EENS OP DAT JONT
DIE BUURMUIZES!
BEGRIJPEN JULLIE NU WAT IK BEDOEL MET DE KLAPPER VAN DE EB
BAM
JA

Nieuwe Revu: 'te flauw, teveel slapstick'

gesproken dat we in ieder geval eerst tien pagina's lang de kans zouden krijgen het verhaal een beetje vorm te geven. Wij wisten ook niet precies wat we moesten doen. Zij hebben wel gezegd – en dat is ook het makkelijkst – wat ze níet leuk vonden. Maar hoe ze het nou precies wél wilden hebben... Hans Wilbrink, de hoofdredacteur, heeft wel eens gezegd dat het wat harder mag. Je merkt dat ze het leuk vinden dat het een Nederlandse strip is, dat ze er invloed op uit kunnen oefenen. Dat willen ze ook heel graag; ze grijpen de kans graag aan om pagina's af te keuren of bij te sturen. Het komt tegenwoordig niet meer voor, maar in het begin hebben ze een paar keer gezegd dat ze iets niet leuk vonden. Eén keer is een pagina echt afgekeurd; die vonden ze te flauw, teveel slapstick. Er is ook nog eens een pagina afgekeurd omdat ze die te absurd vonden. Die hebben we toen veranderd, waarna hij nóg absurder was, maar Rolf Dukker, de chef redaktie, moest er om lachen. Toen moest hij hem dus wel plaatsen...

Stel de familie Doorzon eens voor...

GdJ: De vader heet John, of eigenlijk heet hij Jan. Mijn ouders...

WSt: Autobiografisch!

GdJ: ...hadden vroeger een buurman, die Jan heette maar ook John genoemd werd. Dan krijg je gelijk dat belachelijke... En John Doorzon rijmt natuurlijk. Hij werkte eigenlijk nooit; hij wás er altijd. We hebben hem toen vertegenwoordiger in lampekappen gemaakt, maar omdat die pagina afgekeurd is, lijkt hij niet te werken. De oudste zoon heet Tonnie, de jongste Ronnie en de dochter Doortje. Dat heeft allemaal met die achternaam te maken. Het merkwaardige van onze strips is dat we altijd – niet expres – vermijden om namen te noemen. Toen pa op een gegeven moment die dochter naar beneden moest roepen, was het eigenlijk voor het eerst dat we dachten 'Ja, Jezus, hoe heet ze nou?'

En de vrouw des huizes, hoe heet die?

WSt: Mieke, (kera)Mieke.

GdJ: We wilden haar naar een pottenbakkerscursus laten gaan, maar dat is er nog niet van gekomen.

Wat hun uiterlijk betreft: dat is een beetje vanzelf gegaan. Het is heel merkwaardig – daar heb ik nooit over nagedacht – maar dat gezin is precies zo samengesteld als het gezin waar ik uit kom. Dus: vader, moeder, twee oudere kinderen, dan een hele tijd niks en dan een klein jochie. Dat kleine jochie ben ik. Het kan toevallig zijn, maar dat die dochter zwart is en mollig en prettig gevuld, en die oudere jongen blond – dat is ook precies zo.

WSt: Maar jij tekent altijd prettig gevuld!

GdJ: Ja, zo teken ik zelf graag; wij tekenen mensen trouwens altijd prettig gevuld.

Hoe zien jullie de rol van het gezin; spelen je opvattingen daarover een rol in de strip?

WSt: Daar hebben we eigenlijk nooit zo over gesproken, maar ik sta daar wel kritisch tegenover. We zijn ook wel uitgegaan van het idee van een antigezellige strip...

GdJ: Maar als ik er aan werk, dan zie ik het gewoon helemaal voor me, die verhouding in dat gezin. Ook dat huis zie ik voor me. En op een gegeven moment wil ik het zelf ook wel een beetje gezellig maken.

WSt: Ik niet.

GdJ: Zoals pa Doorzon: die heeft een echt hartje gekregen. Het is in weze geen kwaaie kerel.

Hoe sterk is de buurvrouw...

Jullie hebben een aantal regelmatig terugkerende thema's, zoals pa die een oogje heeft op de buurvrouw...

WSt: Ja, dat is wel makkelijk, als je het in het begin nog niet zo goed weet, dan neem je de buurvrouw.

GdJ: Ik vind het zelf ook heel leuk,

DAT ZAL BEST WEL LUKKEN MET U MENEER DOORZON
HM DAAR MOET IK TOCH 'S WAT MEER WERK VAN MAKEN, VAN DIE BUURVROUW..
ZEG MAAR JOHN
HOE PAK JE DAT AAN?
KNIP
KNIP
KNIP

zo'n situatie. Ik vind het altijd enig als ik de buurvrouw kan tekenen.
WSt: Ik vind het wel leuk als we daar ook van afwijken, er tegenin gaan.
GdJ: Dat kan wel, maar ik vind wel dat de afleveringen met de buurvrouw de leukste zijn.
WSt: Het kan ook betekenen dat wij niet zo goed zijn in andere onderwerpen.
GdJ: Maar zoiets is toch de kracht van elke strip! Net als bij *Guust* die situatie met Demesmaeker en z'n contracten.
WSt: Dát vind ik heel origineel!
GdJ: De buurvrouw ook!
WSt: Vind je dat origineel?!
GdJ: Voor een familiestrip wel. Er is geen familiestrip waarin de hoofdpersoon met z'n buurvrouw naar bed wil. Dat is misschien het enige idee dat is overgebleven van het feit dat we het vaste patroon van die familiestrips wilden doorbreken. Maar dat is nu iets waarvan Wim zegt: 'Nee, dat hoeft van mij niet zo.'

Zijn er tot nu toe thema's blijven liggen, die oudste zoon bijvoorbeeld?
WSt: Ja, als je over onderwerpen zit te denken en te praten, kom je toch gauwer op de buurvrouw uit.
GdJ: Dat komt ook: een homofiele jongen, dat is zo'n afgekauwd onderwerp.
WSt: Ik snap jou niet: het meest afgekauwde onderwerp is juist pa die met z'n buurvrouw naar bed wil.
GdJ: Daarom is het juist leuk. Dat is de eeuwige variatie op een héél bekend thema. Een homofiele zoon is zo modieus. Maar een man die met een vrouw naar bed wil, dat is helemaal niet modieus. Een homofiele zoon is zo trend-gebonden; tot bij de Tros of Veronica hebben ze homofielen rondlopen op het ogenblik. Ik had er liever een travestiet van gemaakt. We hebben dat voorgesteld bij de *Nieuwe Revu*, maar toen zeiden ze daar dat de lezers daar nog niet aan toe waren. Ik zag de situatie al helemaal voor me: de zoon en de dochter maakten ruzie over dezelfde kleren. Vooral zo'n sportieve bonk van 'n jongen die daar in damesslipjes rondloopt, dat leek me heel leuk. Maar dat is het tweeslachtige van de *Nieuwe Revu:* ze willen een strippagina die wat harder is, met een beetje meer sex, en als je dan met zoiets aankomt schrikken ze ervan. Nou ja, zij natuurlijk niet, zij schrikken nergens van, maar de lezers, die zijn er nog niet aan toe. Goed, ik vind die travestie er ook wel een beetje bijgesleept, maar dat komt: ze hebben overal homofiele zoons, dus: laten wij nou een stapje verder gaan.

Hoe tijdsgebonden is De Familie Doorzon?
GdJ: Stel dat je er over vijf jaar een album van ziet. Ik denk dat de afleveringen met de buurvrouw véél sterker zijn dan die over macrobiotiek of zo.
WSt: Maar daar ga je toch geen rekening mee houden of zo.
WSt: Maar daar ga je toch geen rekening mee houden?!
GdJ: Neem nou een album van Guust van jaren geleden. Die algemene kantoorproblematiek, die blijft toch recht overeind staan?! Maar vooral als je een strip uit de jaren zestig ziet, die onderwerpen... Dat vraag ik me bijvoorbeeld ook af bij Bretécher. De mensen die in die strips voorkomen kopen die strips, die lachen om zichzelf. Maar hoe ziet dat er over tien jaar uit? Volgens mij doet dat dan vreselijk gedateerd aan.

Waar ze het vandaan halen...

Wat nog niet ter sprake is gekomen is jullie manier van werken...
WSt: We komen regelmatig bij elkaar om te plotten. De een schetst een aflevering, de ander inkt hem. Dat hangt ook af van de tijd die je hebt.
GdJ: Het is volgens mij wel zo dat degene die de strip inkt, dat de strip naar zijn hand gaat staan. Wim inkt bijvoorbeeld de meeste dingen voor *De Vrije Balloen,* Sulle Hooms in Taptoe en het werk van Supergum. Dat vind ik echt Wim z'n strips, een andere stijl.
WSt: Dat ziet een buitenstaander toch niet.
GdJ: Wim kan *Doorzon* bijvoorbeeld gewoon niet tekenen.
WSt: Ik kan het niet zo zoals jij het doet.
GdJ: Ook niet zoals het oorspronkelijk het idee was. Wim is begonnen *Doorzon* te inkten en dat ging niet. Als hij bijvoorbeeld een auto moet tekenen, dan wil hij een Amerikaanse auto uit de jaren vijftig tekenen, terwijl er in *Doorzon* een auto moet voorkomen die eruit ziet als een doorsnee auto.

Hoe je het ook bekijkt, De Familie Doorzon *is een familiestrip...*
WSt: Het was oorspronkelijk de bedoeling om naast al die bestaande familiestrips nou eens met een negatieve versie te komen.
GdJ: Ik denk dat ze het bij de *Nieuwe Revu* best op prijs hadden gesteld als we een keiharde strip hadden gemaakt. Ik denk dat het door onszelf komt dat we die mensen allemaal weer een hartje hebben gegeven.

Maar zijn er strips die je je voor Doorzon *ten voorbeeld hebt gesteld of heb je je gebaseerd op wat je aan dat soort strips kende?*
WSt: Ik ken eigenlijk geen familiestrips.
GdJ: Ik ken ze ook niet, hoor. Ik weet wel hoe de *Familie Achterop* en *Jan, Jans en de kinderen* in elkaar zitten, maar ik ken ze niet. Ik zie er hoogstens eens in de twee maanden een. Maar dat soort strips is veel gezelliger.
WSt: Maar ik kan me herinneren dat iemand vertelde dat ze bij *Jan, Jans en de kinderen* ook over homofiele bezig waren. Niet dat er iemand in voorkwam of zo, maar het onderwerp kwam ter sprake.
GdJ: Bij *Jan, Jans en de kinderen* wordt zo'n onderwerp aangegrepen om te zeggen: nou, dat is heel normaal en daar moet je gewoon over doen...
WSt: En wij zeggen: dat is níet normaal, dat mag niet...
GdJ: Wij doen daar lekker lacherig over en laten twee jongens hand in hand op een bank zitten en elkaar verliefd aankijken. Dat vinden we dan lekker belachelijk. Dat is niet normaal. Dat is vies.

ROMEO BROWN — door MAZ

ROMEO WORDT OPGEROEPEN DOOR "BETROUWBAAR" VERZ NV
N292
GA ZITTEN MENEER BROWN EN LEES DIT KRANTEARTIKEL EENS
DANK U.
JANET MOORE, HET BEKENDE MODEL, ZAL HET BEROEMDE DIAMANTEN TWINKLE [illegible] IN PARK MANOR.
ALLEMACHTIG! IK HEB VAN DIE DIAMANTEN GEHOORD! DAT MODEL ZAL EEN KLEIN FORTUIN DRAGEN. ZE MOET VOORZICHTIG ZIJN TIJDENS ZO'N OPENBAAR GEBEUREN. MAAR IK VERONDERSTEL DAT MEVROUW TWINKLEDEM EEN VERZEKERING HEEFT
HEEL GOED! DAT IS JUIST HET KARDINALE PUNT - ZE IS BIJ ONS VERZEKERD EN WIJ WILLEN DAT U NAAR PARK MANOR GAAT OM OP DIE JUWELEN TE LETTEN! U KUNT ALS VERSLAG-GEVER GAAN.
AKKOORD, LIJKT ME EEN-VOUDIG!
MAZ

DE TWINKLEDEMS BESPREKEN DE KOMENDE MODESHOW WAARBIJ HET MODEL JANET MOORE DE FAMEUZE TWINKLEDEM DIAMANTEN ZAL DRAGEN.
IK HOOP DAT DE JONGE DAME WEET WAT ZE MOET DOEN!
GEEN PANIEK! IK KEN JANET! TUSSEN TWEE HAAKJES, ZE KOMT OM ZES UUR VRAAG 'T ZELF!
6. P.M.
JANET, LATEN WE DOORNEMEN WAT IEDER MOET DOEN
GOH! ALWEER?
WE KUNNEN GEEN FOUTEN GE-BRUIKEN!
N293
IK MOET UW DIAMANTEN HALSSNOER NAAST M'IJN BED BEWAREN! MENEER TWINKLEDEM KOMT BINNEN EN STEELT HET! U STRIJKT HET VERZEKERINGSGELD OP EN IK KRIJG 200 POND! BETREKKELIJK EEN-VOUDIG!
MAAR ERG BELANGRIJK! VERGEET NIET HET HALS-SNOER OP EEN GEMAKKE-LIJKE PLAATS NEER TE LEGGEN ZODAT IK HET ZO KAN WEGPAKKEN!
AKKOORD! IK MAAK HET GEMAKKE-LIJK! DIT IS DE SNELST VERDIENDE 200 POND IN M'IJN LEVEN.

DE VOLGENDE DAG RIJDT ROMEO NAAR PARK MANOR VOOR DRIE DAGEN MODE-SHOW, ALS VERSLAGGEVER...
IK KOM ER AAN, JANET MOORE! OM JOU EN JE JUWELEN TE BEWA-KEN!
JANET KLEEDT ZICH AAN EN WACHT OP TWINKLEDEM.
IK ZOU NU WEL EENS DIE BEROEMDE DIAMANTJES WILLEN ZIEN!
N294
MAZ
EEN UUR LATER GEEFT TWINKLEDEM HAAR DE JUWELEN...
O! MENEER T ZE ZIJN ON-BETAALBAAR!
JIET GEK, HÈ?! JE BEGRIJPT NU DIRECT WAAROM M'IJN VROUW ZE WIL HOUDEN!
WOW! OM M'IJN NEK STAAN ZE BETER DAN OM DIE DIKKE NEK VAN MEVROUW TWINKLEDEM!

DE VOLGENDE DAG IS IEDEREEN OP PARK MANOR AANGEKOMEN. DE GROTE MODESHOW ZAL 'S MIDDAGS OM TWEE UUR BEGINNEN.
ROMEO MAAKT EEN OCHTEND-WANDELING DOOR DE TUINEN.
OH, ZEG, VERTEL EENS... WIE IS DIE LEUKE MEID?
DAT IS JANET MOORE, DE MANNEQUIN, MENEER.
IK DENK DAT ZE NAAR HET ZWEMBAD GAAT, MENEER
N295
WOW! JANET MOORE! Z'IJ ZAL DE TWINKLEDEM DIAMANTEN DRAGEN. HAAR MOET IK BE-SCHERMEN! IK KAN BETER MET HAAR GAAN KENNISMAKEN
MAZ
M'IJN BESTE BAAN SINDS JAREN!

HOE GAAT HET MET JE VRIENDJE DE VERSLAG-GEVER, JANET? H'IJ VOLGT JE TROUW ALS EEN HOND!
IK VERMOED DAT H'IJ NU VOOR DE DEUR STAAT!
IK WORD ER DOODZIEK VAN! IK KAN NERGENS HEEN ZONDER HEM TEGEN TE KOMEN
DE MODESHOW LOOPT OP VOLLE TOEREN. GROTE DRUKTE HEERST ACHTER DE SCHERMEN..
IK HEB EEN IDEE. LATEN WE EEN GEINTJE MET HEM UITHALEN! LUISTER EENS!
ZEG, WILT U JANET EEN PLEZIER DOEN? ZE ZIT ERGENS OM DE HOEK OP DEZE JURKEN TE WACHTEN.
VLAK B'IJ DE GOR-D'IJNEN!
NEE TOCH! GEEF MAAR HIER!
MAZ
N296
DAMES EN HEREN, IK PRESENTEER NU DEIRDRE IN EEN SCHITTERENDE CREATIE DIE IK "FEEEN-DROOM HEB GENOEMD

eerdruk

WAAR ZIT JANET? ZE ZEIDEN DAT ZE HIER WAS!

DAMES EN HEREN...

M'IJN CREATIE IN OUD ROSE "FEEENDROOM".

HAZ N297

DAT ZAL Z'IJN HARTSTOCHT WEL TEMPEREN!

KLEED-KAMER

DE EERSTE DAG VAN DE MODESHOW EINDIGT MET JANET DIE EEN AVOND-JAPON SHOWT WAARBIJ ZE DE BEROEMDE TWINKLEDEM JUWELEN DRAAGT

MET PERMISSIE, HET STOND U GEWELDIG GOED!

DANK U

IK HOORDE DAT DIE MEIDEN IETS MET U UIT HEBBEN GEHAALD SCHANDE! IK WIST ER NATUURLIJK NIETS VAN!

IK BEN MOE WELTERUSTEN IK ZIE U MORGEN WEL WEER

T. HEEFT BELOOFD NA ELVEN TE KOMEN - IK WACHT AF!

ALLES IS GEREED VOOR TINKLEDEMS KOMST. ZO KAN H'IJ Z'IJN EIGEN JUWELEN STELEN.

N298

MIDDERNACHT - JANET DOET ALSOF ZE SLAAPT...

ZOALS AFGESPROKEN LIGGEN DE ONBETAALBARE TWINKLEDEM JUWELEN OP HAAR TOILETTAFEL - KLAAR OM GESTOLEN TE WORDEN.

HAZ

BUITEN OP HET GRASVELD STAART ROMEO NAAR JANETS RAAM...

N299

GERUISLOOS GAAT JANETS DEUR OPEN EN T SLUIPT BINNEN..

ZOALS AFGESPROKEN GAAT T. NAAR DE TOILETTAFEL EN PAKT DE JUWELEN WEG...

DIT IS GOED GEORGANI-SEERD!

DAT IS DAT! PAK MAAR MEE! IK HEB EEN VERRAS-SING VOOR JE!

IK KAN BETER DOOR HET RAAM WEGGAAN DAN LIJKT HET MEER OP EEN INBRAAK.

N300

'KOM ER MAAR UIT SPEURNEUS! H'IJ IS WEG! HEB JE DE FOTO GENOMEN?

NATUURLIJK! OMDAT JE HET LICHT LIET BRANDEN WAS HET EEN EITJE!

HAZ

TWINKLEDEM GLIJDT LANGS DE REGENPIJP MET DE GESTOLEN JUWELEN.

PRIMA - GEEN ENKELE TEGENSLAG

MAAR MAANZIEKE ROMEO STAART NOG STEED NAAR JANETS RAAM...

WAT IS DAT?! DIE MAN KWAM UIT JANETS KAMER!

GELUKT! IK HEB DE JUWELEN!

HÉ JIJ. WAT BEN JIJ VAN PLAN?

GOEIE GENADE! DE TWINKLEDEM JUWELEN! DIE VENT IS EEN DIEF!

HAZ

N301

ONDERTUSSEN BESPREKEN JANET EN SPEURNEUS DE TOEKOMST. . N 302

DEZE FOTO VAN TWINKLEDEM DIE Z'N EIGEN JUWELEN STEELT, LEVERT ONS EEN HOOP GELD OP!

EN OF! IK ZAL HEM ER FLINK VOOR LATEN BLOEDEN!

EN H'J KAN ER NIETS TEGEN ONDERNEMEN! H'J DENKT ME ZEKER TE PAAIEN MET EEN PAAR HONDERD POND TERWIJL H'J DUIZENDEN BIJ ELKAAR HARKT! ..

VLUG, SPEURNEUS, DE KAST IN! ER IS IEMAND BIJ DE DEUR!

HET SPIJT ME DAT IK U MOET STOREN OP DIT UUR, MAAR IK MOET DRINGEND IETS VERTELLEN.

DIT IS EEN TAMELIJK ONGEBRUIKELIJK UUR OM EEN DAME TE BEZOEKEN!

IK WEET HET! MAAR IK HEB IETS VOOR U

HEEL HARTELIJK DANK. IK MOET ER BETER OP LETTEN!

' IK HEB EEN INBREKER GEPAKT DIE ZE NET UIT UW KAMER HAD GESTOLEN! JAMMER GENOEG ONTKWAM H'J IN HET DONKER!

DAT ZAL IK WEL VOOR U DOEN!

IK BEN EEN PRIVÉ AGENT DIE EROP MOET LETTEN! ZEG HET MAAR ALS U ZE NODIG HEEFT VOOR NU - WELTERUSTEN

N 303

ROMEO IS WEG, SPEURNEUS KOMT UIT Z'JN KAST... N 304

IK HEB ALLES GEHOORD! H'J HEEFT DE JUWELEN! DAT IS VERSCHRIKKELIJK!

LAAT ME NADENKEN!

DIT VERANDERT ONS PLAN. HET WORDT ZELFS BETER! W'J KUNNEN ZE NU STELEN EN TWINKLEDEM KAN NIETS DOEN OMDAT DE FOTO BEWIJST DAT H'J DE DIEF IS!

HÉ, SCHATJE, JE BENT GEWELDIG! MAAR HOE GAAN WE DIE STEENTJES VAN DIE SUL STELEN?

GEBRUIK JE HERSENS! DIE VENT IS KRANKJORUM VAN ME! IK GA MORGEN MET HEM WANDELEN IN HET MAANLICHT

. . TERWIJL J'J Z'N KAMER DOORZOEKT!

BABY, JE BENT DE BESTE MAAT DIE EEN MAN ZICH KAN WENSEN. LEKKER L'JF EN HERSENS. WAT EEN COMBINATIE!

DE VOLGENDE AVOND...

VANAVOND GEBEURT HET...

ALS DIE VENT DEZE JURK KAN WEERSTAAN, DAN IS H'J STERKER DAN IK DACHT!

IK HOU HEM IN DE TUIN ZOLANG ALS J'J NODIG HEBT OM Z'JN KAMER TE DOORZOEKEN! ALS JE DE JUWELEN HEBT GEVONDEN, GEEFT JE HET AFGESPROKEN SIGNAAL - IK K'IJK NAAR Z'JN RAAM!

OK SCHATJE!

N 305

IK WEET ZEKER DAT Z'JN KAMER OP DEZE ETAGE IS

GOEDENAVOND MENEER BROWN. MAG IK BINNENKOMEN?

WOW, JANET! 'NATUURL'IJK!

! NU IK WEET DAT U EEN SOORT BESCHERMER VAN MIJ BENT, MOET U MIJN PLANNEN KENNEN!

WAT BENT U VAN PLAN?

IK WIL EEN STUKJE WANDELEN IN DE TUIN. ZIN OM MEE TE GAAN?

N 306

EN OF IK ZIN HEB! IK ZAL U MIJN LIEVELINGSROZEN LATEN ZIEN!

DAT L'IJKT ME HEEL OPWINDEND!

HET GAAT OP ROLLETJES

SPEURNEUS BEGLUURT HET PAAR DAT NAAR DE TUIN GAAT

WAT EEN MEID! EEN IDEALE MAAT!

WAT EEN PRACHTIGE AVOND, MENEER BROWN!

HET WAS MAAR GOED DAT IK DIE DIEF VING DIE UW JUWELEN PROBEERDE TE STELEN!

JA IK BEGRIJP DAT ZE EEN LOODZWARE LAST VOOR U ZIJN!

MAAK U DAAR GEEN ZORGEN OM!

DOE IK OOK NIET! IK WEET DAT ZE B'J JOU VEILIG Z'JN!

OP DAT MOMENT IN ROMEO'S KAMER...

WAAR KAN H'J ZE HEBBEN VERSTOPT?

IK VERVEEL ME DOOD! WAAROM GEEFT SPEURNEUS NIET HET SIGNAAL DAT H'J DE JUWELEN HEEFT GEVONDEN!

IK BEN BANG DAT IK TERUG MOET OM EEN PAAR BRIEVEN TE SCHR'JVEN!

OH NEE... WE HOEVEN NOU TOCH NOG NIET..

MAAR..

IK MOET HEM HIER HOUDEN!

BL'JF NOG EVEN...

EN IN ROMEO'S KAMER... N308

AAHH! IK HEB DE JUWELEN! ONDER Z'JN BED PRIMA!

ECHT, JANET, IK MOET TERUG, IK... IK... HUH...

IK GELOOF NIET DAT JE ME LEUK VINDT!

IK WOU DAT SPEURNEUS OP SCHOOT

N309

IN ROMEO'S KAMER..

IK GEEF JANET HET SIGNAAL DAT IK DE JUWELEN HEB GEVONDEN!

GELUKKIG! EINDEL'JK HET SIGNAAL! SPEURNEUS HEEFT ZE!

O.K! ALS JE WILT GAAN... KOM OP DAN!

OE!

WELTERUSTEN, JANET. HET WAS GEWELDIG!

VOND IK OOK! IK KOM JE GAUW WEER OPZOEKEN!

N310

DAN WACHT JANET EEN VERRASSING...

WEL, HALLO!

DE TWINKLEDEMS, VANWAAR DIT ONVERWACHTE BEZOEK?

BERTIE HEEFT ZICHZELF BELACHELIJK GEMAAKT!

JA, ZIE JE EEN MAN VING MÉ OP TOEN IK DE JUWELEN UIT JOUW KAMER WEGNAM, EN IK LIET ZE VALLEN! NU Z'JN ZE ECHT GESTOLEN!

JA, DAT WEET IK, LIEVERD... IK HEB ZE. EN, STERKER, IK HOU ZE!

HUH?! WAT BEDOEL JE MET "IK HOU ZE" - DAT KAN NIET!

ZEG EENS, WAAROM NIET?

OMDAT W'J JOU HET PLAN ZULLEN LATEN UITVOEREN, DAAROM! JE GAAT DOOR TOT HET EIND!

DENKT U?! IK HEB HIER EEN INTERESSANTE FOTO. ZIEN? KIJK MAAR EENS GOED!

U STEELT DE JUWELEN TERWIJL IK SLAAP! WILT U NOG STEEDS DAT IK HET PLAN DOORZET?

KAN ZE ERMEE VANDOOR?

HUH!- DAT WEET IK NIET...

VERDORIE! NEE! IK VERTEL DE RECHTER DAT DIE FOTO VERVALST IS!

DAT IS HET! VERVALST!

DOE NIET ZO STOM! IK HEB EEN GETUIGE! DE MAN DIE DEZE FOTO NAM!

0.2

HM WEL, LUISTER, LIEVE JANET, WAT DACHT JE VAN SAM-SAM? TENSLOTTE Z'IJN WE VRIENDEN!

NEE! IK NEEM ALLES!

TJEE, ZE HEEFT ONS INGEPAKT. WE KUNNEN NIETS DOEN!

VERDOMME! WIL JE ZEGGEN DAT WE RUSTIG MOETEN TOEKIJKEN HOE ZE ONZE JUWELEN GAPT?

EEN BEETJE VROLIJKER, LIEVERDS TENSLOTTE STRIJKEN JULLIE HET VERZEKERINGSGELD OP!

0.3

LUISTER JANET, VOOR DE LAATSTE KEER

SCHEI UIT! ER IS IEMAND AAN DE DEUR!

HALLO, KAN IK BINNENKOMEN? HE, OOK DE TWINKLEDEMS, IK WAS NET OP ZOEK NAAR ZE!

IK MOET U MEEDELEN DAT EEN DIEF UW JUWELEN UIT DE KAMER VAN DEZE DAME HEEFT GESTOLEN - HET WAS TE DONKER OM HEM TE HERKENNEN, MAAR H'J VERLOOR DE JUWELEN..

0.4

JANDORIE!... EN U VOND ZE? ALLEMACHTIG! HEEL GOED!"

HOE KUNNEN WE JE BEDANKEN, BRAVE BORST? GOED NIEUWS

JA, MAAR VANAVOND IS DE DOOS OPNIEUW GESTOLEN, UIT M'JN KAMER!

U WILT ZEGGEN DAT U DE JUWELENDOOS BEWAAKTE EN HEM LIET STELEN UIT UW KAMER?

JA, MAAR..

STOMME IDIOOT! EN WEL DE STOMSTE, MEEST GETIKTE EN KRANKZINNIGE GEK DIE IK OOIT GEKEND HEB.

ALSTUBLIEFT... WAT EEN TAAL! ER Z'IJN HIER DAMES', NOGMAALS, IK ZEI DAT DE DOOS WAS GESTOLEN, IK ZEI NIET DE JUWELEN!

0.5

HUH?! WAT BEDOEL JE? DE DOOS WAS GESTOLEN MAAR NIET DE JUWELEN?

PRECIES! ALLEEN DE DOOS! IK WAS BANG DAT DE DIEF EEN TWEEDE POGING ZOU WAGEN, DUS IK NAM GEEN RISICO..

TOEN JE ME MEE UIT WANDELEN VROEG, STOPTE IK DE JUWELEN IN M'JN ZAK EN VERSTOPTE DE GESLOTEN DOOS ONDER M'JN BED EN DIE IS GESTOLEN!

ZE IS WEG! IK BEGRIJP HET NIET! IK HEB DE JUWELEN GERED, MAAR NIEMAND LIJKT ER BIJ MEE!

0.6

DE VOLGENDE DAG ..

DANKZ'IJ DIE VERDRAAIDE DETECTIVE LIGT ONS MOOIE PLAN IN GRUZELEMENTEN! GEEN VERZEKERINGSGELD!

MAAR H'J DOORKRUISTE JANETS PLANNETJE OOK

EN W'IJ HEBBEN DE JUWELEN NOG!

B'IJ JANET

HUUU NU HEBBEN WE NIETS .HELEMAAL NIETS!

BEHALVE EEN LEGE JUWELENDOOS!

B'IJ VERZ M'IJ "BETROUWBAAR"

DANK VOOR HET BESCHERMEN VAN ONZE BELANGEN! HIER IS UW BELONING!

BEDANKT, MENEER

AH, WEER EEN KARWEI GEKLAARD! WAT VOLGT?

0.7

STAR WARS
THE EMPIRE STRIKES BACK

Science-Fiction is in de mode, dat staat vast. We zien het overal: in de bioscoop, op de TV, in boeken en strips. Nadat eerder dit jaar de film **Star Trek** al in première gegaan is, komen nu in korte tijd nog drie S.F.-films in de Nederlandse bioscopen: **The Black Hole** (is begin september in roulatie gekomen), **Flash Gordon** (begin december), en **The Empire strikes back** (half december).

Deze laatste film is een vervolg op **Star Wars**, een van de meest succesvolle films van de laatste jaren. Het verhaal van Luke Skywalker, Han Solo, Prinses Leia en hun mensen tegen The Empire onder bevel van Darth Vader, slaagde erin overal ter wereld kassuccessen te boeken. Ook In Nederland was de film een succes, hoewel niet zo groot als in de rest van Europa. En, zoals in Hollywood tegenwoordig gebruikelijk is: Als een film succesvol is, dan wordt er een vervolg aan vastgeplakt. Doet *The Godfather* het goed, maak dan snel The Godfather deel II. Is *The Omen* een succes, breng dan Omen part II uit. Op S.F.-gebied is een van de koplopers van dit systeem *De Apenplaneet* geweest, die het, meen ik, tot vier of vijf vervolgen gebracht heeft.

Als het aan George Lucas, de initiatiefnemer van Star Wars, ligt, wordt dit record snel gebroken. Hij heeft op zijn

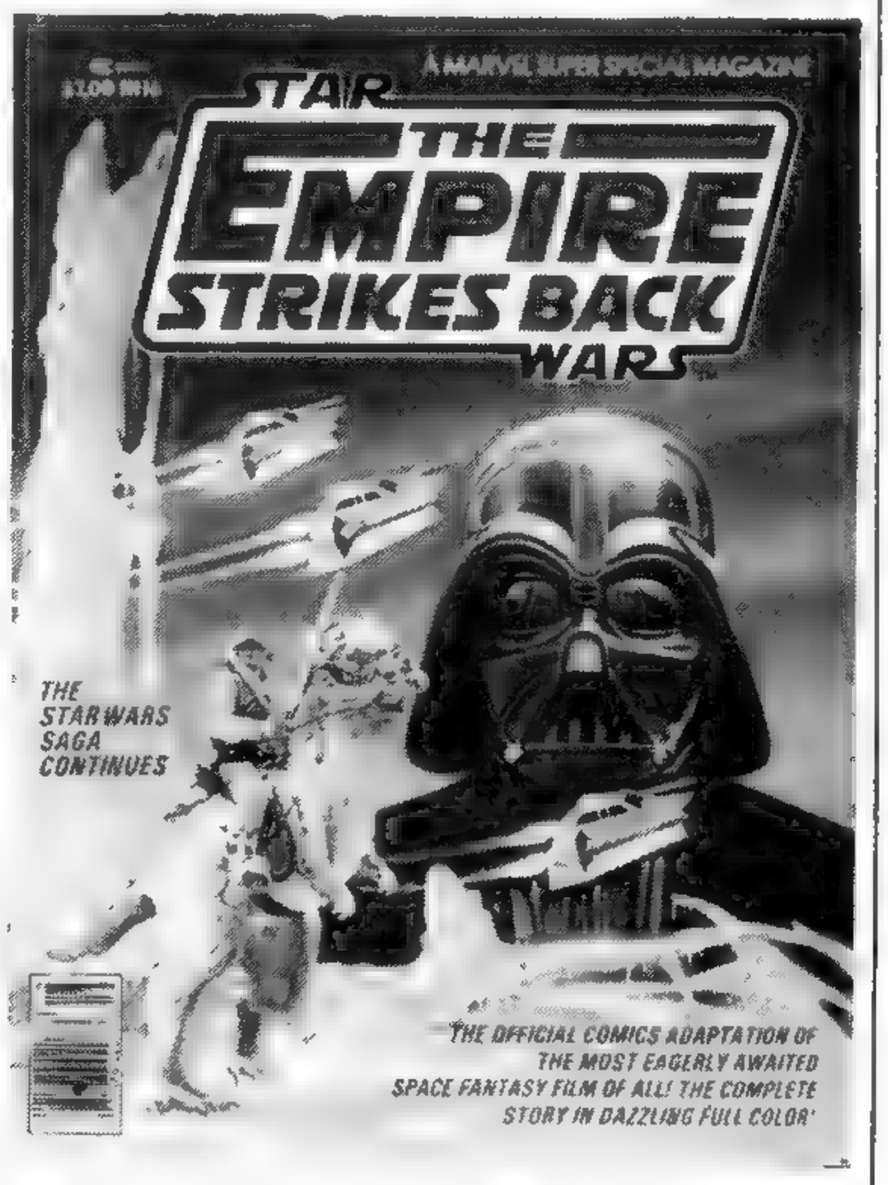
A MARVEL SUPER SPECIAL MAGAZINE
STAR
THE
EMPIRE
STRIKES BACK
WARS
THE STAR WARS SAGA CONTINUES
THE OFFICIAL COMICS ADAPTATION OF THE MOST EAGERLY AWAITED SPACE FANTASY FILM OF ALL! THE COMPLETE STORY IN DAZZLING FULL COLOR!

Marvel's uitgave van The Empire strikes back

zesendertig

planning al zo'n zes afleveringen van de 'Star Wars Saga' ingedeeld, waaronder twee die – chronologisch – vóór de nu gemaakte afleveringen zouden moeten komen.

Verband met strips

Opvallend bij al dit stripgeweld is, dat heel vaak een verband gelegd kan worden tussen dit soort S.F.-films en strips.

S.F.-stripverhalen hebben een lange historie: Brick Bradford, Buck Rogers, Flash Gordon en dergelijke zijn klassieke namen uit de stripwereld, de laatste twee zijn ook verfilmd. *The Black Hole* is een produkt uit de fameuze Disney-studio's, die zich ook op live-action films geworpen hebben. En van Star Wars-producer George Lucas is bekend dat hij zich door science fiction-comics heeft laten inspireren bij het schrijven van het scenario.

Net als bij Star Wars I ligt bij *The Empire strikes back* een zwaar accent op *metaal* en *techniek*. Door middel van honderden perfect uitgevoerde modellen van ruimteschepen en oorlogstuig wordt de illusie gewekt van gigantische decors. Er zijn fenomenaal knappe stukjes modelbouw te zien, zoals *imperial all terrain armored transporters* (een soort op olifanten lijkende tanks), *tauntauns* (buitenwereldse rijdieren), *probe droids* (robot-verkenners) en *snowspeeders* (soort ruperwendbare jachtvliegtuigjes). Natuurlijk zijn de trucages nog ingrijpender, de beelden nog spectaculairder dan bij deel I, dat was te verwachten.

Daarnaast valt op dat Lucas in deze film op een heleboel paarden tegelijk wedt. Er zitten nogal wat *Ivanhoe*-achtige zwaardvechtscènes in, we vinden er *Tarzan*-elementen in terug, er zitten toespelingen in op de moderne wereldpolitiek, en een flinke scheut *Tolkien* mag er ook zijn (heel sterk in de scènes samen met de wijsgeer Yoda, die moet proberen hoofdrolspeler Luke Skywalker op te leiden tot 'Jedi'). Maar bovenal is *The Empire strikes back* een tot leven gekomen Don Lawrence-strip; het is exact hetzelfde beeld, vrijwel dezelfde sfeer...

Stripversies

Voor wie niet kan wachten tot de film medio december in de plaatselijke bioscopen komt, kunnen we verwijzen naar *the official comics adaptation* of the Empire strikes back, een Marvel Super Special Magazine. Marvel heeft ook van de eerste Star Wars-film een dergelijke uitgave gebracht, en heeft sindsdien tevens een regelmatig verschijnend Star Wars-comicbook in het programma. De Empire strikes back-strip werd geschreven door Archie Goodwin, die daarbij vrij trouw het filmscript volgde. Het tekenwerk van Al Williamson en Carlos Garzon is redelijk, maar druk en kleuren zijn helaas slecht. Ongeveer in dezelfde tijd als de film zal ook deze *comic adaptation* in ons land worden uitgebracht, hopelijk met een betere drukkwaliteit.

Comic adaptations zullen er ook verschijnen van *The Black Hole* en *Flash Gordon.* Ongeveer gelijktijdig met dit nummer van Stripschrift is de Black Hole-strip in boekvorm uitgekomen, met tekenwerk van niemand minder dan Jack Kirby. Jammer is alleen dat 'The King' Kirby het zo te zien beschouwd heeft als een haastklus, hij kan véél beter. Het omslag van dit Black Hole-boek is speciaal voor deze uitgave opnieuw getekend, en wel door Don Lawrence.

Het filmverhaal van Flash Gordon, in beeld gebracht door Al Williamson (alweer) zal in afleveringen verschijnen in stripweekblad Eppo nrs. 47, 48, 50 en 51, dus van half november tot half december.
En heeft u daar nog niet genoeg aan, dan zien we u wel in de bioscoop!...

HvdB

Uit: The Empire strikes back

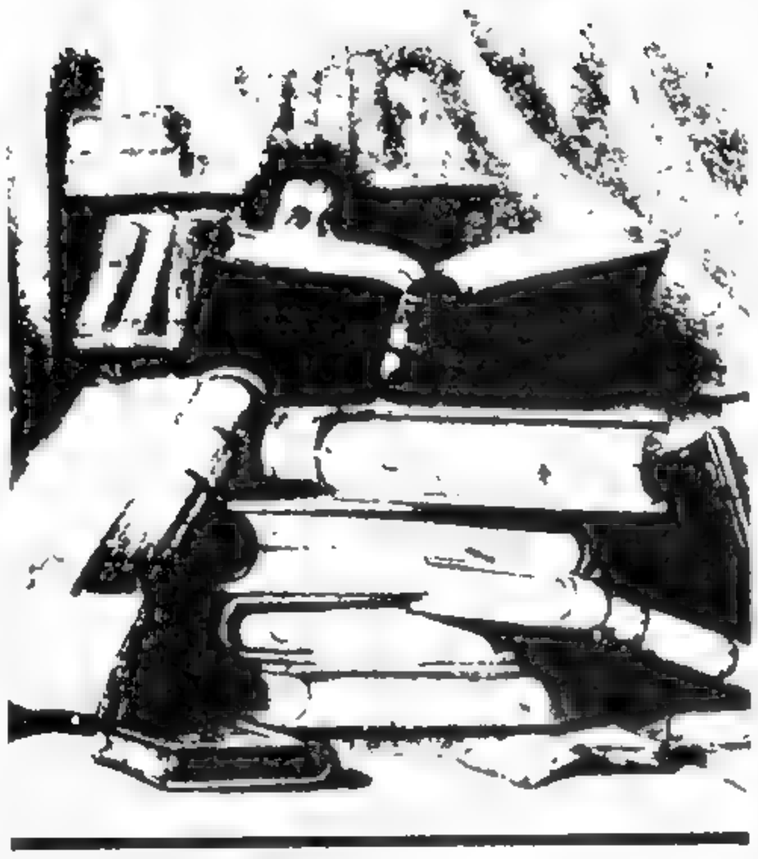

BOEKEN IN HET KORT

Hans G. Kresse: De avonturen van Eric de Noorman. Band XVII. Hazerswoude-Dorp, Uitgeverij Panda, 1980. prijs *f* 41,— (bij intekening *f* 34,—), omvang 136 blzz. (gebonden, met stofomslag).

Deze eerste herdrukband van de door Panda opgezette herdruk van de komplete Eric de Noormanreeks omvat drie nooit in boekvorm verschenen avonturen uit de periode 1960/61, te weten *De huid van de beer, De schaduw der steppen, De vlammende gesel* en *Het zevende paardje.* Afgezien van het feit dat Kresse's latere verhalen uit deze reeks tekenen van slijtage en haast vertonen, valt op deze heruitgave *niets* af te dingen. Een weliswaar prijzige, maar ook prijzenswaardige uitgave met als ekstra voor de meest geprononceerde Kresseliefhebbers (waarvoor deze reeks toch bedoeld is) een aantal in de haast hertekende stroken. Blijkens de nummering zijn de kopers van de komplete *De jeugd van Eric de Noorman* nu ook in bezit van de eerste 3 banden van deze herdrukreeks. Laten we hopen dat Panda als eerste deże komplete herdruk zal voltooien. (H.B.)

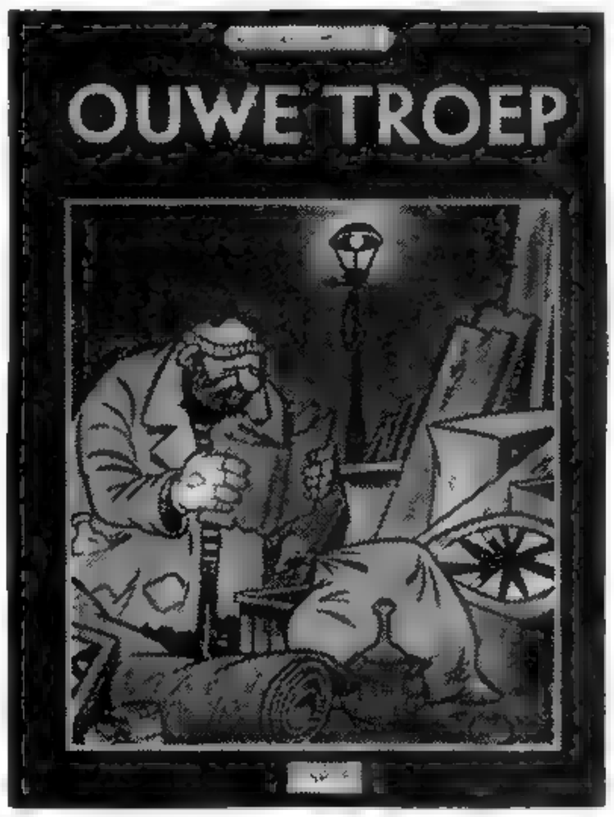

Ouwe troep, door Gezellig en Leuk. Uitgave Espee, Amsterdam.

Schitterende parodiën van Dick Bos, Donald Duck en Oom Wim, naast andere dwaze strips, staan afgedrukt in het album 'ouwe troep' van de heren Gezellig en Leuk ofwel René Windig en Eddy de Jong. Wat iedere striplezer altijd al achter Donald Duck gezocht heeft wordt nu eindelijk in beeld gebracht, terwijl ook die dubieuze Oom Wim lelijk door de mand valt. Enkele verhalen zijn eerder gepubliceerd geweest in het tijdschrift 'Gezellig en Leuk', diverse andere zijn nieuw. En, hoe onbollig het ook klinkt: iedereen die van strips houdt zal zich met dit album beslist amuseren!

H. v.d. B.

Enki Bilal: Ver van hier. Dargaud/Oberon, Haarlem 1980. Hardcover, *f* 8,50.

Er zijn van Bilal twee nieuwe albums op de markt: *Exterminator 17* en *Ver van hier*. Dit laatste album bevat 8 losse verhalen uit Bilal's beginperiode ('74). In deze sterk anecdotische verhalen verwerkt Bilal steeds weer een bizarre vondst tot een kort verhaal. Dit alles tegen een SF-décor dat hem in de gelegenheid stelt de meest vreemde situaties en zaken te creëren. Wat dacht u bijvoorbeeld van een 'vader' van een robot die zijn 'zoon' tot de orde tracht te roepen? of van de ontvoering van bijna de gehele wereldbevolking? En in die trant zijn er nòg zes verhalen.
Aan de schitterende tekeningen, is overigens nauwelijks te zien dat hij met o.a. deze verhalen in *Pilote* debuteerde. In de tekst op de achterkant van het album staan (biografische) gegevens over Bilal. Eindelijk!

(M. D.)

Tarpe Mills. Miss Fury. Archival Press Inc. Cambridge, Massachusetts. Prijs *f* 13,65.

Sfeervolle detectivestrip uit de veertiger jaren die beschouwd kan worden als de eerste strip met een vrouwelijke hoofdpersoon getekend en geschreven door een vrouw. De hoofdpersoon is de in hogere kringen verkerende Marla Drake die zich, zodra er zich onrecht voordoet, in een nauwsluitend poezentricot hult en als een vrouwelijke versie van The Shadow allerlei misdadig tuig bestrijdt. In dit verhaal moet de lenige wreekster met de poezenoortjes afrekenen met een misdadige dubbelgangster plus een chanteur. De strip is ten onrechte vrij onbekend. (K. d. B.)

Gotlib. Hamster Jovial. Uitg. Espee, Amsterdam. Prijs *f* 11,90.

Zonder twijfel het beste werk dat Gotlib ooit gemaakt heeft. Een perfekte bundeling komische verhalen waarin hij de geest van wijlen Lord Baden Powell belachelijk maakt door een waanzinnige hopman en zijn sexueel zeer voorlijke welpjes in krankzinnige situaties te plaatsen. De meest uiteenlopende soorten muziek zetten de hopman aan tot bizarre identificaties en dubieuze handelingen waar zijn omgeving wisselend op reageert. Trensettend tekenwerk uit het begin van de jaren zeventig. (K. d. B.)

Doeg Moench, John Buscema, e.a. De Krijgers van het Schaduwrijk deel 1, 2 en 3. Uitg. Oberon, Haarlem. Prijs *f* 5,75 per deel.

Een in uitbundige tekeningen en prachtige kleuren vervatte striptriologie in de sprookjessfeer die beoogt in stripvorm te bieden wat Tolkien met zijn In de Ban van de Ring in romanvorm brengt. Een modieuze fantasiewereld bevolkt door vleerdraken, duistere geneugten, elfen, magische stenen en ruiters in de nacht. Centraal in deze uiterst vakkundig in elkaar gezette superkitsch staan de ontheemde elfen Tyndall en Velanna. Gedetailleerde landkaarten met nauwkeurig beschreven meren, eilanden, trollenpieken en regenboogdalen proberen de realiteitsfictie te verhogen. Veel toverkunst en veel achtervolgingen in deze louter uit commerciële overwegingen gecreëerde strip. (K. d. B.)

Comes. De levende God. Uitg. Casterman, Tournai-Dronten Prijs *f* 5,75.

In 1970 toen deze strip gemaakt werd kwam hij niet in aanmerking voor een Nederlandse albumuitgave. Terecht, het is een samenraapsel van de populairste ingrediënten uit de diverse topstrips die in die tijd erg in de mode waren. Veel dingen zijn direct of indirect overgenomen uit Flash Gordon, Barbarella, decors en krijgers zijn ontleend aan Druillet, de pop-art kleuren en vormen aan Pravda en Jodelle en wat bloemig blote figuurtjes aan Hypocrite. Voeg daar wat zelfbedachte, geknutselde figuurtjes en zaken aan toe en je hebt een onleesbaar geheel als De Levende God. In dit verhaal landt de ruimtevaarder Ergün met zijn defecte raket op een vreemde planeet. Via een bedreigde baby komt hij eerst in contact met de kwaden (Wakras) en de goeden (bloemvrouwen). Tijdens zijn odyssee over de planeet wordt hij verder geconfronteerd met bultenaren, hofnarren, levende skeletten, vliegende vlindermannen, mysterieuze tempelwachters, monsterslakken, gemummificeerde kosmonauten, geharnaste krijgers op vliegende reuzehagedissen en een jeugd-elixer. Uiteraard is het een strijd van speren tegen straalpistolen. Het gedateerde geheel is waarschijnlijk uitgegeven omdat sf en sword and sorcery momenteel goed verkopen. (K. d. B.)

(D. de Laet, red.): Marginalia 2. (Magnum deel 20). Antwerpen. Uitg. De Dageraad (1980). 62 blzz., prijs *f* 11,95.

In dit tweede deel van *Marginalia,* een uitgave waarvan de konceptie eigenlijk nog het best te vergelijken is met *De Vrije Balloen,* aardig tot uitstekend werk van Jean Muller, Dominique de Moor, G. Booreman, Werner Goelen (ps. Griffo), Pierre Leterme, Piet Derycker (ps. Pjotr), Waldo Vandegheluwe, Pirana, Jean-Pol en, buiten mededinging, Merho's kittige Fanny Kiekebos op de omslag ('in haar blote kont' heet dat), een kort interview met Daniël Schelfthout en een fascistoïde of beter gewoon paranoïde inleiding van Danny de Laet. Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat dit stuk chagrijn, dat uitsluitend op eigen roem en zelfbevestiging uit is, telkens weer aan de touwtjes weet te trekken. Marginaal voor hem blijken in elk geval de politiek, godsdienst, bepaalde lichaamsdelen en seks, hoewel... een gezond wippertje is er ook niet bij. Wie dit soort zaken marginaal noemt is zelf marginaal. Het is beslist niet de verdienste van De Laet dat hij bij zijn woeste en rankuneuze ronselpraktijken ook wel eens weerloze talenten inlijft. Als bijverschijnsel maakt dat deze bundel toch wel interessant en verdient de uitgever respekt. (H. B.)

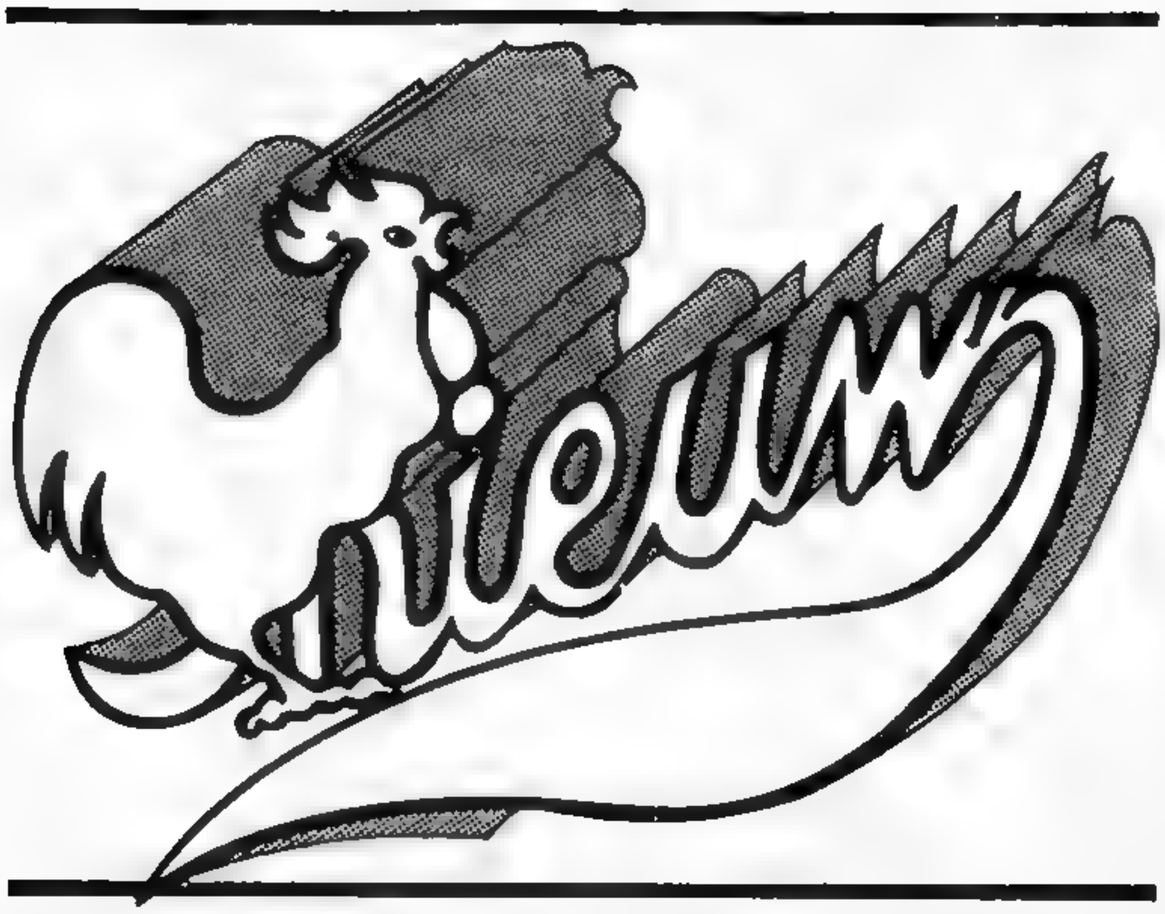

Nieuwsredaktie Har Brok en Hans van den Boom

Bijdragen voor deze rubriek in de vorm van knipsels, recensie-eksemplaren, ruilabonnementen, fondslijsten, huisorganen aankondigingen, brieven en zichtzendingen gaarne naar het redaktiesekretariaat. De bijdragen in de Nieuwsrubriek zijn, voor zover niet ondertekend door anderen, samengesteld door de nieuwsredaktie.

Havane Primesautier

Charlie Schlingo, Denis en Bedax tekenden jaren terug het blaadje 'Le Havane Primesautier' vol, een soort Tante Leny. De eerste 5 nummers zijn heruitgegeven door Artefact, in boekvorm. Prijs: 2 bons gâteaux, dat schijnt 15 francs te zijn.

Argonautjes

Bij Editions du Triton in Frankrijk zullen de eerste verhalen van De Argonautjes, Blook, Wellington Wish en Grote Pyr in album gaan verschijnen, in kleur nog wel. De oplage zal rond de 10.000 exemplaren liggen, verschijning in oktober of november.

Kartoenale

Onder de titel 'De mens wil lachen' verscheen in België het 14de Davidsfonds Kartoenale Boek van Knokke Heist. Hierin zijn kartoens opgenomen van en informatie over de verschillende prijswinnaars, naast tekeningen van een groot aantal andere kartoenisten. Zo lezen we o.a. dat achter het pseudoniem 'Elyh' (publieksprijs Knokke-Heist '79) de 34-jarige Amsterdamse tekenares Elly Holzhaus schuil gaat (zie *signalement* van enkele nummers geleden).

Anti-roken

Medio juli kwam een album op de markt met de originele titel 'Strips' en met als inhoud korte verhalen van Franka, Agent 327, Eppo en de Generaal. Dit album, dat tot stand kwam uit een samenwerking van Levi's en de Stichting Volksgezondheid en Roken, staat helemaal in het teken van de slechte kanten van (sigaretten)roken. Te koop voor *f* 3,95 in de meeste zaken die Levi's-broeken verkopen.

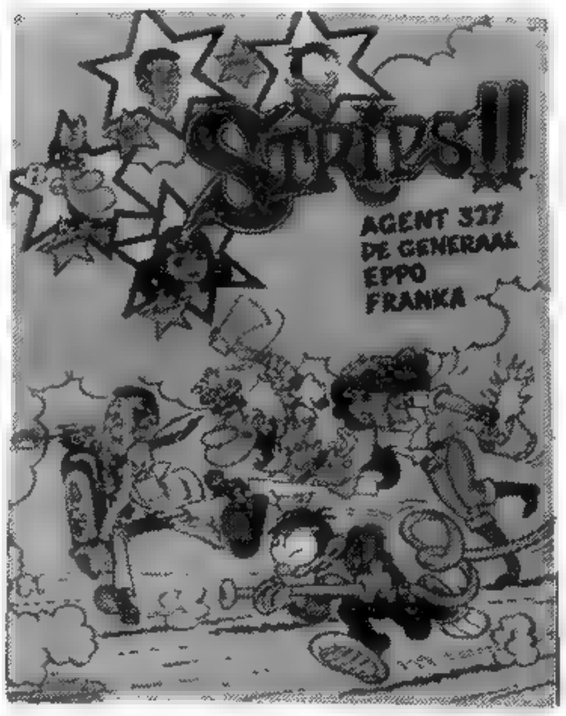

Sprechblase

In Die Sprechblase nr. 29 is een interview te vinden met Ursula Reuter van Lehning-Verlag, de Duitse uitgeverij die ook in Nederland strips als Jezab en Sigurd in de handel heeft gebracht; daarnaast een artikel over Comanche, zondagsafleveringen van The Phantom, Storm en Conan. Het blad verschijnt om de 6 weken en kost 5 mark. Die Sprechblase, Altneudorferstrasse 4, 6901 Schönau, Duitsland.

Marvelprogramma komende kwartaal

Voor de fans van Marvel komt hier het programma voor de komende maanden. Kleine wijzigingen hierin zijn mogelijk, terwijl ook de Amerikaanse verschijningsdatum niet wil zeggen dat de betreffende comic ook direct in ons land verkrijgbaar is. Tenzij apart vermeld zijn de series steeds maandbladen.

Oktober:

Marvel Two In One	71
Moon Knight	3
Spider-Woman	34
Star Trek	10
Spidey Super Stories (2-mnd)	50
Daredevil (2-mnd)	168
Marvel Superheroes (8 × jr)	94
Amazing Spiderman	212
Capt. America	253
Thor	303
Micronauts	25
Ghost Rider	52
Savage She Hulk	12
Incredible Hulk	255
Avengers	203
Conan	118
Marvel Tales	123
Marvel Greatest	96
X-Men	141
Tales to Astonish	14
ROM	14
Fantasy Masterpiece	14
Man Thing (2-mnd)	8
Fantastic Four	226
Marvel Team Up	101
Iron Man	142
Peter Parker	50
Defenders	91
Marvel Super Action	27
Amazing Adventure	14
Star Wars	43
Master of Kung Fu	96
Marvel Spotlight (2-mnd)	10
Battlestar Galactica	23

November:

Marvel Two In One	72
Moon Knight	4
Spider-Woman	35
Star Trek	11
Machine Man (2-mnd)	19
Amazing Spiderman	213
Capt. America	254
Thor	304
Micronauts	26
Ghost Rider	53
Savage She Hulk	13
Dr. Strange (2-mnd)	45
Incredible Hulk	256
Avengers	204
Conan	119
Marvel Tales	124
Marvel Greatest	97
X-Men	142
Tales to Astonish	15
ROM	15
Fantasy Masterpieces	15
Powerman (2-mnd)	67
Fantastic Four	227
Marvel Team Up	
Iron Man	143
Peter Parker	51
Defenders	92
Marvel Super Action	28
Amazing Adventure	15
Star Wars	44
Master of Kung Fu	97
Marvel Premiere (2-mnd)	58
Sgt. Fury (2-mnd)	162
What If (2-mnd)	25
Battlestar Galactica	24

Panda

Nieuw bij Panda twee kartoenuitgaven van Claude Serre getiteld *Zwarte humor en mannen in het wit* en gedeeltelijk in kleur *Sporthumor*. Prima werk à *f* 9,90. In de reeks Rahan van André Chéret en Roger Lecureux verschenen nr. 3 *De schat van Rahan* en nr. 4 *De dood van Rahan*, wat het einde van deze reeks lijkt te zijn, maar in dit laatste deel volgt op *De dood van Rahan* alweer *De vallei van het geluk*. In de reeks Schipbreuk in de tijd van Paul Gillon zijn nieuw nr. 5 *Hersenschimmen* en nr. 6 *De meester-dromers*. Evenals de Rahanreeks geheel in kleur en per album *f* 5,75. Van alle genoemde uitgaven verschenen bovendien ook gebonden edities. In de Pandareeks verscheen *Panda en de plastic plastiek* (*f* 9,90) en als klap op de vuurpijl bracht Panda deel XVII van de verzamelde Avonturen van Eric de Noorman. Zeer fraai uitgegeven en de prijs is navenant: *f* 41,— (bij intekening echter *f* 34,—).

Espee

Op groot formaat verschenen bij Espee de albums *De ironische man* van Gerrit de Jager en Wim Stevenhagen (*f* 14,90) en *De grens der mooglijkheid* van Adriaan Labadie. Volledigheidshalve vermelden we hier nog het verschijnen van de albums *Ouwe troep* door René Windig en Eddie de Jong (Gezellig & Leuk, *f* 15,90) en *Hamster Joviaal* door Gotlib (*f* 11,90). Inmiddels verscheen eveneens *Supergum* nr. 1.

Ans en Hans

In *Comic Forum* nr. 6 (1980) lezen we op blz. 18 in de rubriek *Rezensionen: 'Anne und Hans* ist in der weissichwievielten Ausgabe erschienen. Dadurch wird dieser sogenannte "Underground-Klassiker" von Theo van den Boogaard aber nicht besser. Warum er immer wieder bei Kritikern gut wegkommt, ist mir schleierhaft. Es handelt sich um reinste Pornographie, die inhaltlich völlig bedeutungslos ist. 44 Seiten, DM 12,90'.

Oberon in oktober

Oberon brengt steeds meer van de gewone stripalbums afwijkende boeken uit. Het aanbod is daarom gesplitst in de groepen stripalbums, boelboeken, luxe boeken en kinderboeken. Van het aantal titels is meer dan twee-derde overigens nog steeds gewoon stripalbums. Hier komen ze:

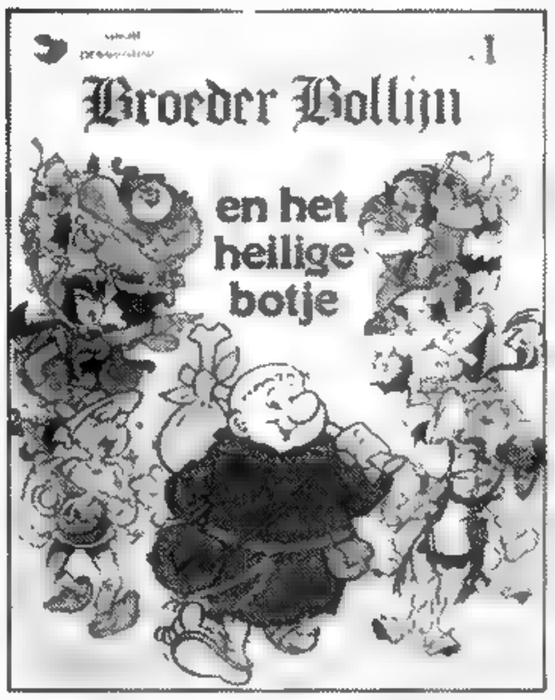

Stripalbums:

week van 3 oktober: Broeder Bollijn deel 1, door Claude Marin (tek.) en Greg (tekst). Deze strip die onmiddellijk aan De Leukebroeders doet denken, is een paar jaar terug ontwikkeld voor het maar kort bestaande Achille Talon Magazine (en heette toen Frère Boudin). De serie wordt nu voor album voortgezet.
Zelfde week: De bannelingen van de aarde deel 1, De Machtsgreep van Zorka. Tekst Roger Lecureux, tekeningen Alfonso Font. Oorspronkelijke titel Les Robinsons de la terre, oorspronkelijk gepubliceerd in Pif.
Zelfde week: Sjors en Sjimmie deel 5, De Doerakken. Tekeningen Robert van der Kroft, teksten van diverse auteurs. Bekend uit het stripweekblad Eppo.
Week van 10 oktober: Oom Dagobert deel 10, De Kroon van de Maya's, door Carl Barks (Disney). Een album met de bekende ouderwetse kwaliteit.

Zelfde week: Tina Topstrip deel 22, Anke's verboden vriendschap. Omvang 56 blz.
Zelfde week: Bob Mallard deel 1, door Jean Sanitas (tekst) en André Chéret (tekeningen). Deze serie werd door Chéret getekend voor Pif voordat hij begon met Rahan. De stijl van de tekeningen doet denken aan de Tangy-albums van Uderzo.
Week van 17 oktober: De Partners: Spionage, door Dick (Matena) Richards tekst en Carry Brugman tekeningen. Het derde deel van de in Eppo verschijnende 'Hard-boiled' detectivereeks De Partners.
Zelfde week: Heidi. In verband met de opnieuw op de televisie uitgezonden Heidi-films wordt ook dit album opnieuw in de handel gebracht. Tekst Patty Klein, tekeningen Piet Wijn, en nog steeds best de moeite waard (60 bladzijden).
Week van 24 oktober: Trigië deel 16, Stad onder Vuur, door Don Lawrence en Mike Butterworth. Dit album bevat heel oude afleveringen van de Trigië-geschiedenis. 52 pagina's.
Zelfde week: Max Martin deel 2, Rood Alarm, door Basari (tekst) en Zeccara (tekeningen). Deze strip is afkomstig uit het Italiaanse blad Il Giornalino en verschijnt nu voor het eerst in albumvorm. De omvang van dit album is 56 blz.
Week van 31 oktober: Larry Yuma deel 2, Het opwaaiende zand, door Nizzi (tekst) en Boscarato (tekeningen). Zelfde verhaal als bij Max Martin. Omvang 56 bladzijden.
Alle hierboven genoemde albums kosten *f* 5,95.

Boelboeken oktober

Week van 31 oktober: Bobo Winterboek (voor kleuters). 128 pagina's, *f* 7,50.
Zelfde week: Groot Tina Winterboek, door div. auteurs. 160 bladzijden, *f* 6,95.

Luxe boeken oktober

Week van 24 oktober: Donald Duck, het levensverhaal van een wereldberoemde eend (Marcia Blitz). Dit boek omvat een heleboel informatie over Donald Duck: zijn loopbaan, zijn tekenaars, de tekenfilms en strips. (Vertaald uit het Engels). 256 bladzijden dik, *f* 25,–.

Signalement

Op 24 juni 1980 startte *De Volkskrant* met de vervolgstrip (met ondertekst) *De wonderlijke avonturen van Anna* door de kartoenist Opland /-/ Peter de Smet heeft voor de fotohandel 5 affiches vervaardigd met als thema de Olympische Spelen. Bij elk ingeleverd fotorolletje een affiche kado /-/ Stripwerk van Klaas Vanderspoel verschijnt in het Duitse stripblad *Mill's Gazette mit Panne* /-/
In het zomernummer van Energie + Water staan wat tekeningen over aardgas van Bart Slijp, die ook in De Vrije Balloen tekent /-/ Voor de advertentie-afdeling van Vrij Nederland tekende Jaap Vegter 2 pagina's strip met aansporingen om in V.N. te adverteren. De strip is o.a. geplaatst in Adformatie nr. 28/29 /-/ Jan van Haasteren tekende voor een Duitse posterfabrikant verschillende grote affiches vol rare figuren en gebeurtenissen, zo hier en daar zijn ze in ons land ook te krijgen /-/ Tarzan super-album nr. 4 van Juniorpress bevat zeer recent tekenwerk (1979) van tekenaar Brocal Remohi, die zich naast de bodybuilderachtige strip Ta-ar nu dus ook aan de spierbundels van Tarzan mag wagen /-/ Cartoons van Peter de Smet werden afgedrukt in Avenue van augustus, bij een artikel over reizen /-/

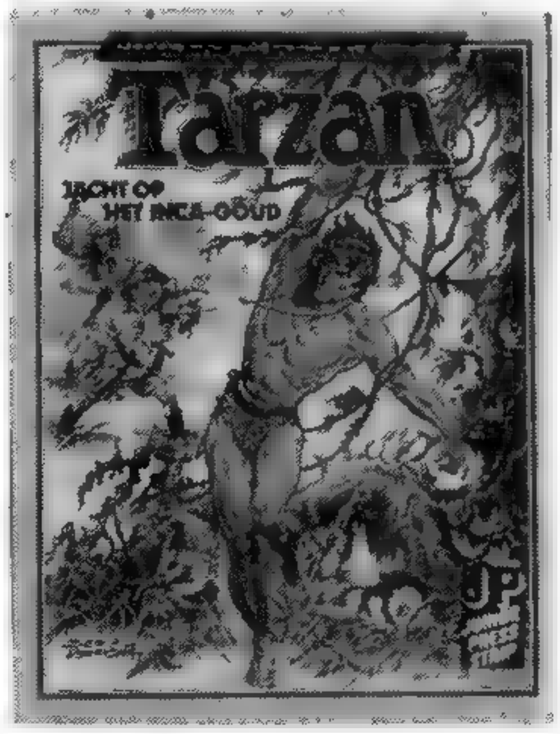

Semic

Nieuw bij Semic deel II van *In de ban van de ring* door Luis Bermejo geïllustreerd naar de filmversie, *Het beest* als nr. 18 van de reeks Popeye (Bud Sagendorf) en *Van Rome naar Thule* als nr. 17 van de reeks Prins Valiant. Prijs per album *f* 5,75. Bij Semic verschenen bovendien de nummers 4 en 5 van het stripblad *1984* à *f* 4,50.

Dineur

Bij Editions Serge Algoet verscheen van Fernand Dineur *Les aventures de Tif: La toute première aventure de Tif et Tondu* in een beperkte en genummerde oplage van 350 stuks. Deze episode verscheen eerder in *Spirou* jg. 1 (1938) nrs. 1-26. Genoemde uitgeverij is gevestigd op 93 Boulevard Lambermont, B-1030 Brussel. De verspreiding geschiedt via Editions Michel Deligne, 133 Chaussée de Louvain, 1040 Brussel. Prijs 250 BF, dat valt mee.

Doonesbury

De nieuwste bundeling Doonesbury van G. B. Trudeau is getiteld *But the pension fund was just sitting there* en bevat afleveringen uit de jaren 1978/79. Prijs *f* 6,35 (Bantam Books).

New Comic Album Project

Marvano is het pseudoniem van de tekenaar Mark Vanoppen, vast medewerker van het sf-tijdschrift *Orbit*. Daarnaast is hij tekenaar en koproducent van het door Larry Niven geschreven stripalbum *De vlucht van het paard* (zwartwit, hardcover, 48 blzz., *f* 11,90), dat verspreid wordt door Yendor/Atlantis (Slaak 18, 3061 CS Rotterdam).

Holland Animation Bulletin

In het eerste nummer van de nieuwe jaargang (juni '80) aandacht voor het thema 'Animatie en Politiek' door een interview van Paul van de Kamer met Ellen Meske en Monique Renault en een bijdrage van Alex de Ronde voor Gerrit van Dijk. Informatie over Holland Animation Bij Cilia van Dijk, Ged. Voldersgracht 20, 2011 WD Haarlem.

1984

In *1984* nummer 4 strips van José Ortiz, Jim Janes en Rudy Nebres de strip *Klein Sneetje* van Wally Wood, *Wereld van mutanten* door Jan Strnad en Richard Corben (8 blzz. in kleur), Luis Bermejo en anderen. In dit nr. ook redaktionele aandacht voor Berjemo's stripversie van *In de ban van de ring* (dwz. de versie Bashi daarvan). In nummer 5 *De havikken* door Bill Dubay en José Ortiz, het kleurenvervolg van Corben, *De sfinx sterft nooit* van Esteban Maroto en zo meer. *1984* wordt uitgegeven door Semic Press onder redaktie van Jan de Rooij en verschijnt tweemaandelijks à *f* 4,50 (76 blzz.). Abonnementen zijn niet mogelijk, nabestellingen wel: Brouwersgracht 97-99, 1015 GC Amsterdam.

Tramway

Toen in mei 1979 het eerste nummer van het Oostenrijkse fanzine *Comic Forum* verscheen, werd als een van de doelstellingen geformuleerd het publiceren van strips van Oostenrijkse auteurs. Dat is door een te groot aanbod wat uit de

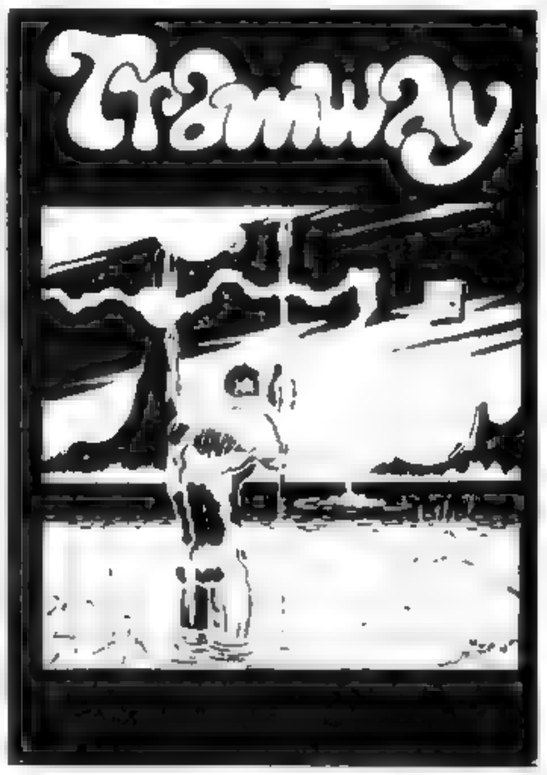

hand gelopen en daarom is nu opgericht het Oostenrijkse stripblad *Tramway,* dat 4 maal per jaar naast *Comic Forum* zal verschijnen. In het eerste nummer strips van Poldl Koller, Klaus Göschl, E. M. Moser en het aardige *Hohnan der Barbar* door R.K. (?). Prijs per nummer ÖS 24.—. Inlichtingen: Comic Forum, Offenes Fach 125, A-1013 Wien.

Comic Forum

Comic Forum nr. 5 besteedt aandacht aan Jack Jaxon, auteur van albums als *White Comanche, Red Raider* en *Blood on the moon*. Markus Tschernegg vervolgt zijn studie 'Giraud oder Moebius?', dit keer speciaal over Blueberry. De hoofdmoot van nr. 6 bestaat uit Hugo Pratt, Johnny Hart, het eerste deel van de studie 'Sind Tiere auch Menschen? Das Tier im Comic'. *Comic Forum* bevat verder steeds omvangrijke nieuws- en besprekingsrubrieken, stripherdrukken (Lucky Luke, Andy Morgan e.d.) en strips van Oostenrijkse auteurs. Omvang 52 blzz., prijs ÖS 42.—. Inlichtingen: Comic Forum, Offenes Fach 125, A-1023 Wien.

Vlucht Kaptein Haddock

Een nieuw amateurblaadje over strips is *Vlucht Kaptein* (sic) *Haddock*, dat in de plaats komt van *De geheimzinnige X reporter* en het kennelijk ooit bestaan hebbende *De Haddock*. Inlichtingen: B. Wesselingh, Valeriusstraat 106b, Amsterdam. Het gaat hier overigens om een knutseluitgaafje van zeer jeugdige amateurs. Prijs *f* 0,75.

Striprofiel

In *Striprofiel* nr. 39 een interview met Jeff Jones, een uiterst pijnlijk geval van langdurig plagiaat door Björn Karlström (reeks Biggles is grotendeels jatwerk van Hergé), een bijdrage over de ondergang van het stripblad *Wham!*, nieuws van het (of de) Vlaamse stripgilde en het kettinggesprek tussen Fred Julsing en Dick Matena. Verder uiteraard de vaste rubrieken inklusief het warhoofd Fermin (dit keer gevaarlijk aan het hoofd gewond door de omslag van *Stripschrift* nr. 133) en de strip *De klokkenluider van de Notre Dame* door Gotlib en Alexis. Als bijlage bij *Striprofiel* voortaan het *Huilletin*, met ruiladvertenties. Losse nummers *f* 5,95, abonnementen *f* 20,— (4 nummers). Inlichtingen: Brilliant Starstraat 30, 1611 DS- Bovenkarspel

Brokstukken

Tijdens de zomervakantie verschenen de eerste drie nummers van het Utrechtse *Brokstukken*, dat (inderdaad) geredigeerd wordt door Anton Hermus en niet eens alleen over Kuifje gaat. Waarover dan wél is minder duidelijk, in elk geval meer over misverstanden dan over misstan-

BROKSTUKKEN

Jaargang 1 No. 2 5 juli 1980

den. *Brokstukken* nr. 1 heeft inderdaad te maken met ene Har Brok (vandaar de naam), nr. 2 klaagt over het gebrek aan intekening op *Brillantinepotje* nr. 8 (*f* 45,— op postgiro 3928715 tnv. H. H. J. Tonus, Utrecht) en beweert iets over Donald Duck en Greta Garbo, nr. 3 is een essay ('Het ziekteverschijnsel van deze tijd') dat op de wijze van *Mandarijnen op zwavelzuur* met de knuppel in de stripwereld rondraast. De ruim 73-jarige en onder doktervoorschriften levende Hergé wordt daarin door Hermus uitgedaagd met: 'Bewijs maar eens, mijnheer Hergé, bijv. dat u nog stéédś *stripmaker* bent, en niet een of ander Chef/Werkgevertje in een fabriekje van pronkstukkige (sic) prullaria'. Verdere inlichtingen: Postbus 19017, te 3501 DA Utrecht.

Aïe!

In *Aïe !*, mensuel de bandes dessinées, nr. 3 stripwerk van Lejeune, Tito/Bucquoy, Colman, Cossu, Geerts en anderen. In dit nummer ook werk van Filip Denis, namelijk een Gezellig & Leuk-achtige *Hommage à Victor Hubinon. Aïe !* wordt uitgegeven door Editions Distri-B.D. 435 Avenue Van Volxem, 1060 Brussel, 52 blzz., kleurenomslag, voor BF 65. In het komende nummer wordt satirisch werk aangekondigd van Dino Attanasio.

Stripgids

Stripgids nr. 23 is een kompleet album met kartoen- en stripwerk van Pirana onder de titel *De vrouwen van Pirana.* Pirana heeft met zijn werk grote invloed gehad op zijn landgenoot Kamagurka en dat is duidelijk te zien. Prijs *f* 7,— (56 blzz.). Inlichtingen: Meirgorenstraat 63 te 2300 Turnhout.

Strip Pers

In *Strip Pers* nr. 27 naast het gebruikelijke nieuws aandacht voor Jijé en een komplete inhoudsopgave van *Wham!*. Prijs *f* 3,20 (20 blz.). Vanaf oktober wordt de uitgave van *Strip Pers* enige tijd gestaakt tot circa mei 1981. In die tussentijd verschijnt weer wel *Index*, een soort nevenreeks van *Strip Pers*. De eerste drie nummers zullen een inhoudsopgave bevatten van *Robbedoes*-weekblad nrs. 2000-2149. *Index* gaat per nummer van 9 bladzijden *f* 1,30 kosten (abonnees betalen *f* 1,20). Inlichtingen: Julianastraat 11, 6433 GA Hoensbroek.

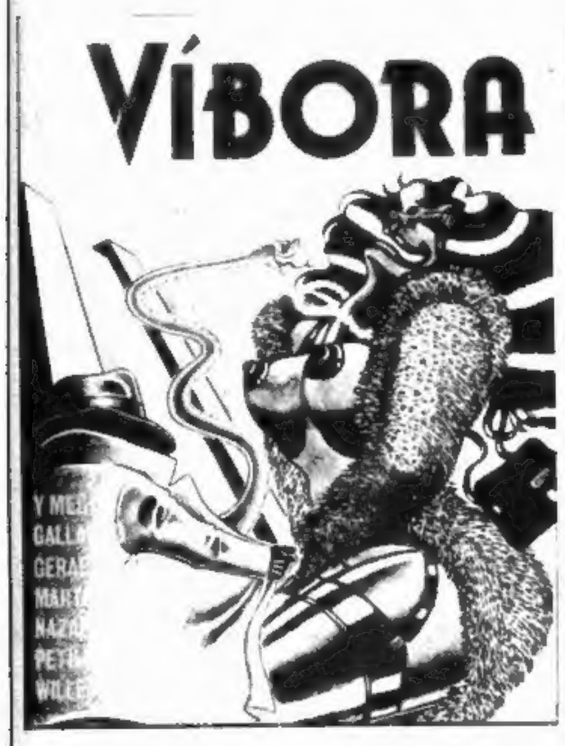

El Víbora

Het Spaanse stripblad *El Víbora* (solo para adultos!) publiceert veel Nederlands werk. In nr. 4 van dit jaar bijvoorbeeld *El miedo* en *Las Putas* **door Willem,** *Debe ser cosa del clima* door Mark Smeets en Evert Geradts (in 1978 als *Het zal het klimaat wel wezen...* in *Talent* nr. 1), *The Amsterdam Heroïne Connection* uit *Gummi* van Peter Pontiac naast werk van bekenden als Pétillon, Deitch, Wolverton, enz. *El Víbora* verschijnt maandelijks, gedeeltelijk in kleur en kost 100 pesetas. Inlichtingen: J. M. Berenguer, Editor, Apartado 216, Sant Cugat del Valles, Barcelona.

uit de bladen

1000 keer op en neer

San Antonio, Texas – In een blauw sportbroekje met het etiket 'kampioen' heeft de driejarige **Henri Marshall jr.** in twee uur zichzelf ruim duizend keer opgedrukt. De kleine Marshall werd aangemoedigd door vader **Henry senior**, die in het wereldkampioenenboek van Guinness staat met ruim negenduizend 'push-ups' in vijf uur.

Henry junior stopte af en toe om een slok frisdrank te nemen en wat zinnen op te zeggen uit zijn favoriete stripverhalen. 'Ik wil hem ook in de Guinness hebben', aldus vader Marshall, die zoonlief lekker had gemaakt met de belofte dat hij een klein zwembad zou krijgen.

(Economisch Dagblad, 6-6-80)

De moderne mens is eerder striplezer dan lezer. Dat hij nog een lezer zou zijn, is een illusie van schrijvers – en van lezers. Bij het tv-programma Stripquiz blijken de jeugdige deelnemers over een ongelofelijke kennis te beschikken.

Bij een soortgelijke quiz over een bekend schrijver zou bijna elke volwassene het er slechter afbrengen dan deze kinderen, die kennelijk elke tekening en elk woord binnen zo'n tekening jarenlang in hun geheugen kunnen bewaren. Daarom probeert men nu ook bijbelse verhalen tot stripverhalen te populariseren: zo worden ze tenminste onthouden! Maar het gevolg is een schrikbarend simplisme, waarin de aartsvaders tot stuntende stripfiguren worden omgetoverd en Jezus doorlopend de indruk wekt alsof Hij elk ogenblik van het tempeldak kan springen als Tarzan uit een palmboom.

(Okke Jager, in Trouw, 6-6-80)

DE STRIPSCHAPPAGINA

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Jan, Jans en de kinderen

10 jaar

nieuw•nieuw•nieuw

Nieuw!! Nieuw!! Bij drukwerk en dus bij Het Stripschap de nieuwste van Evert Gerardts

Slechts een tientje; als lid de gebruke-lijke korting weet je wel

Hiernaast en hieronder nog enkele drukwerk uitgaven die nog steeds bij Het Stripschap verkrijgbaar zijn

Maak voor het verkrijgen van deze juweeltjes geld over op postgiro 3291121 t.n.v. Het Stripschap Ledenservice, Postbus 11334, 1001 GH Amsterdam

Evert Geradts

Vrouwen en Kinderen Eerst

Wankele Schreden

DHT STRIPSCHAP
Postbus 11335,
1001 GH
Amsterdam

tweeënveertig

Lewis Carroll

De Jacht op de Strok

Vertaling en ill.: *Evert Geradts*

Een nonsens-gedicht van *Alice in Wonderland*-schrijver Lewis Carroll. Na maar liefst 101 jaar wachten verscheen er eindelijk een Nederlandse vertaling van *The Hunting of the Snark*. Uitbundig geprezen door *Volkskrant*, *NRC/Handelsblad* en *Elseviers Magazine*, niet in het minst vanwege de luxueuze uitvoering van het boekje, met harde kaft, en het door Lewis Carroll indertijd zélf voorgeschreven stofomslag!

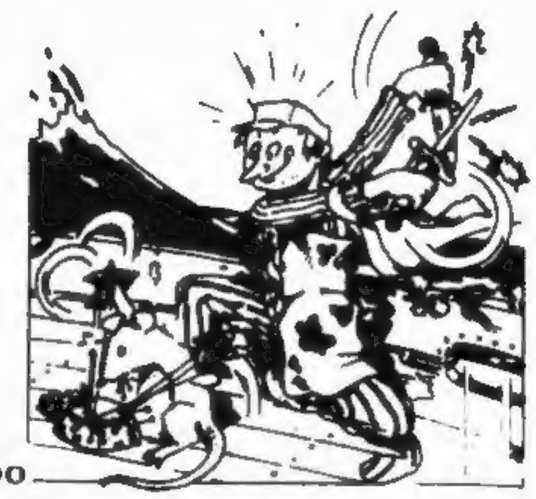

100 pagina's. Formaat 14 x 23,5 cm. f 18,50

Clerkx, Geradts, Swarte e.a. Toon & Toos Brodeloos

Zeven striptekenaars tekenden zeven avonturen van Toon en Toos Brodeloos bij de zeven verschillende Nederlandse omroepverenigingen. De strips verschenen gedurende zeven weken in de vpro-gids; later werd er door Drukwerk een stripalbum van gemaakt. De tekenaars: Evert Geradts, Joost Swarte, Harry Buckincx, Aart Clerkx, Rob Gorter, Fred Julsing en Joost Troost.

Omslag in vierkleurendruk. Formaat 21 x 29,7 cm.

Elsa Botenbauwer & Molly Moff Wie Zeurt Krijgt een Beurt

Illustraties: *Harry Buckinx*

De wonderlijke avonturen van Elsa Botenbauwer en Molly Moff verschenen begin jaren zeventig in *De Nieuwe Linie*. De levensgeschiedenis van het duo speelt zich voornamelijk af tussen allerlei illustere figuren uit het Hilversumse wereldje. Een *gruwelijk tijdsbeeld van de vroege jaren zeventig* volgens de dames zelf.

Gebonden. Formaat 20,6 x 20,6 cm. f 16,50

DE STRIPSCHAPPAGINA

DE STRIPSCHAPPAGINA

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

Statuten

Op de negentiende maart negentienhonderdtachtig zijn de door de algemene vergadering van zestien december negentienhonderdnegenenzeventig overeenkomstig het bepaalde in artikel 28 lid 1 boek 2 van het burgerlijk wetboek gewijzigde statuten opgenomen in een notariële akte.
Voor de geïnteresseerden hebben wij door onze drukker een apart boekwerkje laten vervaardigen bevattende de complete statuten alsmede het huishoudelijk reglement. Om in het bezit hiervan te komen is een berichtje aan antwoordnummer 1019 te Amsterdam voldoende. Het wordt u dan omgaand toegezonden.

Bestuur

Voor de goede orde geven we u hieronder nogmaals de samenstelling van het huidige bestuur. Voor eventuele vragen, opmerkingen, verzoeken e.d. gelieve u zich tot de daarvoor in aanmerking komende bestuurder te wenden. Het adres is als vanouds postbus 11335 te Amsterdam.

Voorzitter: Wil Soyer;
Secretaris: Marja Overdijk;
Penningmeester: Theo van Anraad;
Ledenservice: Ton Schuringa;
Evenementen: Hennie Wesseling.

Lidmaatschap

Lid van de vereniging kunt u worden door storting van *f* 17,50 op postgirorekening 5.000.000 t.n.v. Het Stripschap te Amsterdam. Als lid geniet u een korting van 22% op het blad Stripschrift, d.w.z. dat u, als u tevens stripschrift wilt ontvangen een bedrag van *f* 49,— incl. lidmaatschap dient over te maken, waarmede u zich een jaar lang verzekert van al het nieuws betreffende strips en de vereniging.
Als lid geniet u tevens i.h.a. een reductie van 10% op daarvoor in aanmerking komende door onze ledenserviceman geselecteerde uitgaven. Let hiervoor op de mededelingen op de bestuurspagina in Stripschrift.

Kresse

Na de drie delen over de jeugd van Eric de Noorman is uitgeverij Panda begonnen met een integrale uitgave van de komplete serie. Het eerste deel, band nr. XVII is verschenen, met daarin de (nog niet eerder in boekvorm verschenen) verhalen: De huid van de beer; De schaduw der steppen; De vlammende gesel; Het zevende paardje.
Het is de bedoeling dat elk kwartaal een nieuwe band verschijnt, in totaal XX delen.
De prijs per band bedraagt *f* 41,—, bij intekening op de hele serie *f* 34,—.
Verkrijgbaar door overschrijving van het verschuldigde bedrag op postrekening 3780063 t.n.v. Uitgeverij Panda, Rembrandtlaan 11, 2391 CM Hazerswoude-dorp, onder vermelding van: B667.

Meer Kresse

Nog steeds verkrijgbaar bij Het Stripschap: Alain d'Arcy, Satanseiland, 96 pagina's, harde kaft, sfeervolle kleurendruk. Prijs *f* 14,95, voor leden *f* 13,50.

Meer Panda

Panda geeft Panda uit: reeds het derde deeltje: Panda en de plastic plastiek (PV 67). Te verkrijgen bij Het Stripschap voor *f* 9,90, met de gebruikelijke ledenkorting. Ook de overige deeltjes, Panda en de wijze meester (PV 52) en Panda en de meester-superman (PV 97) zijn nog leverbaar, voor dezelfde prijs.

Meer Toonder

Nog net niet uitverkocht:

DE AVONTUREN VAN TOM POES

- set A de drakenburcht / de bergmensen MV 5/MV16
- set B het verdwijneiland / het geheim van het noorderlicht MV 6/MV17
- set C de reuzenvogel / de meesterschilder MV 7/MV22
+ set D het eiland van grim, gram en grom / de laatste markies van carabas MV 9/MV13
+ set E de zieke hertog / de superfilmonderneming MV10/MV21
+ set H de talisman / de zeeslang MV26/MV31
+ set I het monsterei / de betoverde spiegel MV11/MV15
- set K kaspar de draak / de geheimzinnige sleutel MV12/MV29

+ set M tom poes ontmoet een oude bekende / de pierrace MV20/MV33
+ set N de chinese waaier / de wonderdokter MV23/MV24
+ set O de watergeest / kwetal de breinbaas MV24/MV38
+ set Q heet bommel stuit de vooruitgang / mom bakkesz MV32/MV44
- set R het vibreerputje / de geheimzinnige gaper MV34/MV46
+ set S solfertje / het wroegwezen MV35/MV48
- set T horror de ademloze / de kneep van knipmenis MV36/MV45
- set U het lijm teem / de partenspeler MV39/MV47
- set V het wegwerk / eh... dinges MV41/MV42
- set W de volvetters / de schoonschijners MV40/MV49
- set X de betoverde prinses / - de gebroeders weeromstuit MV37/MV50

\+ = nog slechts enkele exemplaren.

Prijs per set:

abonnees:	*f* 8,90
CJP-houders:	*f* 7,90
leden:	£ 7,40

Bestellingen: Het verschuldigde bedrag overmaken op postrekening 3291121 t.n.v. Ledenservice Het Stripschap, Amsterdam.

Filmotheek

Mocht ook u de stripschapfilms willen huren, dan dient u zich te wenden tot de stichting Fugitive Cinema Holland, van Hallstraat 52, 1051 HH AMSTERDAM (tel. 020-867690 of 867663) die u gaarne verder zal informeren omtrent de leveringsvoorwaarden. *Doen!*

Ruilbeurs

De eerstvolgende ruilbeurs, gevolgd door de 24e algemene ledenvergadering zal plaats vinden op zondag 14 december a.s. in het welbekende multifunktionele centrum de Meervaart, Osdorpplein 67 te Amsterdam-Osdorp. Noteert u deze datum alvast in uw agenda?

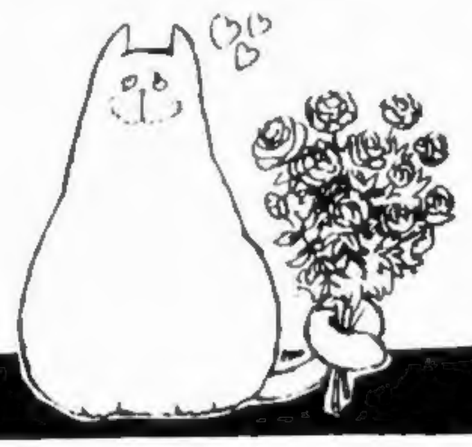

STRIPSCHRIFTSPECIAL

Asterix

Zojuist verschenen!

Asterix als STRIPSCHRIFTSPECIAL

een speciale uitgave gewijd aan Asterix. Naast aangevulde en herziene artikelen uit Stripschrift nr. 84 (reeds lang uitverkocht) vindt u in deze special vele nieuwe bijdragen en unieke stripverhalen. Een selectie uit de inhoud: interviews Uderzo en Goscinny / De Friese Asterix / Obelix-strips / Asterix en de kerncentrale enz. enz.

bestellen door *f* 15,—

+ *f* 2,50 verzendkosten over te maken op giro nr. 4415956 Vonk Uitgevers of per bank: NBM te Zeist, rek. nr. 690814429 t.n.v. Stripschrift, onder vermelding: Asterix.

Asterix en het lezerslegioen
Asterix nader bekeken
De historische Asterix
Interviews Uderzo en Goscinny
De Asterix tekenfilms
Strips:
Obelisc'h, door Uderzo en Goscinny
Met dank voor Uw advies, door Uderzo

VONK/UITGEVERS 1980